

Varme Voksne

Et bidrag til forståelse av fenomenet kjærlighet i konteksten av profesjon.

HANNE THARALDSEN ÅSMUNDSEN

VEILEDER

Jan-Olav Henriksen

Universitetet i Agder, 2020

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for religion, filosofi og historie

Master

Sammendrag

Bakgrunnen for denne masteravhandlingen er endring av formålsparagrafen i Lov om barnevern. Endringen trådte i kraft 1. juli 2018, og ved denne endringen ble begrepet kjærlighet satt inn i lovteksten. Forskning på barnevern og kjærlighet har den siste tiden økt, men mye av forskningen har vært sentrert rundt hvorfor kjærlighet bør være en verdi i barnevernsarbeid, og lite har blitt undersøkt rundt praksisen av kjærlighet på kontaktperson nivå. Problemstillingen i masteravhandlingen er som følger: *Hvordan reflekterer kontaktpersoner ansatt i kommunal barneverntjeneste om fenomenet kjærlighet i sitt arbeid?* Kjærlighet som fenomen kan ikke eksistere uavhengig av praksis, og det er kontaktpersonenes praksis av kjærlighet i konteksten av profesjon jeg skal undersøke.

Hensikten er ikke å finne entydig svar på problemstillingen og forskningsspørsmålene den reiser. Gjennom kvalitativt intervju av ni kontaktpersoner, ansatt i kommunal barneverntjeneste, skal jeg vise de fellestrekkene som informantene beskriver i sine svar. Jeg har tatt et undersøkende utgangspunkt i Erich Fromm sitt bidrag til kjærlighetsforståelse i boken *Om kjærlighet* (1991), hvor kjærlighetens grunnelementer befestes i begrepene *omsorg, ansvar, respekt og forståelse* (Fromm, 1991).

Analysen er bygget opp rundt følgende 2 temaer:

- 1) Utforskning av kjærlighet som fenomen i en profesjonell kontekst
- 2) Rammer og begrensninger for utførelse av kjærlighet i en profesjonell kontekst

Masteravhandlingens teoretiske perspektiv beskriver dydsetikk, omsorgsetikk, empati, anerkjennelsesteori, nærhetsetikk og profesjonsetiske betraktninger. Gjennom en abduktiv tilnærming til materialet viser analysen at informantene i utvalget forbinder kjærlighet med Fromms grunnelementer av kjærlighet. I tillegg utvider de med tre nye: engasjement, anerkjennelse og empati. Jeg har vist hvordan en vid tolkning av Noddings kan brukes til å til og fortolke informantens svar på spørsmålet om det finnes en profesjonell kjærlighet. Videre har jeg vist hvordan det er mulig å praktisere kjærlighet i barnevernsprofesjonen ved at kjærlighet praktiseres som en dyd og en handlingsdisposisjon. Til sist har jeg beskrevet hvilke begrensninger som ligger i utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell sammenheng.

Forord

Målet om å ta en mastergrad startet allerede da jeg fullførte lærerutdannelsen på midten av 1990 tallet. Men av og til må drømmer vente før de lar seg realisere. Nå er tiden endelig kommet til at jeg kan levere min masteravhandling, og flere skal i den forbindelse takkes.

Tusen takk til informantene. Samtalene med dere gav meg muligheten til både å få dykke ned i alt det spennende rundt fenomenet kjærlighet, og til å gjøre meg mange nye tanker rundt utøvelsen av kjærlighet i konteksten av profesjon.

En stor takk rettes til min veileder Jan-Olav Henriksen. Du har tålmodig lest alle mine forskjellige utkast og hjulpet meg i riktig retning. Jeg hadde ikke klart dette uten din hjelp. Takk til Kristian Grundetjern for innspill og korrekturlesing. Takk for at du tok deg tid og for all oppmuntring i skriveprosessen.

Tusen takk til barna mine Ole, Live og Lysander. Takk for at dere har støttet meg, trodd på meg og heiet meg frem. Dere er det beste i livet mitt, og ingenting kan måle seg med å være mamma til nettopp dere. Til sist, en takk til min kjære Erik. Uten deg hadde ikke denne masteravhandlingen blitt levert.

Vennesla, mai 2020

Hanne Tharaldsen Åsmundsen

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	6
1.1	Kort om endringen av formålsparagrafen.....	6
1.2	Problemstilling og forskningsspørsmål	7
1.3	Tidligere forskning	8
1.4	Begrunnelse for valg av problemstilling	10
1.4.1	Samfunnsforskning.....	10
1.4.2	Faglig forankring.....	11
1.5	Begrepsavklaringer.....	11
1.5.1	Kjærlighet.....	11
1.5.2	Profesjon og profesjonsetikk	15
1.6	Vitenskapsteoretisk og faglig plassering	16
1.7	Masteravhandlingens oppbygning.....	17
2	Teoretisk bakgrunn.....	19
2.1	Dydsetikk.....	19
2.2	Omsorgsetikk representert ved Nel Noddings.....	21
2.2.1	Sentrale begreper i omsorgsetikken.....	22
2.2.2	Naturlig omsorg, den som gir omsorg og den som mottar omsorg	22
2.2.3	Etisk omsorg.....	24
2.3	Empati	24
2.4	Axel Honneths anerkjennelsesteori	26
2.4.1	Emosjonell anerkjennelse, kjærlighet.....	26
2.4.2	Rettslig anerkjennelse.....	28
2.4.3	Sosial verdsetting.....	28
2.5	Nærhetsetikk.....	30
2.6	Profesjonsetiske betraktninger.....	32
2.6.1	Ansvar	33
2.6.2	Profesjonelt skjønn	34
2.7	Oppsummering av teoretisk utgangspunkt, og henføring mot diskusjon av funn.	35
3	Fra idé til masteravhandling- metode.....	36
3.1	Forskningens design	36
3.2	Presisering av problemstilling og forskningsspørsmål opp mot intervjuguide	36
3.3	Valg av metode.....	37
3.4	Utvalget	38
3.5	Rekruttering og kontakt med informantene.....	39
3.6	Gjennomføring av intervjuene.....	39
3.7	Redegjørelse for transkribering og analyse	40

3.8	Drøfting	42
3.9	Etiske betraktninger.....	42
3.9.1	Å forske på eget felt	43
3.10	Reliabilitet, validitet og generalisering.....	44
4	Analyse og drøfting av funn.....	46
4.1	Tema 1: Utforskning av kjærlighet som fenomen i en profesjonell kontekst.....	46
4.1.1	Er kjærlighet det samme som omsorg?.....	46
4.1.2	Er det forskjeller mellom privat og profesjonell kjærlighet, og i så fall hvilke?.....	47
4.1.3	Hva er kjærlighetens bestanddeler?.....	51
4.2	Tema 2: Rammer og begrensninger for utførelse av kjærlighet i en profesjonell kontekst... 68	
4.2.1	Hvilke rammer og forventninger legger føringer for utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell setting?.....	68
4.2.2	Hva begrenser utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell sammenheng?.....	71
4.2.3	Hvordan kan utøvelsen av kjærlighet bli uprofesjonell?	73
4.2.4	Legges det til rette for utøvelse av kjærlighet i jobbsammenheng?	77
4.3	Sammenfatning opp mot drøfting.....	79
5	Drøfting	80
5.1	Drøfting av forskningsspørsmålene.....	80
5.1.1	Hva mener kontaktpersonen er de viktigste kjennetegn ved kjærlighet?	80
5.1.2	Finnes det en profesjonell kjærlighet?.....	81
5.1.3	Er det mulig å praktisere kjærlighet i barnevernsprofesjonen, og i tilfelle hvordan?....	83
5.1.4	Hvilke begrensninger ligger det i utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell sammenheng?	85
5.2	Drøfting av teoretiske innfallsvinkler.....	87
6	Oppsummering og avslutning	90
6.1	Relevans	91
	Litteraturliste.....	93
	Vedlegg	97
	Vedlegg 1: Informasjonsskriv med samtykke	97
	Vedlegg 2: Intervjuguide.....	101

1 Innledning

Norsk barnevern reguleres av Norges lover. Allerede i 1886 kom Lov om Behandling av vanvyrkede og forsømte Børn, etterfulgt av Lov om barnevern av 17. juli 1953. Dagens gjeldende lovverk er Lov om barneverntjenester av 17. juli 1992, heretter kalt barnevernloven (NOU 2000: 12, s. 24). Imidlertid jobbes det med å utforme en ny barnevernlov, og i den forbindelse oppnevnte regjeringen i november 2014 et barnevernslovutvalg. Dette utvalget har utredet og utarbeidet et utkast til ny barnevernslov, samlet i *NOU, Ny barnevernslov* (2016). Etter tilråding fra Barne- og Likestillingsdepartementet ble det gjort enkelte endringer i barnevernloven med bakgrunn i dette utkastet, herunder også formålsparagrafen, som er mitt utgangspunkt for denne masteravhandlingen (Likestillingsdepartementet, 2017, s. 20-24). Endringene trådte i kraft 1. juli 2018, og begrepet kjærlighet ble satt inn i lovens formålsparagraf. Her kan vi lese: «Loven skal sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår» (Barnevernloven, 2018, § 1-1).

Jeg har 15 års yrkeserfaring med barnevernsarbeid. Når jeg nå skal skrive min mastergrad avhandling ønsker jeg å gjøre bruk av egen kompetanse, erfaring, kontaktnett og ikke minst interesse for feltet barnevern. I mitt tidligere arbeid med veiledning og undervisning av ansatte har jeg stadig vendt tilbake til kjærlighet som viktig for barnevernsarbeid. Jeg har imidlertid ikke satt meg inn i hvordan ansatte reflekterer rundt dette fenomenet, eller den profesjonsetiske dimensjonen knyttet til kjærlighet i en profesjonell rolle. Denne masteravhandlingen vil dermed ta for seg barnevernsansattes refleksjoner rundt kjærlighet i konteksten av profesjon. Jeg skal sette disse refleksjonene inn i en profesjonsetisk kontekst og bruke intervju som metode. Intervjuene blir analysert ved hjelp av tematisk analyse, og satt inn i en teoretisk ramme hvor omsorgsetikken er valgt som utgangspunkt.

1.1 Kort om endringen av formålsparagrafen

Proposisjon 169 slår fast at barns behov for kjærlighet ikke kommer godt nok til uttrykk i dagens gjeldende lovverk. På bakgrunn av utvalgets referansegruppe ble det dermed fremmet forslag om at kjærlighet tas inn i lovverket. Her har blant annet høringsinnspillet til Barnevernsproffene vært sentralt. Barnevernsproffene er tilknyttet Forandringsfabrikken, en ideell stiftelse som arbeider for at barn og unges stemmer skal bli hørt i samfunnet. I deres

høringsinnspill kan vi lese: «Barnevernsproffene ber med stor styrke og masse alvor om at kjærlighet nå blir en del av barnevernets grunnmur i den nye barnevernloven. Vi mener det MÅ komme inn i § 1, som direkte beskriver barnevernets formål» (Barnevernsproffene, 2016, s. 2-4). Rundt 40 høringsinstanser uttalte seg om hvorvidt begrepet kjærlighet skulle inkluderes i formålsparagrafen. De aller fleste stilte seg positivt, samtidig som flere kom med innspill til forslaget, både i form av støtte og utdyping, men også med innvendinger som at kjærlighet kan være et vanskelig begrep å gi rettslig innhold. Enkelte høringsinstanser mente at forslaget burde utgå. Departementet ga i sin vurdering barnets stemme sentral betydning ved å presisere at barnevernloven er en lov om barn, og for barn. Innspillet til Barnevernsproffene om at begrepet kjærlighet skulle inn i formålsparagrafen ble dermed vektlagt (Likestillingsdepartementet, 2017, s. 20-24).

1.2 Problemstilling og forskningsspørsmål

Målsetningen for masteravhandlingen er å undersøke kontaktpersoners refleksjoner rundt kjærlighet i en profesjonell kontekst. Stillingsbetegnelsen *kontaktperson* ble innført av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i 2015 (NOU 2016: 16, s. 41), og er den tittelen som brukes i kommunal barneverntjeneste om det som tidligere ble kalt saksbehandler. Selv om kjærlighet nå er satt inn i formålsparagrafen innebærer ikke dette nye plikter for barnevernet.

Departementet påpeker likevel at kjærlighet vil ha en viktig symbolsk verdi, og samtidig signalisere en forventning til ansatte i barnevernet (Likestillingsdepartementet, 2017, s. 24).

Når et begrep som kjærlighet settes inn i en lovtekst, gjør det meg nysgjerrig på hvordan kontaktpersonene reflekterer rundt begrepet i utøvelsen av sitt yrke, og de profesjonsetiske vurderingene de gjør i denne sammenhengen.

Med bakgrunn i dette er da følgende problemstillingen formulert: **Hvordan reflekterer kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste om fenomenet kjærlighet i sitt arbeid?**

Kjærlighet som fenomen kan ikke eksistere uavhengig av praksis, og det er kontaktpersonenes praksis av kjærlighet i konteksten av profesjon jeg skal undersøke. Gjennom kvalitativ undersøkelse skal jeg belyse problemstillingen ved hjelp av følgende forskningsspørsmål:

1. Hva mener kontaktpersonene er de viktigste kjennetegn ved kjærlighet?
2. Finnes det en profesjonell kjærlighet?
3. Er det mulig å praktisere kjærlighet i barnevernsprofesjonen, og i tilfelle hvordan?
4. Hvilke begrensninger ligger det i utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell sammenheng?

Forskningsspørsmålene danner utgangspunktet for intervjuguiden, og vil bli ytterligere presentert i metodekapittelet (kapittel 3.2).

1.3 Tidligere forskning

Forskning på barnevern er utbredt, men det er tradisjonelt gjort lite forskning på kjærlighetsbegrepet inn mot barnevernsprofesjonen. De siste årene har imidlertid interessen for kjærlighetsforskning inn mot feltet sosialt arbeid økt, og jeg skal i det påfølgende se nærmere på noen bidrag. De tre første avhandlingene jeg viser til er skrevet før endringen av Lov om barneverntjenester sin formålsparagraf. Disse er alle bidrag som påpeker viktigheten i å inkludere kjærlighet som verdi i sosialt arbeid. Den siste avhandlingen jeg har tatt med er, i likhet med min, skrevet på bakgrunn av de endringene NOU foreslår til ny barnevernlov.

Hilde Marie Thrana har i sin doktorgrads avhandling, *Kjærlighet og sosialt arbeid. En studie av kjærlighetens betydning* (2015), forsket på kjærlighet og sosialt arbeid. Hun stiller i sin avhandling følgende spørsmål: *Hvilken betydning har kjærlighet i barnevernets praksis?* Thrana undersøker her hva kjærlighet kan innebære i en profesjonell praksis. Gjennom en fenomenologisk og hermeneutisk tilnærming kombinerer hun bruk av intervju og deltagende observasjon. Resultatet av det empiriske grunnlaget utdypes i 2 artikler: *Kjærlighet - en kjernekompetanse i profesjonelt barnevernsarbeid?* (2013) og *Kjærlighet en anerkjennelsesrelasjon i arbeid med utsatt ungdom* (2014). Selve undersøkelsen er utført i tiltaket New Page. Dette er et hjemmebasert tiltak som følger opp ungdom med betydelige atferdsproblemer. New Page vektlegger relasjon og har verdiene positivitet, rettferdighet og nestekjærlighet som verdigrunnlag (Thrana, 2013, s. 6-8). Det teoretiske perspektivet i avhandlingen er i hovedsak lagt til kjærlighet forstått som anerkjennelse, og kjærlighet som en form for nestekjærlighet. Thrana søker etter å finne svar på hva kjærlighet kan innebære i en profesjonell praksis og hva som kan være konsekvensene av en «kjærlighetsbærende» praksis i barnevernet. Hun konkluderer med å foreslå kjærlighet som en kjernekompetanse i barnevernsarbeid (Thrana, 2013, s. 13). Kjærlighet som kjernekompetanse handler ifølge Thrana om å være en person som bekrefter gjennom å vise forståelse, medfølelse og utholdenhet (Thrana, 2015, s. 12).

Nanna Ingersdatter Carlsen har skrevet masteravhandlingen *Kjærlighet i sosialpedagogisk arbeid* (2017). Her tar hun et utgangspunkt i temaet kjærlighet og sosialpedagogisk arbeid. Med sosialpedagog mener hun ansatte som jobber med barn og ungdom i barnevernet, men

det er Barnevernsproffene som er utgangspunktet for hennes problemstilling.

Masteravhandlingens problemstilling er: *Hva legger barnevernsproffer i fenomenet kjærlighet?* Carlsen bruker teori rundt nestekjærlighet og empati, og metoden er kvalitativt semistrukturert intervju med tre barnevernsproffer. Analysen er lagt til fire aspekter av kjærlighet: 1) å gjøre kjærlighet, 2) kjærlighetenes forutsetninger, 3) hva kjærlighet ikke er og 4) kjærlighet er skapende. Carlsen sier selv at intensjonene med prosjektet hennes er å få frem hva kjærlighet kan innebære (Carlsen & Søndena, 2017, s. 53). Hun konkluderer med at kjærlighet ikke nødvendigvis må være noe stort, men kan være et blick eller en handling, samt at det å bruke tid for å få kjennskap til ungdommen er sentralt (Carlsen & Søndena, 2017). Slik jeg ser det innebærer det lave antall intervjupersoner Carlsen har som informanter, at masteravhandlingen har mindre reliabilitet enn de øvrige, men den er likevel et bidrag som kan øke forståelsen rundt fenomenet kjærlighet i konteksten av barnevern.

Nina L. Frøkedal har også forsket på Barnevernsproffene og kjærlighet. I hennes masteroppgave *Når kjærlighet og profesjonalitet møtes* (2017) stiller hun forskningsspørsmålet: *Hvilke opplevelser og refleksjoner over opplevelser har ungdommer med erfaring fra psykisk helsevern knyttet til fenomenet kjærlighet i pedagogisk praksis?* Masteravhandlingen har vekt på spesialpedagogikk, og hun knytter eksemplene opp mot skole og barnehage. Gjennom fenomenologisk litteratur og kvalitativt fokusgruppeintervju av 6 psykisk helse proffer fra Forandringsfabrikken, løftes ungdommenes erfaringer og refleksjoner rundt kjærlighet i en pedagogisk kontekst frem. (Frøkedal, 2017, s. 5). Frøkedal påpeker betydningen av å bli sett, de små øyeblikkene og opplevelsen av et sanset «språk» for det som ikke kan sies med ord (Frøkedal, 2017, s. 93). Med støtte i fenomenologien gir ikke Frøkedal noen endelig konklusjon i hva pedagogisk kjærlighet er, men legger dette åpent for ny forskning og forståelse.

Marianne Kirkholm har forsket på verdibasert ledelse. I hennes masteravhandling *Verdier i barneverntjenesten* (2018) har hun gjennom kvantitativ forskning jobbet med å belyse barnevernlederes verdier og hvilke som er viktigst for dem. Jeg har i denne oppsummeringen kun valgt å referere til de funnene som omhandler kjærlighet. Kirkholm sin forskning viser at kjærlighet er den verdien som får lavest score under samtlige av de kategoriene hun undersøkte. Hun ser kort på hvilke årsaker som kan legges til grunn for at ledere i barnevern plasserer kjærlighet lavt på verdiskåren, og foreslår følgende årsaker til dette: 1) Begrepet kjærlighet har en relativ kort historie innenfor fagfeltet barnevern, 2) utdanningen innen barnevernsfaget har tradisjonelt fokusert lite på kjærlighet som en del av den profesjonelles

yrkesutøvelse og 3) respondentene i undersøkelsen er ledere, og ikke de som er i direkte kontakt med barn og unge. Samlet kan disse tre årsakene peke i retning mot at kjærlighet som begrep enda ikke er godt nok innlemmet i barnevernsprofesjonen. Kirkholm påpeker at det ikke er tilstrekkelig å kun få kjærlighet som verdi inn i utdannelsen av fremtidens barnevernsarbeidere, det må også være et ønske og en målsetting fra myndighetene. Hun avslutter med å foreslå at myndighetene bør legge føringer for bruk av begrepet kjærlighet (Kirkholm, 2018, s. 63-69).

Disse bidragene viser at forskning på kjærlighet i forskjellige roller og institusjoner av barnevernets mangfold øker i omfang. Mitt bidrag vil være et tilskudd til den allerede eksisterende kjærlighetsforskningen i barnevernrelatert arbeid.

1.4 Begrunnelse for valg av problemstilling

Å begrunne problemstillingen er sentralt for å vise at forskningen har vitenskapelig og samfunnsmessig relevans. Jeg skal i det påfølgende kort begrunne masteravhandlingens samfunnsmessige og teoretiske relevans.

1.4.1 Samfunnsforskning

Tove Thagaar sier i sin bok *Systematikk og innlevelse* følgende om samfunnsmessig begrunnelse. «Problemstillingen kan forankres i en samfunnsmessig sammenheng når den begrunnes ut fra utfordringer i samfunnet» (Thagaard, 2018, s. 49). Barne- og likestillingsdepartementet har gjennom *Proposisjon 169 L* (2017) til Stortinget påpekt at barns behov for kjærlighet ikke kommer til uttrykk i barnevernloven, og at det dermed er et behov for å stadfeste kjærlighet som en rett. I proposisjonen påpekes det også «[...] at loven må inspirere barnevernsarbeidere til å jobbe med varme i hjertet [...]» (Likestillingsdepartementet, 2017, s. 20). Hva det innebærer å jobbe med varme i hjerte blir ikke sagt. Nye formuleringer i lovverket kan medføre utfordringer for barnevernsansatte som skal forholde seg til dette lovverket i sitt daglige arbeid. Det anses dermed som viktig å løfte frem refleksjoner rundt fenomenet kjærlighet. Ved å sette begrepet kjærlighet inn i en lovtekst innebærer det at kjærlighet er løftet opp til samfunnsnivå. Jeg anser dermed denne masteravhandlingen som samfunnsmessig nyttig, da den kan bidra til å øke kunnskapen om hvordan det utvalget av kommunalt ansatte kontaktpersoner jeg har intervjuet, reflekterer rundt fenomenet kjærlighet i en profesjonell rolle, og de rammer og føringer som eventuelt begrenser deres mulighet til å opptre som varme voksne.

1.4.2 Faglig forankring

Thagaard knytter faglig forankring til hvordan prosjektet forholder seg til de teoretiske tradisjonene i feltet som studeres, og hvordan prosjektet har referanse til tidligere forskning (Thagaard, 2018, s. 47). Som beskrevet i avsnittet tidligere forskning (1.3) er det i de siste årene kommet ny forskning knyttet til kjærlighet og barnevernprofesjonen. Thrana sitt utvalg er foreldre, barn ungdom og ansatte tilknyttet et privat tiltak hvor kjærlighet allerede var fremhevet som en kjerneverdi. Hun sier selv i sin avhandling:

[...] I valg av tiltak, så hadde det vært vel så nyttig å velge et offentlig tiltak i barnevernet, som ikke hadde framhevet kjærlighet som en av sine kjerneverdier. Grunnen til at det hadde vært spennende, var i tilfelle å se om kjærlighet var framtrepende i sosialarbeiderens bevissthet i et tiltak som arbeider etter de mer tradisjonelle metodene i barnevernet. [...] Det gir også et godt kunnskapsgrunnlag for eventuelle videre studier av dette forskningsområdet. (Thrana, 2015, s. 65).

Denne masteravhandlingen, der jeg intervjuer kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste, vil i så måte bygge videre på forskningen til Thrana. Ved endring i barnevernlovens formålsparagraf er kjærlighet tatt inn som den kjernekompetansen Thrana etterlyser, og varme voksne løftes frem som viktig i barnevernsarbeid (Likestillingsdepartementet, 2017). Kirkholm sin forskning omhandler barnevernlederes verdier, og hun påpeker at funnene hennes kan være påvirket av at respondentene hennes er ledere, og ikke kontaktpersoner (Kirkholm, 2018, s. 64). Min masteravhandling tar kjærlighetsforskningen inn i det offentlige barnevernet på kontaktperson nivå, og kan bidra til ny kunnskap som bygger videre på den allerede eksisterende forskningen på barnevernsfeltet.

1.5 Begrepsavklaringer

1.5.1 Kjærlighet

Barne- og likestillingsdepartementet påpeker i Prop. 169 L at kjærlighet og forståelse er subjektive følelser som er vanskelige å definere (Likestillingsdepartementet, 2017, s. 24), og noen definisjon blir heller ikke gitt her. Det samme opplevde jeg da jeg skulle utvikle en definisjon av begrepet kjærlighet; det var mer utfordrende enn jeg først hadde tenkt. Jeg ønsket å finne en forståelse av kjærlighet som ikke delte begrepet inn i typer eller kategorier, men favnet hele spekteret av hvordan kjærlighet kan utfolde seg. For å finne denne forståelsen skal jeg gå veien om Erich Fromm, Axel Honneth og Nel Noddings.

Erich Fromm sier i sin bok *Om kjærlighet* (1991) at for folk flest er kjærlighet et spørsmål om å bli elsket, og ikke å elske. Dette forutsetter at det ikke er nødvendig å lære å elske, da

kjærlighetens problem først og fremst handler om hvordan bli elsket og ikke en evne til å elske (Fromm, 1991, s. 9). Fromm sier videre at kjærlighet er en aktivitet og i den videste betydning noe vi gir, ikke tar. Ved å gi kjærlighet skapes kjærlighet, det å gi seg selv, gjør både den andres og eget liv rikere.

Når et menneske på denne måte gir av sitt liv, beriker han andre, han gjør deres liv rikere ved å gjøre sitt eget rikere. (...) Den som gir av seg selv på denne måte, gjør også mottagende part til en giver, og begge får del i den glede som de skaper i fellesskap. Gjennom det å gi blir noe født, og begge parter er takknemlige for det nye liv de har fått del i. Anvendt på kjærlighetslivet betyr dette: kjærlighet er en kraft som skaper kjærlighet (...). (Fromm, 1991, s. 30-31)

Fromm er her opptatt av verdsettelse av andre som verd noe i seg selv. Med andre ord, hva som skaper kjærlighet.

Opplevelsen av å bli elsket er også sentralt for filosofen Axel Honneth. I hans bok *The struggle for recognition* (1995) kan vi lese: «[...]the experience of love [...] represents the innermost core of all forms life [...]» (Honneth, 1995, s. 176). Videre påpeker han: «[...] love [is] the most basic form of recognition [...]» (Honneth, 1995, s. 162). Kjærlighet kan i så måte bli forstått som både grunnleggende for alle, og som selve kjernen av livet. Heller ikke Honneth gir en klar definisjon av kjærlighet, men påpeker at vi med kjærlighet skal forstå relasjoner med sterke følelsesmessige bindinger. Dette kan være foreldre-barn relasjon, erotiske forhold, familierelasjoner og nære vennskap. Felles for dem alle er at de er gjensidige og nære primærrelasjoner hvor omsorgen gis i små grupper. Kjærlighet representerer i Honneths anerkjennelsesteori det første nivået av gjensidig anerkjennelse, hvor subjektene gjensidig anerkjenner hverandre som behovsvesener. Kjærlighet blir da selve fundamentet å bygge videre på. Kjærlighetens anerkjennelsesform beskrevet som å være seg selv i en annen, formidler en spenning mellom motpolene “jeg-orientering” og symbiose som til sammen gjør det mulig å være seg selv i en annen (Honneth, 1995, s. 95-107). Gjennom relasjoner til andre forstår vi oss selv, og Honneth fremhever betydningen av varig og pålitelig kjærlighet i primærrelasjonene.

I omsorgsetikken brukes først og fremst begrepet omsorg. Nel Noddings påpeker i sin bok *Caring* (2013) sammenhengen mellom den som gir omsorg, og den som mottar omsorg forstått som: «As I care for others and am cared for by them, I become able to care for myself» (Noddings, 2013, s. 49). Der Fromm forutsetter at kjærlighet ikke trengs å læres, hevder Noddings at vi har en naturlig impuls til å gi omsorg (Noddings, 2013, s. 50-51). Dette blir utdypet gjennom begrepet naturlig omsorg (natural caring): « [...] The relation in which

we do meet the other morally, will be described as arising out of natural caring- that relation in which we respond as one-caring out of love or natural inclination» (Noddings, 2013, s. 5). Kjærlighet er da for Noddings noe som knyttes til de primære relasjoner, og som oppstår spontant.

Med utgangspunkt i Fromm, Honneth og Noddings legger jeg dermed til grunn at kjærlighet er akseptert som et grunnleggende fenomen i mellommenneskelige relasjoner.

Denne masteravhandlingen vil ta et undersøkende utgangspunkt i Erich Fromm sitt bidrag til kjærlighetsforståelse i boken *Om kjærlighet* (1991), hvor kjærlighetens grunnelementer befestes i begrepene *omsorg, ansvar, respekt og forståelse*. På tross av at også Fromm deler kjærlighet inn i typer, sier han at all form for kjærlighet alltid innbefatter disse grunnelementene (Fromm, 1991, s. 32). Grunnelementene av kjærlighet er tett sammenvevde i en gjensidig avhengighet til hverandre. *Omsorg* kan ved å bruke et eksempel, beskrives som den omsorgen en foreldre viser sitt barn ved å stelle, mate, kjærlig snakk og alt annet en omsorgsfull forelder utøver i foreldrerollen. Fromm påpeker at kjærlighet er en aktiv omsorg. For eksempel, dersom du sier at du har omsorg for din gamle mor, men aldri besøker henne, har kontakt med henne, eller gjør noe for henne, har du heller ikke omsorg for henne i ordets rette betydning. *Ansvar*, ikke som en plikt som påtvinges utenfra, men som et svar på et medmenneskes behov for meg, uttalt eller uuttalt. Slik sett er ansvar fullstendig frivillig og noe som følger av kjærlighet. *Respekt*, ikke som frykt eller se opp til, men som evnen til å se den andre slik han er og dermed også til å vokse og utfolde seg ulik meg. Respekt innebærer *forståelse*, ikke en overflatisk, men dyp kjennskap. Dette er bare mulig ved å se den andre ut fra den andres egne forutsetninger, med andre ord, vi må se den andre innenfra (Fromm, 1991, s. 32-38).

Det kan innvendes at kjærlighet også innebærer en personlig dimensjon som verken Honneth, Fromm eller Noddings går i dybden på. Den personlige dimensjonen handler om hvordan jeg som subjekt opplever både det å gi kjærlighet og å motta kjærlighet. Gary Chapman tar i sin bok *Kjærlighetens fem språk* (1998) opp hvordan vi alle har forskjellig kjærlighetsspråk, og om hvordan vårt emosjonelle kjærlighetsspråk kan være helt ulikt den vi retter vår kjærlighet mot. Denne boken er vel og merke ikke i den akademiske sjanger, men det er en bok som både er kjent, og som brukes i barnevernsprofesjonen. Jeg har av den grunn valgt å henvise til denne. Chapman deler vår grunnleggende emosjonelle kjærlighet inn i fem måter å uttrykke og forstå kjærlighet på: 1) anerkjennende ord, 2) tid for hverandre, 3) ta imot gaver, 4) tjenester og 5) fysisk nærhet (Chapman & Nilsen, 1998). Chapman sier at som vi i verden

snakker forskjellig språk, har vi også forskjellige kjærlighetsspråk. Det å kjenne både sitt eget kjærlighetsspråk og den andres er for han det sentrale. Her har vi alle våre personlige historier om hvordan vårt eget private kjærlighetsspråk kommer til uttrykk. Historier om hvordan vi føler oss elsket, og hvordan vi viser at vi elsker de som står i vår nærmeste innerste krets. Imidlertid er det ikke den personlige dimensjonen ved kjærlighet denne masteravhandlingen skal undersøke, men kjærlighet i en profesjonell setting. Dette temaet blir dermed ikke utdypet nærmere.

Når vi snakker om begreper som omsorg og kjærlighet kommer vi ikke utenom å løfte frem begrepet dyd. Henriksen og Vetlesen definerer en dyd som «[...] en stabil holdning som gjør oss i stand til å virkeliggjøre det gode. En person med dyd er derfor en person som har en bestemt holdning (f.eks mot) som uttrykker seg i en handling, (hun viser mot i en konfliktsituasjon), og denne handlingen virkeliggjør et gode (hun redder et liv)» (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 205). En dyd er altså en handlingsdisposisjon. Vetlesen og Henriksen påpeker tre fellestrekk ved alle dyder:

- 1) En dyd er forankret i personen selv, og er med på å forme personens handlinger. Dydene er ikke påtvunget utenfra, men er personlige egenskaper utviklet gjennom livet selv.
- 2) De forskjellige dyder kan være kulturavhengige. Med dette menes at det som anses som en dyd i vår vestlige kultur, ikke nødvendigvis er en dyd i for eksempel asiatisk kultur.
- 3) Dyder hører med til det gode liv. Det er godt å praktisere en dyd, som for eksempel kjærlighet. Ikke nødvendigvis for å få noe tilbake, selve opplevelsen av å praktisere kjærlighet kan i seg selv være godt nok.

Henriksen og Vetlesen poengterer at det å utvikle dyder er noe vi bør etterstrebe for bedre å virkeliggjøre vårt eget potensiale (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 208).

Jeg anser dermed kjærlighet som en dyd og en handlingsdisposisjon. Analysen av materialet innebærer blant annet et undersøkende blick på hvilke handlinger som kommer til uttrykk i dyden kjærlighet.

Når jeg i masteravhandlingen skal undersøke hvordan kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste reflekterer rundt fenomenet kjærlighet, er det refleksjonene rundt praksisen av kjærlighet i konteksten av profesjon jeg skal undersøke. Utgangspunktet mitt er en forståelse av kjærlighet som grunnleggende for alle mennesker, gjennom et teoretisk startpunkt i omsorgsetikken, og med et undersøkende utgangspunkt i Fromm sin inndeling av kjærlighetens grunnelementer i omsorg, ansvar, respekt og forståelse.

1.5.2 Profesjon og profesjonsetikk

Masteravhandlingens forskningsspørsmål omhandler kjærlighet i konteksten av profesjon. I dette ligger det at jeg allerede har gjort meg opp tanker om barnevern som profesjon. Ordet profesjon kommer fra det greske *prophaino*, og betyr å erklære offentlig (Molander & Terum, 2008, s. 161). Substantivet *profesjon* knyttes til det å ha noe som et yrke. Adjektivet *profesjonell* er normativt og brukes om personer som utfører noe på en spesielt god måte. Det normative ligger i det mottaker har av forventninger til det som blir utført (Terje Emil Fredwall, 2014, s. 14). Imidlertid er ikke det å utføre en profesjonell handling det samme som at det kan regnes som en profesjon. Du kan være en profesjonell fotballspiller, sminkør eller profesjonell innbruddstyv uten at dette er en profesjon i ordets rette betydning. Hvilke yrker som skal regnes til en profesjon har vært gjenstand for gjentagende diskusjon gjennom de siste hundre årene. Abraham Flexner (1866-1959) la grunnlaget for den mest kjente modellen, attributtmodellen eller den taksonomiske modellen. I denne modellen lages det klassifikasjoner, eller taksonomier for profesjoner på bakgrunn av egenskaper eller kjennetegn ved yrker. Utgangspunktet ble tatt i allerede etablerte profesjoner, såkalte idealprofesjoner. Den taksonomiske modellen var den ledende måten å tenke om profesjoner på til utpå 1970 tallet, som førte til en tredelt inndeling av profesjoner i 1) idealprofesjoner, 2) semiprofesjoner og 3) kvasiprofesjoner. (Molander & Terum, 2008, s. 33-34). I Norge dominerte attributtmodellen profesjonsforskningen, representert ved blant annet Ulf Torgersen (1931-2006). Her ble idealprofesjonens stilling vektlagt med sin forutsetning i en langvarig formell utdanning på akademisk nivå, som oppnås av personer som orienterer seg mot oppnåelse av bestemte yrker, som ikke kan fylles av andre personer enn de med denne utdannelsen. Idealtypen modellen rettet seg etter, var jurister, leger og prester (Molander & Terum, 2008, s. 56-57). Imidlertid har det vært stor grad av kritikk mot denne type modeller, både når det gjaldt kriteriene og klassestrukturen den kunne forsterke (Molander & Terum, 2008, s. 49). Kvinnedominerte yrker, som barnevernsyrket, har tradisjonelt etter denne måten å tenke profesjon på, havnet i kategorien semiprofesjoner, og var dermed ikke å regne som en profesjon etter denne definisjonen. I den senere tiden har tilnærmingen til profesjonsforskningen endret seg. Sosiologen Julia Evetts er mindre opptatt av å definere ordet profesjon. Hun legger følgende definisjon til grunn: «Professions are essentially the knowledge-based category of occupations which usually follow a period of tertiary education and vocational training and experience» (Evetts, 2003, s. 397). Denne måten å definere en profesjon på er en oppmykning av den klassiske profesjonstenkningen.

Profesjonsetikk er refleksjonen og begrunnelsen av profesjonsmorsalske normer og verdier. En norm sier noe om forventet oppførsel, et normativt bør, mens verdien sier noe om hvordan vi bør gjøre våre vurderinger og beslutninger. Dette innebærer at profesjonsmoral ikke alltid er det samme som de allmenne normer og regler (Molander & Terum, 2008, s. 147-156).

Molander trekker frem samfunnsmandatet som viktig kilde for profesjonsetikken. Terje Emil Fredwall sier i sin bok *Murer og moral* (2015) at ordet samfunnsmandat brukes i profesjonsetiske diskusjoner uten at en fullstendig definisjon av begrepet blir gitt. Han legger følgende definisjon til grunn: «Et samfunnsmandat kan [...] tolkes som et oppdrag som politisk er gitt innenfor nærmere bestemte rammer, til en profesjon, organisert som en sosial sammenslutning» (Terje E. Fredwall, 2015, s. 108). Dette innebærer en kontraktrelasjon mellom politiske myndigheter og profesjonen. Staten gir profesjonen et ansvar, en oppgave som den som sammenslutning skal utføre på vegne av samfunnet, etter beste skjønn og til allmennhetens beste. Samfunnsmandatet kan dermed betraktes som et mandat til å utføre visse arbeidsoppgaver, etter beste skjønn. Dette forplikter samtidig profesjonen til å garantere tjenestenes kvalitet, samt holde orden i eget hus (Molander & Smeby, 2013, s. 11-12). Med bakgrunn i Evetts definisjon av en profesjon, og Molander og Fredwalls betoning av samfunnsmandatet, anser jeg kontaktpersoner i barnevern som tilhørende en profesjon, der samfunnsmandatet kontaktpersonen har fått legger føringer for hvordan de skal opptre. For kontaktpersonene innebærer samfunnsmandatet blant annet å utføre sitt arbeid i tråd med det lovverket barnevernloven legger til grunn. Fredwall påpeker at den profesjonelle, i tillegg det som er politisk bestemt (samfunnsmandatet), også har et personlig moralsk ansvar. Dette ansvaret kommer som en følge av ansvaret det medfører å jobbe direkte i møte med andre mennesker (Terje E. Fredwall, 2015, s. 107). Jeg skal i masteravhandlingen blant annet undersøke hvordan samfunnsmandatet og det personlige og moralske ansvaret har betydning for hvordan kontaktpersonene reflekterer rundt fenomenet kjærlighet.

1.6 Vitenskapsteoretisk og faglig plassering

Jeg skal undersøke begrepet kjærlighet gjennom å finne fellestrekkene kontaktpersonene uttrykker rundt omsorg, ansvar, respekt, forståelse og den profesjonelle rollen.

Masteravhandlingen er dermed en studie som beskriver hva den enkelte kontaktperson reflekterer rundt bestemte erfaringer av fenomenet kjærlighet i konteksten av profesjon.

Feministisk etikk er en del av feministisk filosofi, og kan forstås som en tilnærming til hvordan det feminine aspektet kan undervurderes i etikk og moralfilosofi. Tradisjonen tar

utgangspunkt i at kvinner og menn gir ulike begrunnelser for sine handlinger og vurderinger, og at kvinners stemme kan gi et bidrag til økt forståelse for etikken som læren om teori og moral (Pettersen, 2007). Dette er et tema Carol Gilligan er opptatt av i sin bok, *Med en annen stemme* (2002). Gjennom eksempler og teori beskriver hun hvordan kvinner ofte viser til følelser, behov og egne personlige idealer når de skal grunngi sine handlinger og moralske vurderinger. Dette i motsetning til menn, som oftere legger universelle prinsipper til grunn (Gilligan & Vestli, 2002). Feministisk etikk brukes også om betegnelsen på en gruppe etiske teorier. Her finner vi blant annet omsorgsetikken, som jeg har tatt mitt teoretiske utgangspunkt i. Nel Noddings sier om omsorgsetikken at den representerer en feminin etikk, et perspektiv som tradisjonelt ikke har blitt ansett som viktig i vestlig etikk. Imidlertid er ikke alle feminister enige med Noddings i denne fremstillingen, og de anser omsorgsetikken mer som et supplement til tradisjonell etikk (Pettersen, 2007). Denne masteravhandlingen har til hensikt å bruke omsorgsetikken som et teoretisk utgangspunkt for å belyse problemstillingen og forskningsspørsmålene. Noddings er i sin etikk opptatt av at vi ikke kan ta utgangspunkt i prinsipper og definisjoner når vi diskuterer etikk og moral. For henne er omsorg det sentrale, og noe vi alle ønsker å gi og motta (Noddings, 2013, s. 7). Som tidligere nevnt bruker Noddings begrepene naturlig og etisk omsorg. Jeg skal gjennom analysen vise hvordan en vid tolkning av disse begrepene kan brukes som fortolkning av en eventuell privat og profesjonell kjærlighet.

Når jeg i masteravhandlingen undersøker hvordan kontaktpersoner i kommunalt barnevern reflekterer rundt fenomenet kjærlighet i sitt arbeid, ønsker jeg imidlertid også å undersøke profesjonsetikken. Herunder refleksjoner rundt sentrale begreper som profesjonelt skjønn, samfunnsmandat og det personlige og moralske ansvaret kontaktpersonene har. Oppgavens vitenskapsteoretiske og faglige plassering blir da i krysningspunktet omsorgsetikk og profesjonsetikk.

1.7 Masteravhandlingens oppbygning

Masteravhandlingen er bygd opp med en målsetting om at kapitlene skal henge sammen og utfylle hverandre. Første kapittel er et innledningskapittel, mens kapittel 2 skal gi en teoretisk bakgrunn som hentes opp igjen i masteravhandlingens resultatdel; analysen. I kapittel 3 beskrives metodiske valg og overveielser, og det danner slikt sett en naturlig overgang til kapittel 4, som er en analyse av intervjuene. Ved hjelp av analytiske spørsmål blir utdrag fra intervjuene her presentert, tolket og analysert ut fra teorien beskrevet i kapittel 2. I kapittel 5

blir masteravhandlingens problemstilling og forskningsspørsmål besvart. Dette gjøres ved at funnen i analysen drøftes i lys av valgt teori, og kapitlet skaper dermed en sammenheng mellom teori og empiri. Kapittel 6 er et avslutnings og oppsummeringskapittel som kort presenterer de viktigst funnene opp mot problemstilling og forskningsspørsmål. Her beskrives også hvordan masteravhandlingen kan bidra til ny kunnskap som bygger videre på den allerede eksisterende forskningen på barnevernsfeltet.

2 Teoretisk bakgrunn

Everett og Furseth påpeker at det er viktig å skape en sammenheng mellom teori og empiri (Everett & Furseth, 2012, s. 94). Litteraturen skal dermed skape en ramme som gjenspeiles i alle delene av masteravhandlingen. I dette kapitlet presenteres teoretiske bidrag som skal fungere som optikk for funnene jeg redegjør for i analyse (kapittel 4) og drøfting (kapittel 5). Som påpekt i avsnittet vitenskapsteoretisk og faglig plassering (1.6) har jeg tatt utgangspunkt i den feministiske tradisjonen, nærmere bestemt, i omsorgsetikken. Imidlertid gir ikke omsorgsetikken alene et godt nok analytisk grep for å få en bedre forståelse av hvordan kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste reflekterer rundt fenomenet kjærlighet i sitt arbeid. Som teoretisk ramme presenteres dermed også andre teoretiske innfallsvinkler, som dydsetikk, empati, Axel Honneths anerkjennelsesteori, nærhetsetikk og profesjonsetiske betraktninger rundt begrepene ansvar og profesjonelt skjønn. Avslutningsvis skal jeg gi en oppsummering av teoretisk utgangspunkt og henføring mot diskusjon av funn.

2.1 Dydsetikk

Jeg har gjennom begrepsavklaring av kjærlighet (1.5.1) løftet frem begrepet dyd. Dydsetikken er en etisk teori med et opprinnelig opphav i Aristoteles (384-322 f.kr), marginalisert i århundrer, for så, fra midten av 1900 tallet, få en solid plass som en av de tre ledende teoriene innen normativ etikk (Christensen, 2008). For Aristoteles var etikkens kjerne handling, og etikk blir for han «læren om de riktige handlingene», hvis hovedoppgave er å finne det høyeste gode for mennesket. Eller sagt med andre ord, finne hva som gir mennesket størst mulig lykke, *eudaimonia*, i betydningen å leve vel og å gjøre godt. Utgangspunktet for enhver handling er en beslutning. Denne beslutningen har sitt opphav i menneskets streben og tenkning mot et mål (Aristoteles & Stigen, 1996, s. IX-XXI). Ved å være rasjonelt tenkende mennesker har vi frihet til selv å velge, og de valg vi gjør må vi derfor ta ansvar for selv. Når mennesket fungerer på sitt beste og bruker sin fornuft godt, har det dyd. Etter gresk tenkning kan man ikke leve et godt liv, uten samtidig å være et godt menneske. Slikt sett blir moralen, eller dydene, også veien til et godt liv (Christensen, 2008, s. 50). Dydene er dermed karaktertrekk ved personen. Ifølge Aristoteles finnes det to overordnede kategorier av dyder: 1) den intellektuelle, som er knyttet til mennesket intellekt og utvikles ved undervisning og 2) den moralske, knyttet til menneskets karakter, og som har oppstått av vanen. Videre sier Aristoteles at en moralsk dyd er en evne til å handle midt mellom to ekstremer. Dyden blir av Aristoteles beskrevet som: «[...] en middelvei mellom to laster, den ene som skyldes for mye,

den andre som skyldes for lite» (Aristoteles & Stigen, 1996, s. 26). For eksempel er besindighet middeelveien mellom nytelse og smerte. Aristoteles påpeker at det ligger i menneskets natur å utvikle dyder, men samtidig kreves det både opplæring og sosialisering for å utvikle dem. Dette kalles ideen om dydenes dobbelte opphav (Christensen, 2008, s. 56). For Aristoteles er det tett forbindelse mellom lykke (det gode liv), dydige handlinger og rasjonalitet. Dydene får oss til å opptre etter vårt beste, og de kan sammen med vår rasjonalitet få oss til å handle på en slik måte at vi kan oppnå lykke (Aristoteles & Stigen, 1996, s. 19-31).

Moderne dydsetikk er preget av Aristotelisk etikk, og de fleste av dagens dydsetikere er påvirket av den gamle greske tradisjonen. Med et utgangspunkt i ideen om det gode menneske, hevder dydsetikken at det gode mennesket er et menneske som besitter en rekke gode karaktertrekk, kalt dyder. Dydene omfatter alle gode egenskaper en person kan besitte, og oppfattes dermed som både verdifulle og beundringsverdige (Christensen, 2008, s. 13). Christensen påpeker at man best kan forstå dydsetikken ved å stille spørsmål om trekk ved de to andre ledende normative moralteorier: deontologi og utilitarismen. Der hvor utilitarismen er en form for konsekvensialisme, hvis kjennetegn er at riktig handling forstås ut fra hvilken handling som produserer de beste konsekvensene (Sagedahl, 2019), og deontologien med sin vektlegging på riktige handlinger i overensstemmelse med korrekte moralske regler og prinsipper, påpeker dydsetikken et behov for å vende tilbake til den klassiske greske tenkningen. Her er det sentrale å vise hvordan en alternativ naturalisme kan utgjøre rammen for en moral, ved å heller spørre «hvordan skal jeg leve?» i motsetning til «hva bør jeg gjøre?» (Christensen, 2008, s. 21-33).

Med bakgrunn i Aristoteles definerer Henriksen og Vetlesen en dyd som «en stabil holdning som gjør oss i stand til å virkeliggjøre det gode. En person med dyd er en som har en bestemt holdning som uttrykker seg i en handling, og denne handlingen virkeliggjør et gode» (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 205). En dyd er altså et trekk ved individet selv, forankret i personen, og den former slikt sett personenes handlingsliv. Samtidig anerkjenner dydsetikken individets eget liv som et hele, samt motivasjon, intensjon og følelser som aspekter for våre moralske valg (Christensen, 2008, s. 68-69). Christensen påpeker at det i dag ikke er tradisjon for å kategorisere dydene utover antagelsen om at det finnes fire moderne kardinaldyder: mot, måtehold, visdom og rettferdighet (Christensen, 2008, s. 76). I denne masteravhandlingen forholder jeg meg dermed til dyder som en handlingsdisposisjon eller prisverdige

karaktertrekk, som praktiseres med skjønn og er en del av menneskets karakter. Det er dyden kjærlighet som undersøkes i lys av hvilke handlingsdisposisjoner dyden utløser.

Omsorgsetikken, som masteravhandlingen tar sitt utgangspunkt i, er en av mange moralfilosofiske teorier som har dukket opp i kjølvannet av dydsetikkens oppblomstring fra midten av det 19. århundre (Christensen, 2008, s. 63). En av årsakene til dette er at dydsetikken stiller seg kritisk til å behandle etiske problemer i lys av allmenne og universelle prinsipper, og den har av den grunn blitt brukt av feministiske etikere (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 205). Dette leder oss over i en fremstilling av omsorgsetikken.

2.2 Omsorgsetikk representert ved Nel Noddings

Masteravhandlingens vitenskapsteoretisk og faglige plassering i krysningpunktet omsorgsetikk/profesjonsetikk er presentert i innledningskapittelet. Her begrunnes også omsorgsetikken som teoretisk utgangspunkt (1.6). Nel Noddings (1929-) er kvinnen som i størst grad forbindes med omsorgsetikken, og hennes bok *Caring* (1984) anses som grunnlaget for en etikk basert på omsorg.

Fremveksten av omsorgsetikken har sin bakgrunn i moralsk sentimentalisme, hvor følelsenes rolle i forståelse av moralens grunnlag blir betonet. Dette i motsetning til rasjonalismen hvor det er fornuftens resonnement som står sentralt (Slote, 2007, s. 55-64). Noddings påpeker hvordan mange kvinner ikke tilnærmer seg moralske problemer gjennom prinsipper, resonering eller rettferdighet. Hun ønsker å fremsette en etikk som begrunner moralske handlinger ut fra omsorg (Noddings, 2013, s. 28). Omsorgsetikken uttrykker et feministisk syn, og opprinnelig var undertittelen til boken *Caring* (1986) *A Feminine Approach to Ethics and Moral Education*. Men Noddings hevder selv at «This approach through law and principle is not, I suggest, the approach of the mother. It is the approach of the detached one, of the father» (Noddings, 2013, s. 2), uten at dette nødvendigvis innebærer at alle kvinner vil omfavne teorien, eller at menn vil forkaste den. Bokens undertittel ble dermed senere endret til *A Relational approach to Ethics and Moral Education*, noe som fremhever relasjonens betydning i teorien. Omsorgsetikken er en avart av nærhetsetikken, men den er mer praksisrettet og betoner et feministisk syn hvor følelser, behov og inntrykk blir fremhevet. Den lar seg vanskelig forenes med deontologien, da det er de personlige idealene som løftes frem og ikke universelle prinsipper. Samtidig er enkelte andre omsorgsetikere, som Michael Slote, av den oppfatning at deontologien bør forenes med omsorgsetikken. Han påpeker:

«[...] the ability to see deontology as arising from the sentimental, rather than the rational or intellectual, side of our nature is crucial to the present attempt to give a caring-ethical account of the whole of morality» (Slote, 2007, s. 43). For Slote kan altså følelser være grunnlag for allmenngyldige prinsipper. Omsorgsetikkens utgangspunkt er at omsorg er grunnleggende i menneskets liv. «As human beings we want to care and to be cared for [...] Starting the discussion of moral matters with principles, definitions, and demonstration is rather like starting the solution of a mathematical problem formally» (Noddings, 2013, s. 7).

Omsorgsetikken som en etisk teori fremhever dermed omsorg som et utgangspunkt for tilnærming til moralske utfordringer.

2.2.1 Sentrale begreper i omsorgsetikken

Jeg skal i det påfølgende gjøre rede for sentrale begreper i omsorgsetikken, i den hensikt å gjøre en videre tolkning av disse i masteravhandlingens analyse (kapittel 4) og drøfting (kapittel 5).

2.2.2 Naturlig omsorg, den som gir omsorg og den som mottar omsorg

Sentralt i omsorgsetikken står relasjoner. Med relasjonens betydning stadfester Noddings relasjoner som et ontologisk utgangspunkt for den menneskelige eksistens: «Taking relation as ontologically basic simply means that we recognize human encounter and affective responses as a basic fact of human existence» (Noddings, 2013, s. 4). En slik vektlegging av relasjonens betydning løftes også frem i Prop. 169 L, høringsuttalelser og i departementets vurdering og forslag. Her fremkommer det at det forutsettes «[...] at ansatte i barnevernet som jobber direkte med barn har relasjonskompetanse og er personlig egnet til å jobbe med barn» (Likestillingsdepartementet, 2017, s. 24). Relasjoners betydning synes dermed å være fundert både i omsorgsetikken og i Norsk barnevern.

Nel Noddings hoved bidrag til omsorgsetikken, boken *Caring* (1986), bygges opp rundt begrepene naturlig omsorg (natural caring), den som gir omsorg (the one-caring for) og den som mottar omsorg (the-cared for). Noddings begrep er her satt i parentes, og jeg kommer i det følgende til å bruke de norske begrepene. Begrepet naturlig omsorg er allerede beskrevet under begrepsavklaringen (1.5.1) som menneskets naturlige tilbøyelighet til å gi omsorg, og kan beskrives som den omsorgen en mor viser sitt barn basert på strukturer som minner, følelser og kapasiteter (Noddings, 2013, s. 1-8). Naturlig omsorg oppstår spontant som en direkte respons på behovene fra den som mottar omsorg. Vi ser det tydeligst i de nære

relasjoner, men også i akutte situasjoner, for eksempel respons ved ulykker. Selv om det er fremmede involvert, oppstår det, ifølge Noddings, ofte naturlig omsorg i en ulykkeshendelse. Eksempler på naturlig omsorg kan være en foreldres respons på barnets gråt, eller det å spontant løpe bort til en fremmed person som faller av sykkelen på gaten for å spørre om han eller hun trenger hjelp. Følelsen av at «jeg må gjøre noe» oppstår i naturlig omsorg spontant og krever handling (Noddings, 2002, s. 29-30).

Den som gir omsorg, er til stede i handlinger av omsorg. «When we care, we consider the other's point of view, his objective needs, and what he expects of us» (Noddings, 2013, s. 24). Dette innebærer sympati, i betydning av å føle med den andre, samtidig innebærer det også en motivasjon om å møte den andres behov. Det er likevel ikke nok å ha en motivasjon, det å være en som gir omsorg krever også en form for handling (Noddings, 2002, s. 17-18). Dersom en person (A) har en søster (B) som er alene, syk og trenger støtte i hverdagen, er det ikke nok at A sier at hun har omsorg for B dersom A ikke gjør noe av det B trenger støtte til i hverdagen, for eksempel gjennom selv å bidra eller sørge for at B får den støtten som trengs. A viser i dette eksempelet ikke omsorg. For at vi skal kunne snakke om omsorg er det her nødvendig at A fysisk bidrar med noe som gjør B sin hverdag bedre. I tillegg er også forpliktelse og motivasjon viktige stikkord.

Den som mottar omsorg, responderer på en eller annen måte som gjør det tydelig for den som gir omsorg å se at omsorgen har blitt mottatt. Denne mottagelsen av omsorg utgjør omsorgsrelasjonen mellom den som gir omsorg og den som mottar omsorg (Noddings, 2002). I det tenkte overstående eksempelet blir omsorgsrelasjonen da slik: A vet at B er syk og trenger støtte. A reiser bort til B for å hjelpe henne i hverdagen, og jobber frem en mer langsiktig løsning som er bra for B. B anerkjenner A sitt bidrag til omsorg og forteller henne at hun setter pris på det hun gjør for henne.

En omsorgsrelasjon kan dermed oppsummeres slik:

- [...] (A, B) is a caring relation (or encounter) if and only if
- i. A cares for B—that is, A's consciousness is characterized by attention and motivational displacement—and
  - ii. A performs some act in accordance with i), and
  - iii. B recognizes that A cares for B. (Noddings, 2002, s. 19).

Noddings påpeker at vi som mennesker ønsker å både gi og motta omsorg. Slikt sett er det ifølge Noddings en sammenheng mellom dette. Ved å gi omsorg, får du omsorg tilbake. «[...] the one-caring is engrossed in the other» (Noddings, 2013, s. 33). Den som gir omsorg,

er altså sammenvevd med den som mottar omsorgen. I denne sammenvevingen kommer omsorgsrelasjonen frem. «As I care for others and am cared for by them, I become able to care for myself» (Noddings, 2013, s. 49). Omsorgsrelasjonen er dermed en avhengighetsrelasjon som går begge veier. Som påpekt over består en omsorgsrelasjon også av at den som mottar omsorgen anerkjenner omsorgen. I dette perspektivet kan vi lese at Noddings ikke anerkjenner en omsorgsrelasjon dersom den som mottar omsorgen ikke anerkjenner omsorgen. Omsorg innebærer både en omsorgsgivende part og en omsorgsmottagende part, og den er komplett først når den anerkjennes av begge (Noddings, 2013, s. 68). Imidlertid er ikke alle mennesker i stand til å motta omsorg, og omsorgen som gis kan bli møtt med avvisning eller andre former for smerteuttrykk. Slik jeg ser det er problematikken rundt avvisning av omsorg, et svakt punkt i omsorgsetikken slik den i *Caring* (2013) fremstilles av Noddings.

2.2.3 Etisk omsorg

For Noddings er det den naturlige omsorgen som er den foretrukne. Imidlertid er det ikke alltid spontan omsorg oppstår. I disse tilfellene, om vi anser oss som en som viser omsorg, oppstår etisk omsorg. Vi ønsker å opprettholde vårt etiske ideal og handler dermed i samsvar med dette idealet. Vi spør oss selv: «hvordan ville jeg handlet om jeg virkelig brydde meg»? Etisk omsorg krever altså en innsats som ikke er nødvendig i naturlig omsorg. Dette kan, hevder Noddings, ha likheter med Kants etikk, men det reverserer prioriteten ved å plassere naturlig omsorg over etisk omsorg. Omsorgsetikken fremhever dermed et personlig ideal, og ikke et logisk kategorisk imperativ (Noddings, 2002, s. 29-30). Noddings summerer: «At bottom, however, care theory is consequentialist (but not utilitarian). It asks after the effects on recipients of our care. It demands to know whether relations of care have in fact been established, maintained, or enhanced, and by extension it counsels us to consider effects on the whole web or network of care» (Noddings, 2002, s. 30). Det er altså omsorgsrelasjonen som settes i sentrum, samtidig som konsekvensene av handlingen også spiller inn. Ikke som ved utilitarisme, for å oppnå størst mulig lykke for flest mulig mennesker, men for det enkelte menneske i omsorgsrelasjonen det står i.

2.3 Empati

Noddings er forsiktig med begrepet empati i sin etikk, og foretrekker heller å snakke om sympati eller medfølelse. Hun påpeker at vi ikke setter oss i den andres sted, men at vi føler

med den andre (Noddings, 2013, s. 30). Dette er et tema Michael Slote kritiserer Noddings for i boken *The Ethics of Care and Empathy* (2007). For han spiller empati en langt større rolle i en etikk basert på omsorg enn det Noddings beskriver i sin omsorgsetikk. Gjennom Martin Hoffmann viser Slote hvordan empati utvikler seg gjennom stadier, og at empati er en læringsprosess: «we learn to empathize not just with what a person is actually feeling, but with what they will feel or what they would feel, if we did certain things or certain things happened» (Slote, 2007, s. 15). Gjennom denne læringsprosessen utvikles mønstre eller scripts, som videre er med på å danne våre moralske prinsipper og assosiasjoner (Slote, 2007, s. 12-15).

Empati er også et tema informantene var opptatt av, og både empati og mentalisering er begreper som er løftet frem i utdanningsforløpet av sosionomer og barnevernspedagoger. Empati og mentalisering er begreper som er knyttet tett sammen. Per Lorentzen oppsummerer mentaliseringsbegrepet til «[...] å bestrebe seg på å forstå hva andre tenker, føler og ønsker – kort sagt om å være opptatt av de mentale tilstander som skjuler seg bak atferden» (Lorentzen, 2018, s. 81). Der Noddings fremhever at vi ikke setter oss selv i den andres sko, hevder Lorentzen at [...] vi aktivt setter oss inn i den andres følelser, tanker og opplevelser, og forestiller oss hvordan det er å være i den andres sko» (Lorentzen, 2018, s. 92). Spørsmålet blir da hvordan vi skal kunne forstå hverandre, og svaret på dette er for Lorentzen empati. Han viser til tradisjonen basert på blant andre filosofene Max Scheler og Edith Stein. «Empati forstås i denne tradisjonen som en intuitiv og umiddelbar måte å skjønne og bli var på hva andre mennesker opplever i her-og-nå situasjoner. [...] Empati handler om opplevelsen av andre personers tilstand og følelser, men uten at man selv er i den samme følelsesmessige tilstanden» (Lorentzen, 2018, s. 92). Empati er slikt sett både intuitivt og innfølende i betydning av å fange opp den andres følelser, stemninger og det som ligger bak det som konkret blir uttrykt (Kinge, 2006, s. 61). Dette krever igjen en innsikt i at den andre ikke er lik meg, og at mine følelser ikke er like den andres følelser.

Emilie Kinge poengterer i boken *Barnesamtaler* (2006) at empati også innebærer å respondere og kommunisere forståelsen av den andre på en slik måte at det øker den andres selvforståelse og innsikt. Hun påpeker at det å være empatisk innebærer å kunne stå i situasjoner med andre uansett hva slags følelsesmessig tilstand den andre er i, og å dele denne opplevelsen på en ikke-definerende måte. Dette krever en evne til å skille mellom egne følelser og den andres følelser og tilstand. Noe som igjen stiller krav til både emosjonelle og kognitive prosesser. Kinge løfter frem empatisk kommunikasjon som metode innen helse,

pedagogikk og omsorgsyrkene. Ved empatisk kommunikasjon graderes svarene, responsene og tilbakemeldinger på en «empatiskala». Dess mer svarene bidrar til økt selvforståelse og bevissthet hos den andre, dess høyere skår på «empatiskalaen». Slikt sett blir medfølelse, identifikasjon eller overidentifisering en motsetning til empati (Kinge, 2006, s. 61-66).

Empati, empatisk kommunikasjon og evne til å være empatisk er sentralt i omsorgsyrkene, herunder også for kontaktpersoner i kommunalt barnevern, og er dermed en hensiktsmessig innfallsvinkel analytisk sett.

2.4 Axel Honneths anerkjennelsesteori

Der hvor Noddings snakker om anerkjennende omsorgsrelasjoner, betrakter Axel Honneth (1949-) menneskets behov for anerkjennelse som grunnleggende for menneskelig eksistens. Honneth forbindes først og fremst med sin banebrytende bok *Kampf um Anerkennung* (1992) hvor han viser at fravær av anerkjennelse, eller krenkelser, fører til anerkjennelseskamper med krav om samfunnsendringer. Det er den følelsesmessige opplevelsen av urett som motiverer til anerkjennelseskamp, samtidig som det kan være samfunnsforhold som hindrer mennesker å gå inn i slike anerkjennelseskamper. Sentralt står tanken om «å bli seg selv gjennom andre» (Lysaker, 2015). Honneth er tilhørende Frankfurterskolen og tradisjonen kritisk teori. Denne tradisjonen tar sikte på å stille kritiske spørsmål ved allerede etablerte samfunnsinstitusjoner (Thagaard, 2018, s. 39). I avsnittet tidligere forskning (1.3) viser jeg til noe av det som til nå er gjort på kjærlighetsforskning innen barnevern i Norge. Her brukes ofte Honneth som teoretisk ramme ved hans stadfestning av kjærlighet, som det første av tre anerkjennelsesnivåer. Sammen med rettslig og sosial verdsetting utgjør kjærlighet en av tre gjensidig anerkjennelsesformer: 1) den emosjonelle (kjærlighet), 2) rettslig anerkjennelse og 3) sosial anerkjennelse. Disse tre utgjør betingelsene for utviklingen av selvrespekt og selvutvikling. De tre anerkjennelsesformene er flerdimensjonale. Det betyr at de til sammen utgjør en forståelse av hvordan samfunnet henger sammen (Lysaker, 2015). Jeg skal i det påfølgende kort gjøre rede for disse tre, samt peke på noen begrensinger opp mot temaet for denne masteravhandlingen.

2.4.1 Emosjonell anerkjennelse, kjærlighet

Som tidligere nevnt, sier Honneth at vi med kjærlighet skal forstå relasjoner med sterke følelsesmessige bindinger. Dette kan være foreldre-barn relasjonen, erotiske forhold, familierelasjoner og nære vennskap for å nevne noen. Felles for dem alle er at de er gjensidige

og nære primærrelasjoner hvor omsorgen gis i små grupper. Anerkjennelse her oppleves som gradvise utvidende sirkler av betydningsfulle andre, fra søsken og andre familiemedlemmer, til venner og andre omsorgsgivere. Honneth anser kjærlighet som det første anerkjennelsesnivået fordi subjektene her bekrefter hverandre gjensidig, og dermed anerkjenner hverandre som behovsvesener (Honneth, 1995, s. 95). Uten denne intersubjektive kjærlighetserfaringen kan ikke barnet utvikle selvrespekt: «This fundamental level of emotional confidence – not only in the experience of needs and feelings, but also in their expression – which the intersubjective experience of love helps to bring about, constitutes the psychological precondition for the development of all further attitudes of self-respect» (Honneth, 1995, s. 107). Han sier videre: «love [is] the most basic form of recognition» (Honneth, 1995, s. 162). Kjærlighet som det første anerkjennelsesnivå er da, ifølge Honneth, selve fundamentet å bygge videre på for å utvikle selvfølelse og selvrespekt.

Som Noddings er også Honneth opptatt av relasjonenes betydning. Påvirket av tilknytningspsykologiske forskere som Spitz, Bowlby, Winnicot og Stern, påpeker Honneth utvidelsen av psykoanalysen gjennom objektrelasjonsteori, representert ved blant annet Winnicot, som nyttig for å forstå anerkjennelsesrelasjoner. Objektrelasjonsteori fremhever sosiale samhandlinger som læringsplattform for å forstå seg selv gjennom relasjonen til andre (Honneth, 1995, s. 97-98). Varig og pålitelig kjærlighet fremheves, og tillit til at den andre opprettholder denne, utvikler barnets evne til å være alene (en brutt symbiose) og dermed også selvutvikling: «Ego-relatedness and symbiosis here represent mutually required counterweights that, taken together, make it possible for each to be at home in the other» (Honneth, 1995, s. 105). Her snakker Honneth om en anerkjennelsesbalanse, som hvis den brytes, kan forklare en skjevutvikling hvor det ene subjektet ikke er i stand til å løsrive seg fra selvstendighet (jag orientering) eller symbiotisk avhengighet. Den manglende gjensidigheten i dette spenningsforholdet kan være et kriterium for avvik i følelsesmessige bindinger og medfører slikt sett empiriske grunner for å anvende et anerkjennelsesteoretisk begrep om kjærlighet (Honneth, 1995, s. 105-106). Dersom anerkjennelsen gjennom kjærlighet uteblir, krenkes noens selvfølelse (Lysaker, 2015).

Vitenskapeteoretisk plasseres Honneth i sosialfilosofien, men hans anerkjennelsesteori har gitt viktige bidrag til feminismen både når det gjelder kvinners kamp for anerkjennelse og ved å gjøre relasjoner bestående av kjærlighet og omsorg til sentrale begreper (Young, 2007). Samtidig kan man spørre seg om Honneth med sin anerkjennelsesteori har en forståelse av en foreldre – barn relasjon hvor det er selvsagt at alle barn får den beskrevne gjensidige

anerkjennelsesformen kjærlighet. Sett inn mot hverdagen til kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste, er ikke alltid dette tilfelle, og de kommer stadig i kontakt med barn og unge som ikke får sitt behov for kjærlighet i primærrelasjonene dekket. Dette er også noe formålsparagrafen i barnevernloven sikter seg mot å sikre, ved å påpeke: «[...] Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår» (Barnevernloven, 2018, § 1-1). Slikt sett viser formuleringen at lovverket anerkjenner kjærlighet som grunnleggende for trygge oppvekstvilkår.

2.4.2 Rettslig anerkjennelse

Rettigheter er en abstrakt form for anerkjennelse. Iris Young beskriver dette som: «[rights] do not refer to any particular attributes of a person, but instead express a recognition of the equality of all individuals as free beings and autonomous sources of end» (Young, 2007, s. 197). Det er altså ikke individet som står i sentrum, men noe som fordrer likhet for alle mennesker. Overgangen fra klassesamfunnet til modernitet gav alle samfunnsborgere de samme rettighetene. Anerkjennelse blir dermed noe alle mennesker har rett på innenfor rammene av statsborgerskap. Som ved kjærlighet er rettslig anerkjennelse viktig for selvutvikling, selvrespekt og moralsk ansvar, og Honneth påpeker at selvrespekt har samme betydning for rettsforholdet som selvtilit har for kjærlighetsrelasjonen. Det å bli møtt med respekt av andre, og ha rettigheter uavhengig av hvem du er, gjør oss grunnleggende lik alle andre. Han sier videre at tap av rettigheter eller manglende rettigheter medfører sosial skam som bare protest og motstand kan oppheve (Honneth, 1995, s. 119-121). Denne motstanden skjer imidlertid på gruppenivå: «It is by way of the morally motivated struggles of social groups – their collective attempt to establish, institutionally and culturally, expanded forms of reciprocal recognition – that the normatively directional changes of societies proceeds» (Honneth, 1995, s. 93). Barnevernsproffenes høringsinnspill til ny barnevernlov kan sees på som en slik kamp på gruppenivå, hvor en av hensiktene var å stadfeste kjærlighetsbegrepet i barnevernlovens formålsparagraf.

2.4.3 Sosial verdsetting

Sosial verdsetting, eller ytelse, fremhever at medlemmene av et samfunn bidrar til fellesskapet ut fra sine egenskaper og kapasiteter. Anerkjennelse oppnås her gjennom en bekreftelse av selvverdsettelse (Lysaker, 2015). Som ved rettslig anerkjennelse har også denne anerkjennelsesformen en historisk dimensjon. Der vi tidligere snakket om klasse, stand og

ære, snakker vi nå om anseelse og prestisje. Den sosiale verdsettingen retter seg i hovedsak mer mot personlig selvrealisering enn kollektive egenskaper (Honneth, 1995, s. 121-128), og krenkelser vil her innebære en stigmatisering eller marginalisering (Lysaker, 2015).

Løsningen ligger i solidaritet, hvor det er gruppen som helhet og ikke individet som er gjenstand for anerkjennelsen.

Krenkelser i en av de tre anerkjennelsesformene vil ifølge Honneth motivere til en kamp for anerkjennelse med et mål om gjenopprettelse av brutte anerkjennelsesrelasjoner.

Anerkjennelse medfører at vi som mennesker lever verdige liv, og slikt sett blir anerkjennelseskampene moralske. Verdige liv innebærer bekreftelse gjennom alle de tre anerkjennelsesformene, både kjærlighet, rettslig anerkjennelse og sosial verdsetting (Lysaker, 2015).

Honneths søkelys på relasjonens betydning og kjærlighet som grunnleggende for menneskelig eksistens er sentralt og viser at han i så måte går inn på individnivå i tillegg til samfunnsnivå. Imidlertid er individnivået først og fremst sentralt for det enkeltes individs selvutvikling, med en målsetting om å utkjempe en eventuell kamp for anerkjennelse på gruppenivå. Det kan også innvendes at teorien, slik jeg forstår den, forutsetter en sterk gruppe. Mange, både grupper og individer, har ikke mulighet til å kjempe en slik anerkjennelseskamp. Dette kan blant annet skyldes manglende selvtillit eller at motstanden blir for stor. Menneskene kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste kommer i kontakt med kan representere en slik gruppe. De kan ha en opplevelse av å være krenket, men likevel mangle de ressursene som behøves for å utkjempe en kamp for anerkjennelse. De kan også oppleve seg som plassert på «forskjellig sider av bordet», der den ene siden, representert ved barneverntjenesten, oppleves som sterkere og med definisjonsmakten. Dette kan blant annet sees i de mange barnevernssakene som i disse dager bringes frem for menneskerettighetsdomstolen.

I yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere kan vi se spor av en anerkjennelsesteori. Her kan vi lese at yrkesutøvelsen til de nevnte yrkene over «[...] har sitt samfunnsoppdrag å bistå mennesker som har behov for hjelp, for å sikre menneskeverdige levekår og livskvalitet. Solidaritet med utsatte grupper, kamp mot fattigdom og arbeid for sosial rettferdighet og sosial endring [...]» (Fellesorganisasjonen, 2015, s. 3). Slikt løftes anerkjennelsesbegrepet inn i kontaktpersonenes profesjonsetikk.

Enkelte påpeker, at til tross for at Honneths løfter frem viktige feministiske aspekter, er det likevel vanskelig å overføre teorien i sin helhet inn i feltet omsorg og kjærlighet (Young, 2007). Honneth stadfester kjærlighet som den grunnleggende formen for anerkjennelse og en nødvendig forutsetning for å oppnå selvrespekt (Honneth, 1995). I barnevernsprofesjonen møter kontaktpersonene stadig mennesker, både barn og voksne, som ikke har fått god nok omsorg av sine omsorgsgivere. Skal man da, i lys av Honneth, forstå det som om disse menneskene ikke kan oppnå selvrespekt? Honneths teori om anerkjennelse gir imidlertid et godt rammeverk for en forståelse av dannelsen av individets identitet, politiske kamper og sosiale bevegelser, og fungerer slik sett godt som samfunnsteori.

Anerkjennelse er sentralt for informantene i utvalget. Imidlertid brukes begrepet mer i retning av en anerkjennende kommunikasjon. I *Barnesamtaler* (2006) påpeker Kinge at anerkjennelse er basert på likeverd, og er å betrakte som en væremåte og en holdning. Hun fremhever anerkjennende kommunikasjon som en væremåte som kommer til uttrykk i kommunikasjon. Den anerkjennende kommunikasjonen kan være: forståelse, akseptering, toleranse, bekreftelse og lytting (Kinge, 2006, s. 73-74). Denne måten å forstå anerkjennelse på, blir utforsket videre i analysen (kapittel 4).

2.5 Nærhetsetikk

Nærhetsetikk er en relasjonsetisk tilnærming til moralske fenomener og moralsk praksis med røtter hos samtidsfilosofene Knud Løgstrup og Emmanuel Levinas (Vetlesen, Bauman, Nortvedt & Andersen, 1996, s. 7). Ifølge nærhetsetikken er begreper med moralsk innhold uløselig knyttet sammen med vår erfaring med det å være et menneske blant andre mennesker (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 219). Denne etiske tradisjonen er opptatt av forholdet mellom enkeltindivider, og vektlegger, i likhet med omsorgsetikken, følelser en etisk verdi. Som tidligere nevnt er omsorgsetikk en avart av nærhetsetikken, likevel er det betydelige forskjeller mellom de to. Der hvor omsorgsetikken betoner de nære relasjoner, er nærhetsetikken opptatt av møte mellom ukjente individer og ansvaret for den andre. Her er nærhet knyttet til den andres ansikt, og til møtet mellom to mennesker. «Etikken har [dermed] sitt utspring i møtet med den andre som ansikt» (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 226). I disse menneskemøtene, ansikt til ansikt, ligger det et ansvar. Ansiktet viser til den vi er, og ikke hva vi gjør. Det er nakent, blottstilt og kommuniserer et ordløst budskap om avhengighet og sårbarhet. Samtidig binder ansiktet den andre til seg, og slikt sett er ansiktet ikke passivt men aktivt appellerende om ivaretagelse (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 221-222).

Emmanuel Levinas` (1906-1995) etikk betoner møtet med den andre og ansvaret for den andre. Han fremhever etikk som første filosofi, og mener med dette at det er i menneskemøtene, det vil si i møte med den andres ansikt, vi oppdager hva et menneske er (Vetlesen et al., 1996, s. 15-16). For Levinas er relasjonen vi står i til den andre begrunnet først og fremst av den felles menneskeligheten. Vi er alle mennesker, likestilte. Her ligger det implisitt at vi dermed også har like rettigheter. «Jeg kan ikke påberope seg retter som det samtidig vil nekte hos Den andre ut fra forståelsen av begge som mennesker og fornuftsvesener, eller som autonome personer i Kants forstand» (Vetlesen et al., 1996, s. 31). Her er det den universelle tildeling av rettigheter som beskrives. Som jeg tidligere har beskrevet setter omsorgsetikken naturlig omsorg forut for etisk omsorg, og reverserer i så måte Kants kategoriske imperativ (Noddings, 2013, s. 80). Nærhetsetikken ved Levinas setter imidlertid den etiske hendelsen, det vil si møtet med den andre, utenfor fornuften og ikke som hos Kant, grunnlagt i fornuften. Levinas flytter dermed fordringen fra jeg-et (Kant) og over til det andre mennesket (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 222-223). Levinas påpeker at i møte med den andres ansikt har vi et ansvar. Ansvaret er ubedt, og går alltid fra meg til den andre, det er betingelsesløst og absolutt. Ansvaret berøres ikke av hvorvidt den andre gjengjelder gjerningene, men er løsrevet fra gjensidighet og gjenytelse, og preges dermed av asymmetri (Vetlesen et al., 1996, s. 36-37).

Teologen og filosofen K.E Løgstrup (1905-81) har også vært sentral for nærhetsetikken. Forenklet kan man si at hans etikk både er en allmennmenneskelig livsmulighet, og en kristen nestekjærlighetsetikk (Vetlesen et al., 1996, s. 52). Sentralt hos Løgstrup står tillit. Han hevder at mennesker stort sett møter hverandre med tillit, og denne tilliten stiller oss overfor fordringen om å ta vare på den andre. Nærhetsetikkens betoning på å være et menneske blant andre mennesker medfører det Løgstrup kaller interdependens, en forståelse av at våre liv er sammenvevd i andres gjennom en gjensidig avhengighet. I denne gjensidige avhengigheten kan vi, ifølge Løgstrup, velge mellom to alternativer: omsorg eller ødeleggelse. Ved disse to valg er vi dermed stilt ovenfor en fordring om å ta vare på det andre menneskets liv. Fordringen har to elementer: 1) krav om omsorg og 2) ensidighet. Fordringens ensidighet krever at subjektet ikke kan kreve gjengjeld fra den andre, mens omsorgen innebærer å ta vare på det andre menneskets liv. Med andre ord, å gjøre godt. Imidlertid gir ikke fordringen noen forklaring på hva det er å gjøre godt. Løgstrup sier at mennesket må selv finne ut av hva det gode for et annet menneske er. Det eneste som er fastlagt er kravet om at det skal gjøres for den andre- uselvisk (Vetlesen et al., 1996, s. 60-64). I møtet med den andre oppstår fordringen

om ansvar, uten begrunnelser eller instruksjoner om hvordan ansvaret skal utføres og hva konsekvensene kan være. Vetlesen og Henriksen sier om fordringen: «Ved at en annen henvender seg til oss, holder vi straks noe av den andres skjebne i vår hånd. Vi har ikke bedt om dette – det bare er slik. Å holde noe av en annens skjebne i sin hånd vil si å ha makt over og ansvar for denne andre» (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 225). I og med at fordringen er ensidig medfører dermed ansvarsforholdet en asymmetri mellom jeg-et og du-et.

Vetlesen og Henriksen påpeker at nærhetsetikken kan ha et problem med å unngå paternalisme. Vi skiller mellom hard og myk paternalisme. Myk paternalisme innebærer at personen ikke er i stand til å foreta velinformerte valg, mens hard paternalisme innebærer en begrensning både i handlingsfrihet og valgmuligheter, selv om personen er i stand til å foreta egne valg. Skillet mellom hard og myk paternalisme kan være glidende, og knyttes i stor grad opp til vurderingen av en persons beslutningskompetanse (Molander & Terum, 2008, s. 253). Vetlesen og Henriksen er opptatt av hva paternalisme innebærer. De påpeker at «Paternalisme betyr at noen tolker andres behov *for* dem, med tro på at tolkningen som gis, er overlegen personens egen. Det handler altså om en mer eller mindre sterk bedreviterholdning, med andres beste som erklært motiv» (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 224). Innenfor omsorgsykker, herunder barnevernprofesjonen, kan faren for paternalisme slik Vetlesen og Henriksen beskriver det være til stede. Men også en overinvolvering som kan tendere mot en fratagelse av den andre sitt eget ansvar (Gundersen, 2007), og epistemisk asymmetri, hvor den ene parten er den andre kunnskapsmessig overlegen (Molander & Terum, 2008, s. 199) er faremomenter ansatte i barneverntjenesten må være oppmerksom på.

2.6 Profesjonsetiske betraktninger

Profesjonell praksis kjennetegnes av profesjonelle og institusjonelle rammer. I så måte utgjør rammene en forventningsstruktur profesjonsutøveren forholder seg til (Molander & Terum, 2008, s. 369-370). Av den grunn undersøkes rammene i masteravhandlingens analysedel (kapittel 4). Barnevernsansatte kan, i beste hensikt om å gjøre godt, trå feil. Den utfordrende balansegangen mellom å være både hjelper og kontrollør krever at både det profesjonelle skjønnet, og det å holde ordet i eget hus er holdt høyt. Det synes dermed nødvendig å gå nærmer inn på enkelte profesjonsetiske betraktninger rundt ansvar og det profesjonelle skjønnet.

2.6.1 Ansvar

Terje Mesel sier i *Når noe går galt* (2014) om ansvar: «Ansvar er et begrep som definerer oss. Å definere seg selv som ansvarlig er å definere seg som en aktiv, selvbevisst og skapende aktør i forhold til verden rundt» (Mesel, 2014, s. 34). Begrepet ansvar knyttes dermed opp til individets handlinger, med hva de innebærer av konsekvenser for både oss selv og andre (Molander & Terum, 2008, s. 264). For kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste er det samfunnsmandatet som forteller noe om ansvaret de har. Samfunnsmandatet er samfunnsoppdraget regulert av Lov om barneverntjenester, og forskrifter som er hjemlet i barnevernloven. Men også det yrkesetiske grunnlagsdokumentet for barnevernspedagoger, sosionomer, vernepleiere og velferdsvitere sier noe om ansvaret kontaktpersonene har. Grunnlagsdokumentet regulerer yrkesetikk som en del av profesjonsutøvelsen, og her blir ansvaret til den profesjonelle tatt opp og belyst. Sett opp mot problemstillingen og forskningsspørsmålene denne masteravhandlingen reiser, er følgende punkter, hentet fra grunnlagsdokumentet, sentrale for ansvaret kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste har:

- Ansvar for å påse at tiltak og tjenester ikke bidrar til å umyndiggjøre brukerne/klientene.
- Ansvar for å skille mellom preferanser og levemåter som må anerkjennes, og atferd og handlinger som bryter med fundamentale menneskerettigheter og lovreguleringer.
- Ansvar for å bistå de som ikke selv kan ivareta egne behov og interesser.
- Ansvar for å arbeide for økt rettssikkerhet og bedre levekår for utsatte grupper i samfunnet.
- Ansvar for å ivareta den enkeltes behov for hjelp og støtte.
- Ansvar for å tydeliggjøre og vedkjenne seg maktforholdet i relasjonen til brukeren (Fellesorganisasjonen, 2015).

Som påpekt i avsnittet profesjon og profesjonsetikk (1.5.2) er det forventet at profesjonen selv holder orden i eget hus. Yrkesetisk grunnlagsdokument er dermed en del av den indre selvjustis (Molander & Terum, 2008, s. 157) som kan hjelpe ansatte i barnevernspesjonen i sin ansvarsutøvelse. Imidlertid er også det personlige og moralske ansvaret viktig. Fredwall påpeker i *Murer og Moral* (2014) at profesjonen innenfor offentlig sektor i tillegg til samfunnsoppdraget også har et personlig og moralsk ansvar. Dette ansvaret er ikke gitt av noen institusjon men «[...] springer ut av de konkrete møtene *som menneske* i møte med *andre mennesker* – ansikt til ansikt» (Terje Emil Fredwall, 2014, s. 137). Her er det det dyadiske jeg – du forholdet som beskrives. Mesel knytter i boka *Når noe går galt* (2014) ansvaret til rollen å være et medmenneske. Her sier han:

Kanskje vi kan beskrive det å ta ansvar for det faktum at vi er relasjonelle, med makt til å skade eller til å gjøre godt. Dette ansvaret er ikke noe vi velger å ta på oss, eller noe som følger av en utdanning eller et yrkesvalg, og det er ikke begrunnet i spesifikke normer og oppgaver slik vi finner det i for eksempel et profesjonsmandat. Det er snarere en følge av et grunnleggende menneskelig livsvilkår: at våre liv er vevd inn i hverandre (Mesel, 2014, s. 37).

Denne forståelsen av ansvar peker mot at ansvar er tett forbundet med nærhet og relasjon. Det samme kan vi også se hos Fredwall. Der Fredwall peker på møte med den andre, er Mesel opptatt av det medmenneskelige. Begge fremhever at det er i menneskemøtene det moralske ansvaret finner sted. De bruker formuleringer som «ansikt til ansikt» og «våre liv er vevd inn i hverandre». Slike formuleringer samsvarer med nærhetsetikkens terminologi. Analysen skal undersøke hvorvidt kontaktpersonene deler denne forståelsen.

2.6.2 Profesjonelt skjønn

Grunnlagsdokumentet gir i seg selv ikke en beskrivelse av hvordan ansvaret skal forvaltes, og må sees i sammenheng med forventningene om profesjonens utøvelse av profesjonelt skjønn. Molander og Smeby påpeker i *Profesjonsetikk 2* (2013) at staten har gitt profesjonen et ansvar, en oppgave som den skal utføre på vegne av samfunnet etter beste skjønn og til allmennhetens beste (Molander & Smeby, 2013, s. 11-12). Det den profesjonelles bruk av skjønn som skiller profesjonelle yrker fra andre yrker, hvor skjønnsbruken begrunnes i det faktum at allmenne regler ikke alltid gir tilstrekkelig handlingsanvisning for det enkelte tilfellet (Molander & Terum, 2008, s. 170). Skjønn handler slikt sett om resonering omkring hva som skal gjøres i enkelttilfeller. Å utøve skjønn innebærer å skjelne mellom vesentlig og uvesentlig, vurdere ulike sider ved sammensatte og komplekse situasjoner, og avveie mellom interesser og hensyn (Fellesorganisasjonen, 2015). Rettsfilosofen Ronald Dworkin sammenligner skjønn med hullet i en smultring, hvor skjønnen eksisterer som «an area left open by a surrounding belt of restriction» (Molander & Terum, 2008, s. 181). Skjønnen er med andre ord omringet av et område av begrensinger, og skal forstås som den friheten som finnes til å bevege seg innenfor dette området. Dworkin skiller mellom to typer skjønn: 1) svakt skjønn som omhandler bruk av standarder som krever fortolkning, og 2) sterkt skjønn, forstått som: når den som har beslutningsansvaret ikke er bundet av standarder (Molander & Terum, 2008, s. 182). Kontaktpersoner i barneverntjenesten favnes i størst grad av sterkt skjønn, da krav om individualisering er stort. Molander og Terum påpeker at skjønn kan være krevende, og personer kan komme frem til forskjellige konklusjoner. Bevisstgjøring, forankret i argumentasjonsfellesskaper, hvor skjønnen og dets utfordringer diskuteres, beskrives som

tiltak for å lette skjønnets byrde (Molander & Terum, 2008, s. 192-195). Behovet for både bevisstgjøring og gode argumentasjonsfellesskap trekkes frem igjen i masteravhandlingens avsluttende kapittel (kapittel 6).

2.7 Oppsummering av teoretisk utgangspunkt, og henføring mot diskusjon av funn.

Med et utgangspunkt i kjærlighet som en dyd og en handlingsdisposisjon, har jeg presentert dydsetikken. Jeg skal i analysen vise hvordan dyden kjærlighet kommer til uttrykk i forskjellige handlinger hos informantene. Videre skal jeg, ved å bruke omsorgsetikken som fortolkning, gjøre en vid tolkning av begrepene naturlig omsorg og etisk omsorg opp mot informantenes forståelse av en eventuell profesjonell kjærlighet. Empati, og Axel Honneths teori om anerkjennelse, er presentert for bedre å kunne analysere hva kontaktpersonene mener er de viktigste kjennetegn ved kjærlighet. Omsorgsetikkens forbindelse til nærhetsetikken viser seg i intervjuene, og denne teorien er dermed presentert utførlig med en overgang til paternalisme, og videre til profesjonsetiske betraktninger rundt begrepene ansvar og profesjonelt skjønn.

Å presentere teori er viktig for å kunne tolke og drøfte funnene i analysen. Analysedelen (kapittel 4) og drøftingen (kapittel 5) har dermed til hensikt å knytte det teoretiske utgangspunktet sammen med funnene i materialet for best mulig å gi svar på problemstillingen og forskningsspørsmålene.

3 Fra idé til masteravhandling- metode

I *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (2016) kan vi lese følgende om metodebruk: «Å bruke en metode, av det greske *methodos*, betyr å følge en bestemt vei mot et mål» (A. Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2016, s. 25). Dette kapitlet har dermed til hensikt å beskrive fremgangsmåten som er benyttet i forbindelse med masteravhandlingens analyse og drøftingsdel. Jeg skal i det påfølgende beskrive prosessen fra idé til ferdig produkt, fremgangsmåte og de valg jeg har tatt for å sikre masteravhandlingens kvalitet med henblikk på validitet, reliabilitet og generalisering.

3.1 Forskningens design

Masteravhandlingen undersøker fenomenet kjærlighet i konteksten av profesjon, basert på 9 intervjuer av kontaktpersoner ansatt i kommunal barneverntjeneste, heretter kalt informanter. Informantene har svart på spørsmål etter et semistrukturert intervjudesign hvor spørsmålene er stilt ut fra følgende temaer: den profesjonelle rollen, omsorg, ansvar, respekt, og forståelse. Tilnærmingen til materialet er abduktiv, noe som innebærer et dialektisk forhold mellom teori og materialet (Alvesson & Sköldbberg, 2008). Ved abduktiv tilnærming er det analysen av materialet som bidrar til utviklingen av teoretiske perspektiver, mens den teoretiske forankringen er med å fortolke materialet. Samtidig er det teoretiske perspektivet utviklet hovedsakelig på grunnlag av analysen av materialet, og er således også induktiv (Thagaard, 2018, s. 184). Dette medfører et stadig vekslende forhold mellom teori og empiri.

3.2 Presisering av problemstilling og forskningsspørsmål opp mot intervjuguide

Problemstillingen er utformet til: *Hvordan reflekterer kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste om fenomenet kjærlighet i sitt arbeid?* Sammen med forskningsspørsmålene danner denne utgangspunktet for den empiriske undersøkelsen. Her ligger det implisitt at jeg skal intervjuer kontaktpersoner. I tillegg er ordene *i sitt arbeid* tatt med. Hensikten er dermed å undersøke informantenes refleksjoner rundt kjærlighet, men i konteksten av profesjon.

I arbeidsprosessen med hvordan jeg best kunne undersøke både refleksjonene og praksisen, var utfordringen å finne et godt utgangspunkt for selve intervjuet. Jeg har på den bakgrunn valgt å tematisere intervjuguiden ([vedlegg 2](#)) ved å dele den inn i 5 temaer: 1) den profesjonelle rollen, 2) omsorg, 3) ansvar, 4) respekt og 5) forståelse. Den profesjonelle rollen

blir undersøkt gjennom mest mulig konkrete spørsmål, mens resten av intervjuguiden har spørsmål som er mer reflekterende. Med denne fremgangsmåten er hensikten å gå fra det konkrete til det mer reflekterende.

Tema 1, den profesjonelle rollen, er intervjuets første del. Her undersøkes forskningsspørsmålene 1) *Hva mener kontaktpersonene er de viktigste kjennetegn ved kjærlighet?* 2) *Finnes det en profesjonell kjærlighet?* og 4) *Hvilke begrensninger ligger det i utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell sammenheng?* Jeg skal undersøke både kjennetegn ved kjærlighet, vilkårene og rammene for utøvelse av kjærlighet.

De øvrige fire temaene er intervjuets andre del. Her undersøkes forskningsspørsmål 3) *er det mulig å praktisere kjærlighet i barnevernsprofesjonen, og i tilfelle hvordan?* Dette blir belyst gjennom vinklinger av omsorg, ansvar, respekt og forståelse. Ved hjelp av undersøkende og reflekterende spørsmål er målsetningen å få en bedre forståelse for både refleksjonene rundt begrepene, og selve praksisen av kjærlighet i en profesjonell kontekst utfra Erich Fromms inndeling av kjærlighetens fire grunnelementer. Sett i sammenheng med intervjuets første del skal dette settes sammen til en helhet gjennom analyse og drøfting.

3.3 Valg av metode

Det er problemstillingen som avgjør valg av metode. Everett og Furseth poengterer i sin bok *Masteroppgaven, hvordan begynne – og fullføre* (2012) at det er viktig å beskrive de overveielserne man står overfor, når man går fra forskningsspørsmål til metode. (Everett & Furseth, 2012, s. 128). Problemstillingen jeg har valgt legger føringer for å benytte kvalitativ metode. Kvalitative metoder bygger på teorier om menneskelige erfaringer (fenomenologi) og fortolkning (hermeneutikk). De omfatter et bredt spekter av strategier for systematisk innsamling, organisering og tolkning av intervjuer, observasjoner eller skriftlige kildemateriale. Målet er å fokusere på den subjektive opplevelsen for å beskrive eller forstå et fenomen innenfor rammen eller konteksten av det som skjer (Malterud, 2011, s. 26).

I lys av problemstillingen og forskningsspørsmålene er det å undersøke informantenes subjektive forståelse og fortolkning av fenomenet kjærlighet det sentrale. Av de forskjellige tilnæringsmåtene innenfor kvalitative metoder, har jeg valgt å bruke èn-til-èn intervju. Johannesen påpeker at denne metoden egner seg godt når man ønsker detaljerte refleksjoner knyttet til et fenomen. Gruppesamtaler ble vurdert, men forhold som at utvalget er forholdsvis homogen i sin sammensetning, mulig gruppekonformitet, og min egen manglende erfaring

med gruppeprosesser gjorde at dette ble valgt bort (A. Johannessen et al., 2016, s. 146-147). Jeg har dermed antatt at jeg ved å bruke èn-til-èn intervjuer, heretter kalt intervjusamtale, vil få fyldigere og mer varierte svar enn ved en gruppesamtale. Slik jeg vurderer det vil ikke andre kvalitative tilnærminger som observasjon, deltagelse i feltet eller analyse av dokumenter gi svar på masteravhandlingens problemstilling og forskningsspørsmål i den grad en intervjusamtale gjør.

Kvale og Brinkmann definerer et intervju som: «en utveksling av synspunkter mellom to personer i en samtale om et tema som opptar dem begge» (Kvale, Brinkmann, Anderssen & Rygge, 2015, s. 22). Denne måten å definere et intervju på får frem intervjuets tosidighet. Kunnskapen som produseres i intervjuet er med andre ord et resultat av samspillet mellom informant og intervjuer. Som påpekt under avsnittet forskningens design (3.1), skal jeg gjøre et semistrukturert intervju. Intervjuformen ligger nær opp til en samtale, men har som et profesjonelt intervju en undersøkende hensikt. Et semistrukturert intervju kjennetegnes ved at det har noen hovedspørsmål som er satt opp på forhånd, men rekkefølgen på spørsmålene er ikke nødvendigvis fastlagte (Kvale et al., 2015, s. 46). Jeg har i intervjusamtalen forholdt meg til en på forhånd laget intervjuguide, men uten at denne har vært lukket på noen måte. Spørsmålsprosessen har dermed vært åpen og undersøkende.

3.4 Utvalget

Utvalget er strategisk valgt etter 1) målgruppe og 2) valg av personer i målgruppen. Slikt sett kan det sies at utvalget er hensiktsmessig, i motsetning til representativ som er utgangspunktet for kvantitative undersøkelser (A. Johannessen et al., 2016, s. 116-117). Målgruppen for undersøkelsen er kontaktpersoner ansatte i kommunal barneverntjeneste. Selve valget av personer i målgruppen kan settes sammen på forskjellige måter, men i og med at problemstillingen retter seg mot kontaktpersoner blir utvalget forholdsvis homogent. Imidlertid ønsket jeg at personene i målgruppen skulle representere avdelingene i kommunal barneverntjeneste. Av den grunn fordeler informantene seg på avdelingene tiltak, sped og småbarn, fosterhjem, ungdom og undersøkelse. Utvalget består av 9 kontaktpersoner ansatt i kommunal barneverntjeneste i to kommuner. Begge kjønn er representert, men av hensyn til anonymitet har jeg valgt å kalle alle «hun» i analysen. Dette ble gjort for å sikre at mindretallet av menn ikke skulle bli gjenkjent i analysen. Informantenes arbeidserfaring strekker seg fra nyansatte, til de med lang erfaring fra kommunalt barnevern. Informantene

har variasjon i sin utdanning, men alle har høyskole/universitets utdanning med en varighet på minimum 3 år.

3.5 Rekruttering og kontakt med informantene

I rekrutteringsprosessen tok jeg kontakt med 3 ledere i 2 kommuner. Informasjonsskrivet ble sendt til dem på e-post, med en forespørsel om å videresende dette til kontaktpersoner som kunne tenkes å delta. Jeg fikk lite respons på denne fremgangsmåten, og valgte dermed en ny strategi. Valget falt på snøballmetoden hvor mulige intervjupersoner blir kontaktet gjennom andre personer, for eksempel av en som allerede har latt seg intervju (A. Johannessen et al., 2016, s. 119). Jeg ba mine to første informanter om å kontakte aktuelle andre i målgruppen de kunne tenke seg ville bidra. De ble i den forbindelse bedt om å videresende informasjonsskrivet til eventuelle informanter. På den måten ble jeg selv kontaktet av en del av dem som lot seg intervju. Andre igjen ble rekruttert i etterkant av selve intervjuet. Et problem ved snøballmetoden kan være at utvalget kan komme til å bestå av personer innenfor samme nettverk eller miljø (Thagaard, 2018, s. 56). Av den grunn ba jeg de som hadde blitt intervjuet om de kunne kontakte eventuelle informanter ansatt ved andre avdelinger. Dermed ble flere avdelinger i to kommuner representert. I forkant av intervjuene foregikk kommunikasjonen mellom informantene og meg per e-post eller telefon. Alle fikk tilsendt informasjonsskriv og samtykkeskjema på forhånd. Selve intervjuet ble avholdt på informantens arbeidssted.

3.6 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuene ble gjennomført med et utgangspunkt i intervjuguiden. Alle informantene samtykket til at intervjuet ble tatt opp på diktafon, og jeg hadde på forhånd satt opp en tidsramme på 1 time. Det første intervjuet ble ansett som et testintervju. Informanten var en venn, og vi hadde avtalt at hun skulle gi meg tilbakemelding i etterkant av intervjuet. Testintervjuet resulterte i at tidsrammen ble økt til 1,5 time, og at oppsummering etter hver temabolk ble erstattet med at jeg underveis i intervjuet gjorde hyppige utsjekkinger om jeg hadde forstått informanten rett. Testintervjuet ble beholdt i materialet.

Intervjuene ble foretatt på informantens arbeidsplass. Alle intervjuene ble startet opp med hverdagslig småprat før selve intervjuet startet. Det ble presisert hvordan personvern hensynet ble ivarettatt, samt at informanten fikk beskjed om at hun når som helst kunne avbryte

intervjuet. Min opplevelse av intervjusamtalene var at informantene snakket fritt, og det var lite behov for at jeg førte samtalen utover det å stille spørsmål, og eventuelt hente dem tilbake til tema. Jeg forsøkte å være lyttende og bekreftende, men tok meg i at jeg til tider kunne avbryte for å komme med egne synspunkter. Dette var også det jeg opplevde som mest utfordrende i intervjusituasjonen. I etterkant av intervjuet fikk jeg tilbakemeldinger om at dette hadde vært nyttig for informanten. Enkelte sa at de gjennom intervjusamtalen hadde blitt mer bevisst på at fenomenet kjærlighet var viktig, og noe de kom til å løfte frem i interne fagsamlinger på avdelingen.

3.7 Redegjørelse for transkribering og analyse

Jeg har valgt å gjøre en tematisk analyse, noe som innebærer å lete etter temaer i materialet. Et tema er i denne sammenhengen en gruppering av data med viktige fellestrekk, som igjen kan bidra til økt forståelse av materialet. Hvert tema kan sees på som en kategori hvor hensikten er å plassere utdrag fra materialet inn i kategoriene (L. E. F. Johannessen, Rafoss & Rasmussen, 2018, s. 279). Jeg startet opp med fire temaer, men reduserte dette til to underveis i analyseprosessen. Dette ble gjort både på bakgrunn av kodingen av materialet, og min opplevelse av at det i hovedsak var disse som til sammen ville gi svar på problemstilling og forskningsspørsmål. Analysen er dermed bygget opp rundt følgende 2 temaer:

- 1) Utforskning av kjærlighet som fenomen i en profesjonell kontekst
- 2) Rammer og begrensninger for utførelse av kjærlighet i en profesjonell kontekst

Imidlertid er det ikke mulig å analysere med et tema (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 24). Analysen er en spørsmålsdrevet prosess hvor man leter etter svar, og et tema krever ikke et svar. På bakgrunn av temaene stilles det dermed analytiske spørsmål, her forstått som underspørsmål stilt med tanke på å besvare problemstilling og forskningsspørsmålene (L. E. F. Johannessen et al., 2018). I analysen har jeg, med et utgangspunkt i materialet, stilt analytiske spørsmål opp mot tema og undertema. Jeg har brutt opp informantens svar i små deler av utsagn, videre har jeg diskutert disse i lys av teorien jeg har presentert i teorikapittelet.

Analysen skal skape forståelse mellom materialet og resultatet ved at materialet blir organisert, fortolket og sammenfattet. Alt med utgangspunkt i problemstillingen og forskningsspørsmålene. Teorigrunnlaget kan gi støtte til hvilke tolkninger som gir mest relevante funn (Malterud, 2011, s. 91 og 95). Tematisk analyse kan være teoriuavhengig, men

det er også fullt mulig å gjøre denne analysen knyttet opp mot bestemte teorier slik jeg skal gjøre. Imidlertid har jeg valgt en abduktiv tilnærmingen til materialet, noe som innebærer et dialektisk forhold mellom teori og materialet (Alvesson & Sköldbørg, 2008). Dette innebærer at analysen bidrar til utviklingen av teoretiske perspektiver, mens den teoretiske forankringen er med å fortolke materialet.

Analyseprosessens trinn er inndelt i fire faser: 1) forberedelse, 2) koding, 3) kategorisering og 4) rapportering (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 278-283). Jeg skal i det påfølgende beskrive trinnene og de overveielserne som ble gjort i analyseprosessen.

Trinn 1 handler om å få en oversikt over materialet. Dette har jeg gjort ved å transkribere alle intervjuene. Transkribering innebærer å klargjøre intervjumaterialet for analyse (Kvale et al., 2015). Lydfilene ble dermed transkribert til skriftlig materialet. Jeg har ikke transkribert de delene av intervjuet hvor det er mye utenomsnakk, for eksempel innledningen til intervjuet. Lange pauser ble markert med (...), og der det manglet meningsbærende sammenhengs ord, ble dette markert med tegnet (/). For å få med betydningen av ord som informanten la trykk på, ble disse markert med fet skrift. Der jeg har unnlatt å ta med hele sitatet, er dette merket på samme måte som ellers i masteroppgaven [...]. Alle intervjuene ble lyttet gjennom 2 ganger for å sikre at viktig informasjon ikke gikk tapt. Lydfilene ble slettet da analysen var fullført.

Trinn 2 omhandler koding av materialet. Her er målsettingen å fremheve det som anses som viktige poenger i materialet. Samtidig anså jeg kodingen som en spørsmålsdrevet prosess, og den ble dermed utført med bestemte spørsmål i tankene. Dette resulterte i at nye spørsmål kom til, og andre ble ansett som mindre sentrale. Jeg har kodet på pc, og ved hjelp av fargekoder ble setninger og ord markert etter tema/kategorier. Samtidig skrev jeg egne tanker og refleksjoner i marginen. Slik sett ble viktige poeng oppsummert underveis i analyseprosessen. Jeg gjorde en grundig koding, noe som innebar at jeg kodet materialet i to omganger. I første koding markerte jeg forholdsvis mye, mens jeg i den andre kodingen endret markeringene alt ettersom kategoriene fremtrådte tydeligere. Jeg sto til sist igjen med 5 fargekoder for kategorier, og mye stikkordsmarkeringer i marginen. Dette lettet rapporteringsprosessen.

Trinn 3 innebærer å sette det kodete materialet inni overordnede kategorier. Mye av dette arbeidet var allerede gjort ved den grundige kodingen. Fargekodene representerte kategoriene, mens de analytiske spørsmålene avgjorde hvilke utdrag fra materialet som ble plassert i hvilken kategori. Jeg laget tankekart for å få en oversikt, samtidig som både tema og

analytiske spørsmål ble endret underveis i prosessen. Samlet sett gjorde dette kategoriseringen til en dynamisk og lærerik prosess, med mye prøving og feiling.

Trinn 4 er selve rapporteringen, det vil si den skriftlige resultatdelen i form av et analysekapittel. Rapportering innebærer å skrive frem temaene på en ryddig og overbevisende måte. Jeg har presentert hvert av temaene gjennom en kort innledning, for så å gi plass til informantenes stemmer i form av å presentere korte utdrag fra svarene de har gitt i intervjuet. Utdragene er rykket inn og skrevet i kursiv. Det er i utsagnene kun markert pauser med tre prikker (...), og ord informantene har lagt vekt på har blitt skrevet med fet teksttype. Det ble i transkriberingsprosessen tydelig at det er store skiller mellom muntlig og skriftlig språk. Jeg har av den grunn ikke gjengitt sitater med mange muntlige ord som «hm» eller dialekt ord, ordrett i analysen, men omgjort dem til korrekt skriftlig form (Kvale et al., 2015, s. 214). Deretter har jeg gitt min tolkning av utsagnene, for så til sist å plassere det hele inn i en teoretisk ramme. Jeg har presenter temaene og de analytiske spørsmålene i en rekkefølge som ivaretar leserens interesse, og sikrer flyt fra et tema til det neste.

Som Johannessen påpeker, er det vanlig å gå frem og tilbake mellom trinnene (L. E. F. Johannessen et al., 2018, s. 282-305). Dette var også min erfaring i analyseprosessen som helhet.

3.8 Drøfting

Jeg har valgt å ha drøftingen i et eget kapittel (kapittel 5). Her er målsettingen å besvare masteravhandlingens problemstilling og forskningsspørsmål. Funnene som er gjort rede for i analysen blir i denne delen drøftet opp mot forskningsspørsmålene og valgt teori. Her er målsettingen å tolke og drøfte, snarere enn å gi objektive svar (Jacobsen, 2015, s. 389). Kapitlet avsluttes med en drøfting av de valgte teoretiske innfallsvinklene presentert i teoridelen (kapittel 2).

3.9 Etiske betraktninger

Ved forskningsvirksomhet er det visse prinsipper, regler og retningslinjer å ta hensyn til for å sikre at forskningen er etisk forsvarlig. *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi* (2006) er rådgivende og veiledende retningslinjer som fungerer som verktøy for å fremme god og ansvarlig forskning. Retningslinjene har ikke status som juridiske lover og forskrifter, men har sin begrunnelse i vitenskapelig allmenmoral og

omhandler forskning, herunder også studenter og stipendiater (Kalleberg, 2006, s. 4-7). Jeg har i arbeidet med masteravhandlingen forholdt meg til de forskningsetiske retningslinjene om hva som er god og forsvarlig forskning. For å sikre at informantene blir ivaretatt har jeg i informasjonsskrivet opplyst om hva det innebærer å delta i undersøkelsen, hvordan jeg skal behandle personopplysninger, hvilke rettigheter de som informanter har i forbindelse med personvernet, hvem som er ansvarlig for prosjektet og muligheten til å trekke tilbake samtykke. Selve samtykkeerklæringen er skrevet i samme skriv som informasjonsskrivet ([vedlegg 1](#)), og denne ble underskrevet i forkant av intervjuet.

Intervjuet ble tatt opp på diktafon og umiddelbart overført til Universitetet i Agder sin OneDrive i Office 365 i etterkant av intervjuet. Alle lydfilene ble slettet da transkriberingen av intervjuet var fullført. Videre fikk informantene kun initialer ved transkriberingen av intervjuet. I analysen er alle informantene presentert som «hun», dette for å ivareta anonymitet for mindretallet av de mannlige informantene.

All forskning som innebærer personopplysninger, skal meldes inn til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD). Denne masteravhandlingen innebærer at jeg skal intervju kontakt personer i kommunal barneverntjeneste, og prosjektet er dermed meldepliktig. Undersøkelsen ble meldt inn til NSD for å sikre korrekt behandling av personopplysninger.

3.9.1 Å forske på eget felt

Analysen og drøftingen innebærer at jeg skal gjøre en fortolkning. De forskningsetiske retningslinjene påpeker at det å reflektere over, og redegjøre for eget ståsted er viktig (Kalleberg, 2006, s. 10). Jeg skal forske på barnevern, et felt jeg har lang arbeidserfaring fra. I tillegg har jeg midt i masterforløpet takket ja til en stilling som faglig veileder i tilknytning til kommunalt barnevern. Det stilles krav om at forskningen skal være både troverdig og objektiv (Kalleberg, 2006, s. 30). Å velge et tema jeg er personlig engasjert i, kan bidra til å svekke dømmekraften. Det er dermed viktig å reflektere rundt hvordan min tilknytning til feltet kan påvirke forskningsprosessen.

Forskning på eget felt har både fordeler og ulemper. Anne Haugeland Balsnes reflekterer rundt dette temaet i sin artikkel *Koret Belcanto - en grullgruve av empiri i min hule hånd?* (2009) Her etterlyser hun et mer avslappet og nøkternt forhold til studier i egen kultur. Begrensingene blir ofte overbetonet, mens fordelene kommer lite frem i debatten (Halvorsen, Johnsen, Repstad, Aasland & Balsnes, 2009, s. 250). Også Molander og Smeby påpeker at

mye av dagens profesjonsforskning utføres av på egen profesjon, og at denne nærheten kan være en ressurs (Molander & Smeby, 2013, s. 10). De største fordelene med å forske på eget felt er åpenbare, jeg er allerede «innenfor». Med dette menes at jeg har god kjennskap til profesjonen, jeg har spesifikke fagkunnskaper og snakker det samme fagspråket. I tillegg har jeg motivasjon, lojalitet mot eget felt, solidaritet, samt et bredt kontaktnett innen barnevern, både på ansatt- og ledelsesnivå, som jeg kan benytte meg av. Samtidig er det også lett å finne ulemper. Forutinntatthet, mangel på distanse, ta ting for gitt, utfordring i det å se med et nytt blikk, for nære bånd til aktørene og søking etter bekreftelser på noe man selv er opptatt av, for å nevne noen. Subjektivitet vil kunne prege forskningen, og erkjennelse er påvirket av den som erkjenner.

Jeg er selv av den oppfatningen at det i hovedsak er en styrke å ha god kjennskap til det som forskes på, og at tilknytning til feltet ikke svekker troverdigheten av resultatene så lenge undersøkelsen er transparent.

3.10 Reliabilitet, validitet og generalisering

Jeg har så langt gjort rede for de metodiske valg som er tatt. Jeg skal her presentere hvilke tiltak jeg har gjort for å sikre kvaliteten med betydning for reliabilitet og validitet. Reliabilitet henviser til påliteligheten av funnene som har kommet frem i analysen.

Reliabilitetsspørsmålet knytter seg dermed til både intervjuprosessen, transkriberingen og analysen (Kvale et al., 2015, s. 137 og s. 276). I intervjuprosessen ble det brukt tid på å opprette en relasjon. Jeg sjekket jevnlig ut om jeg hadde forstått informanten rett, og det ble satt av nok tid til å gjennomføre intervjuet uten tidspress. Intervjuene ble tatt opp ved hjelp av diktafon, noe som sikret nøyaktighet i transkripsjonene. Alle intervjuene ble transkribert umiddelbart etter intervjuet, og intervjuene ble lyttet gjennom to ganger. Dette ble gjort for å sikre transkriberingsprosessens troverdighet. Der jeg har stilt for ledende spørsmål har jeg ikke brukt dette materialet i analysen. Jeg har benyttet forholdsvis mange utdrag av informantenes stemmer i rapporteringen, noe som også sikrer påliteligheten i analysen.

Validitet knyttes til gyldigheten av resultatene og tolkningen som er gjort. Det omhandler hele forskningsprosessen fra start til slutt, både når det gjelder tematisering, planlegging, intervjuing, transkribering, analysering, validering og rapportering (Kvale et al., 2015, s. 277-278). Validering blir slik sett en kvalitetskontroll gjennom hele masteravhandlingen. Kvale knytter gyldigheten til: «om en undersøkelse undersøker det den søker å undersøke»

(Kvale et al., 2015, s. 281). Det handler altså om materialet er gyldig utfra problemstillingen og forskningsspørsmålene som undersøkes. Metoden som er valgt er det kvalitative en til en intervjuet. Jeg har allerede begrunnet hvorfor denne metoden er valgt, og jeg går dermed ikke nærmere inn på det nå. Sett opp mot problemstillingen og forskningsspørsmålene kan denne metoden brukes til å undersøke det den skal undersøke. Samtidig anser jeg at jeg har gitt en fyldig beskrivelse av både fremgangsmåte og de valg som er tatt for å gjøre masteravhandlingen som helhet transparent.

I en kvalitativ oppgave er ikke hensikten å generalisere, men å få en dypere forståelse for det som undersøkes (Thagaard, 2018), med en mulighet for å overføre kunnskap fra en situasjon til en annen (Kvale et al., 2015, s. 200). Generalisering handler med andre ord om overførbarhet og om resultatene kan overføres til andre personer, kontekster eller situasjoner (Kvale et al., 2015, s. 289). Masteravhandlingens relevans blir belyst i oppsummering og avslutnings kapittelet.

4 Analyse og drøfting av funn

Begrepet analyse er gresk og betyr å løse (Anker, 2020, s. 17). Analyse kan enkelt defineres som: «[...] en spørsmålsdrevet prosess, der man leter i data etter svar på spørsmål» (L. E. F. Johannessen et al., 2018). En slik definisjon sier imidlertid lite om analyseprosessen som helhet. Kirsti Malterud har en vid forståelse av analyse, og legger følgende definisjon til grunn: «Analysen består i å stille spørsmål til det empiriske materialet (hva kan dette fortelle om x?), lese og organisere data systematisk i lys av relevant teori og gjenfortelle svarene på en forståelig og relevant måte» (Malterud, 2011). I motsetning til den første definisjonen gir denne måten å beskrive analysen på et mer tydelig inntrykk av analyseprosessen. Jeg har tatt utgangspunkt i definisjonen til Kirsti Malterud.

Som beskrevet i metodekapittelet skal jeg gjøre en tematisk analyse, hvor analysedelen er bygget opp rundt 2 temaer:

- 1) Utforskning av kjærlighet som fenomen i en profesjonell kontekst.
- 2) Rammer og begrensninger for utførelse av kjærlighet i en profesjonell kontekst.

I det påfølgende skal jeg med et utgangspunkt i materialet stille analytiske spørsmål opp mot tema. Spørsmålene skal besvares ved å bryte opp informantenes svar i små deler av utsagn, videre skal jeg diskutere disse utsagnene i lys av teorien jeg har presentert i teorikapittelet.

4.1 Tema 1: Utforskning av kjærlighet som fenomen i en profesjonell kontekst

Temaet har som formål å undersøke kjærlighet som fenomen. Søkelyset er rettet mot omsorg, privat og profesjonell kjærlighet og kjærlighetens bestanddeler. Underkapittelet er disponert rundt følgende analytiske spørsmål:

- Er kjærlighet det samme som omsorg?
- Er det forskjeller mellom privat og profesjonell kjærlighet, og i så fall, hvilke?
- Hva er kjærlighetens bestanddeler?

4.1.1 Er kjærlighet det samme som omsorg?

I sitt høringsinnspill til endring av barnevernloven kom blant andre Forandringsfabrikken ved Barnevernsproffene med utfyllende innspill på at kjærlighet var noe annet enn omsorg. På den bakgrunn ønsket de at begrepet omsorg ble erstattet av kjærlighet i ny barnevernlov (Barnevernsproffene, 2016, s. 3). Bortsett fra èn, var alle informantene tydelige på at

kjærighet og omsorg ikke var det samme. Informanten som mente at kjærighet og omsorg var det samme sa følgende:

Omsorg er på en måte liksom synonymt med kjærighet. [...] noe er jobb og noe er privat, at man forholder seg forskjellig til det.

Her ser vi et klart skille mellom privat og profesjonell kjærighet, samtidig som hun trekker et likhetstegn mellom omsorg og kjærighet. Gjennom intervjuet fylte imidlertid informanten på med andre begreper, og i løpet av samtalen fikk dermed kjærighetsbegrepet mer innhold ved at respekt og forståelse ble lagt til.

De øvrige informantene var samstemte med Barnevernsproffene sin påstand om at kjærighet er noe mer enn omsorg. For dette utvalget er dermed kjærighet og omsorg ikke det samme.

4.1.2 Er det forskjeller mellom privat og profesjonell kjærighet, og i så fall hvilke?

I kodingen av materialet fant jeg at noen av informantene uttrykker seg på en måte som henspiller på en form for profesjonell kjærighet når de snakker om den kjærigheten de utøver i jobbsammenheng. Andre er tydelige på at det ikke er forskjeller mellom privat og profesjonell kjærighet. Jeg skal i det påfølgende sammenfatte hva informantene har fremhevet som sentralt da de i intervjuet ble utfordret på eventuelle forskjeller mellom privat og profesjonell kjærighet.

Noen av informantene ga uttrykk for at de ikke brukte kjærighetsbegrepet i jobbsammenheng. Disse brukte heller begrepet omsorg når de skulle beskrive hva de praktisert på jobb. En av informantene uttrykte dette slik:

[...] for jeg kjente at det var rart å bruke ordet kjærighet kjente jeg. Jeg har aldri omtalt arbeidet mitt som at jeg gjør det på grunn av kjærighet, men jeg gjør det jo av omsorg, for at jeg bryr meg, og at jeg vil noen andre noe godt.

Det kan synes som om denne informanten har et skille mellom omsorg og kjærighet hvor hun forbinder kjærighet med de nære relasjoner. Dette utdyper hun senere i utsagnet, der hun trekker inn kjærighet til egne barn:

Den private kjærigheten i forhold til barn, de spiller mer på følelsene mine, det er vanskelig å forklare. De spiller på følelsene mine på en måte jeg ikke kjenner i jobbsammenheng.

Her er det følelsen av kjærighet som blir trukket frem, og de følelsene egne barn vekker i henne, kjenner hun ikke på i jobbsammenheng. Informanten sier, på bakgrunn av følelsen hun har, at hun praktiserer omsorg og ikke kjærighet i sitt arbeid.

Noddings beskriver kjærlighet utfra begrepet naturlig omsorg «[...] natural caring-that relation in which we respond as one-caring out of love or natural inclination» (Noddings, 2013, s. 5) Kjærlighet til egne barn er et eksempel på naturlig omsorg, den omsorgen som oppstår spontant i de nære relasjoner, fordi vi elsker (Noddings, 2013, s. 46). Når informanten fremhever at det er vanskelig å *forklare* hva den private kjærligheten er, kan det informantene kaller *den private kjærligheten*, med et utgangspunkt i Noddings, fortolkes som den responsen som følger av naturlig omsorg. Det bare skjer, uten at omsorgspersonen reflekterer over hvorfor.

Informantene som sier at de praktiserer en profesjonell kjærlighet fremhever de nære relasjonene som sentralt i det som skiller privat og profesjonell kjærlighet. En av informantene fremhever her relasjonenes betydning:

Jeg tenker kjærlighet og relasjon, man må se det i sammenheng da, og private relasjoner er som regel sterkere enn relasjoner i jobb.

Her trekker informanten inn relasjoner i kjærlighetsbegrepet. Hun gir et inntrykk av at det for henne er et skille mellom private relasjoner og en profesjonell-bruker relasjon. Ut fra utsagnet kan det synes som om informantene opplever den private kjærligheten som sterkere enn den profesjonelle kjærligheten. En annen av informantene er opptatt av at den private kjærligheten er mer spontan enn den profesjonelle:

Kjærligheten som jeg har i barneverntjenesten, den kan også være spontan, absolutt, men noen ganger så vekker ikke de menneskene som jeg møter en sånn spontan kjærlighet.

Denne informanten er også opptatt av følelsen av kjærlighet, men her er det følelsen *spontanitet* som er sentral. Samtidig er det for henne den hun møter som vekker denne følelsen, og det er ikke alltid at den hun møter vekker en spontan kjærlighet. En annen informant fremhever innsatsen:

[...] jeg tror at det er annerledes, jeg tror det er mer naturlig hjemme og litt mer sånn... påtatt på jobb.

Her kan det synes som om informanten tar på seg en rolle når hun er på jobb. Utsagnet kan tyde på at hun opplever den private kjærligheten som spontan og naturlig, mens det er noen forventninger knyttet til den profesjonelle kjærligheten. Forventingene kan tenkes å være knyttet opp til rammene for utøvelse av kjærlighet i en profesjonell kontekst. Disse kan føre til at kjærligheten føles mer påtatt, og vil bli analysert under neste tema.

Informantenes betraktninger rundt relasjoner, spontanitet og forventninger i forståelsen av kjærlighet, kan utforskes ved hjelp av Noddings begreper *naturlig omsorg* og *etisk omsorg*. Hvis vi forstår disse som sirkler rundt en kjerne, ser vi følgende: I den innerste sirkelen, bestående av våre nærmeste, gir vi omsorg fordi vi elsker. Dette er det Noddings kaller naturlig omsorg, og tolket inn mot utsagnene jeg har referert til, representerer naturlig omsorg den private kjærligheten: «As we move outward in the circles, we encounter those for whom we have personal regard. Here as in the more intimate circles, we are guided in what we do by at least three considerations: how we feel, what the other expect of us, and what the situational relationship requires of us» (Noddings, 2013, s. 46).

Menneskene som informantene har i den innerste kjernen, representerer de nære relasjonene. Dette kan være egne barn, ektefelle, foreldre, og andre nære personer informantene har rundt seg. Her vekkes en spontan kjærlighet som en følge av naturlig omsorg. Ettersom vi beveger oss bort fra den innerste kjernen går vi over i etisk omsorg. Profesjonell kjærlighet representerer, slik jeg tolker det, den etiske omsorgen. Den som ikke oppstår spontant, men som ligger der som vår grunnleggende egenskap til å gi og motta omsorg. «If we do not care naturally, we must call upon our capacity for ethical caring. When we are in relation or when the other has addressed us, we must respond as one-caring. The imperative in relation is categorical» (Noddings, 2013, s. 86). I lys av denne teoretiske vinklingen kan det tenkes at informantene som sier de praktiserer en profesjonell kjærlighet utøver etisk omsorg. Utsagnene viser også en tendens til at jo lengre bort informantene kommer fra den innerste kjernen, jo mindre sterk er den emosjonelle komponenten i kjærlighet.

Informantene som fremhever at det ikke er tale om en profesjonell kjærlighet, løfter likevel kjærligheten i de nære relasjoner frem som mer dyptgående og hengivende. I utforskningen av hvorvidt privat og profesjonell kjærlighet er forskjellig svarer disse informantene avkreftende på dette spørsmålet, for så å utdype med *et men*. Hva som ligger i dette, *men* varierer. Imidlertid går de nære relasjonene, som forholdet til egne barn, igjen i svarene de gir:

Jeg klarer ikke å skille kjærlighet, men det er klart at det er en mer dyptgående kjærlighet du har til dine egne barn, som du har kjent siden fødsel. [...]

I og med at informantene her legger til et *men*, fremgår det at det likevel er et skille mellom kjærligheten til egne barn og de ungdommene hun kommer i kontakt med i sitt arbeid. Hun sier videre:

Jeg bryr meg jo om de ungdommene jeg jobber med, så det er jo en form for kjærlighet du får til de, for du ønsker de et godt liv. Så det er bare ulike grader av kjærlighet.

Her blir kjærligheten til ungdommene omgjort til *en form for kjærlighet*, som igjen blir utdypet med ønske om et godt liv for ungdommen. Dermed kan det likevel se ut som om det i en profesjonell setting er snakk om en annen form for kjærlighet enn kjærligheten til egne barn, og at kjærligheten til egne barn er mer dyptgående enn ønske om et godt liv. Hun påpeker videre at det er *ulike grader av kjærlighet*. Grader forbindes med noe som kan graderes som for eksempel: sterkere - svakere, større - mindre, varmere - kaldere, høyere - lavere, dypere - grunnere. De to utsagnene over kan på den bakgrunn tyde på at informanten graderer kjærligheten til egne barn som større enn den kjærligheten hun har til ungdommene hun møter på jobb. Hun har en mer dyptgående kjærlighet til egne barn, og hun har kjærlighet til ungdommen hun møter. Imidlertid har kjærligheten ulik form (ønske om et godt liv) og den gir ulike utslag på det personlige graderingsbarometeret.

En annen informant løfter frem gjensidighet og hengivenhet i kjærligheten til egne barn:

Det er jo klart, at det er jo en annen gjensidighet og en annen hengivenhet når en er i en hjemmesituasjon liksom. [...] Men den kjærligheten jeg representerer, det er jo meg, i kraft av den jeg er, så uansett, det er jo ikke sånn at plutselig tar jeg på meg dette nøkkeltorget (løfter opp nøkkeltorget) også gir jeg en helt annen type kjærlighet.

Utsagnet bærer med seg en spenning. På den ene siden vektlegges det at typen av kjærlighet er den samme, men likevel er det en annen hengivenhet og gjensidighet i de nære relasjonene.

Å blir berørt er også noe som trekkes frem som et skille mellom kjærlighet til egne barn og kjærlighet i en profesjonell setting:

Jeg kjenner at det (kjærlighet) er et menneske som berører meg på de tingene som mine barn kan berøre meg. [...] Men jeg er ikke forelderen hennes og det er en vesentlig forskjell [...] Jeg liker ikke egentlig ordet profesjons kjærlighet. Jeg tror kjærlighet er i større eller mindre styrke.

Her trekkes slektskap inn. Det at informanten ikke er i en foreldre - barn relasjon utgjør for henne en forskjell som sammenfattes i styrke. Som ved ordet *grader* i avsnittet over, vekker også ordet *styrke* assosiasjoner til noe som er i større eller mindre, sterkere eller svakere. Egne barn gir for henne en større styrke av kjærlighet enn de barna hun kommer i kontakt med i en profesjonell setting.

I materialet kan vi altså se at informantene, representert i utsagnene over, kan tolkes i retning mot at det likevel er forskjeller mellom privat og profesjonell kjærlighet. Disse forskjellene omhandler de nære relasjonene, hvor kjærlighet til egne barn blir fremhevet som mer

dyptgående, gjensidig og med større grad av hengivenhet, enn de profesjonelle relasjonene. Ord som grader og styrke vekker assosiasjoner til et personlig graderingsbarometer hvor noe er mer, og noe er mindre. Kjærligheten til egne barn blir i utsagnene over satt i sammenheng med noe som er mer, altså på plussiden av graderingen.

Axel Honneth er opptatt av de nære relasjoner i sin forståelse av kjærlighet. Han fremhever foreldre-barn relasjoner, familierelasjoner, erotiske forhold og nære vennskap som relasjoner hvor kjærlighet har sitt utgangspunkt. «Love relationships are to understood here as referring to primary relationships insofar as they [...] are constituted by strong emotional attachments among a small number of people» (Honneth, 1995, s. 95). Her ser vi hvordan Honneth knytter kjærlighet til de nære relasjoner. Ved å følge Honneth er det dermed vanskelig å plassere kjærlighet i en profesjonell setting inn i hans forståelse av kjærlighet, da Honneth først og fremst beskriver kjærlighet utfra de nære relasjonene. Tolkningen av materialet må dermed suppleres med andre teoretiske vinklinger som også favner andre relasjoner, og som kan knyttes inn mot en profesjonell setting.

Også Noddings fremhever primærrelasjonene. Hun presiserer at kjærlighet i de primære relasjonene er den foretrukne naturlige omsorgen. Gjennom en vid tolkning av Noddings forståelse av begrepene naturlig omsorg og etisk omsorg, har jeg forsøkt å vise at naturlig omsorg kan representere den private kjærligheten, og etisk omsorg kan forstås som profesjonell kjærlighet. Noddings fremhever inderligheten og spontaniteten i den naturlige omsorgen. Den bare oppstår, uten at vi trenger å jobbe det frem. Det er altså overenstemmelse mellom denne tolkningen av Noddings, og informantenes refleksjoner rundt kjærlighet i primære relasjoner. I disse relasjonene er for eksempel kjærligheten til egne barn sterkere og mer spontan enn kjærlighet i konteksten av profesjon.

Analysen av materialet viser dermed at det er forskjeller mellom privat og profesjonell kjærlighet. Disse forskjellene knytter seg først og fremst til de nære relasjonene og følelsene som vekkes her. Det kan synes som at det er en tendens til at jo lengre bort informantene beveger seg fra de nære relasjonene, jo mindre sterk er den emosjonelle komponenten i kjærlighet.

4.1.3 Hva er kjærlighetens bestanddeler?

For å undersøke hvordan informantene reflekterer rundt fenomenet kjærlighet har jeg i intervju samtalen undersøkt kjærlighetsbegrepet hos Eric Fromm. Han beskriver grunnelementer av kjærlighet: omsorg, ansvar, respekt og forståelse (Fromm, 1991).

I arbeidet med koding og kategorisering blir følelser ofte nevnt når informantene skal beskrive hva de forbinder med kjærlighet, som for eksempel:

Da tenker jeg kjærlighet til mine barn. Jeg tenker gode varme følelser, for noen. Du føler veldig sterkt for noen.

Denne informanten forbinder kjærlighet med følelsen *varme*. Umiddelbart går tankene tilbake til graderingsspråket som jeg beskrev tidligere. Noe er varmt, og noe er kaldt. Kjærlighet er for denne informanten en varm følelse. Aristoteles sier om følelser, at følelser er noe det er heftet nytelse og smerte med, og at våre evner er det som setter oss i stand til å ha følelser. Videre sier han om holdninger at «holdninger kaller vi det som avgjør om vi forholder oss godt eller dårlig til følelsene» (Aristoteles & Stigen, 1996, s. 24). Slik forbinder Aristoteles følelser med dyder, da dyder for han nettopp er holdninger. Gjennom en grundig koding fant jeg at mange av følelsene som ble nevnt kunne knyttes opp til begreper som omsorg, ansvar, respekt, forståelse, anerkjennelse, engasjement, relasjon og empati. Disse begrepene kan også beskrives som dyder. En dyd omfatter alle gode egenskaper en person kan besitte (Christensen, 2008, s. 13). På den bakgrunn forstår jeg dydene som kommer frem i materialet som handlingsdisposisjoner og uttrykk for en dyd hos informantene. Med Fromm som utgangspunkt for kjærlighetsbegrepet fant jeg da at informantene utvidet Fromms fire grunnelementer av kjærlighet til også å omfatte engasjement, empati og anerkjennelse. En analyse av materialet gav dermed følgende inndeling av kjærlighetens bestanddeler (fig. 4.1):

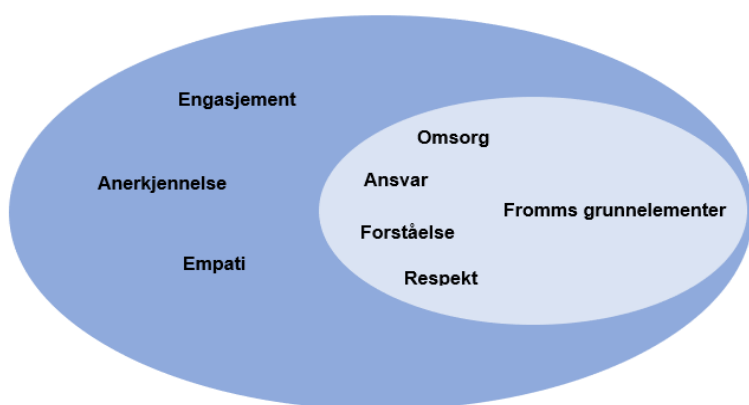

Fig. 4.1

Modellen er laget med inspirasjon i Trine Ankers bok (Anker, 2020, s. 34)

Som modellen viser, inngår Fromms grunnelementer av kjærlighet i informantenes forståelse av kjærlighetens bestanddeler. I tillegg utvider de med tre nye: engasjement, anerkjennelse og empati. Det påpekes at informantene hver for seg ikke nevner alle bestanddelene, men her har

jeg fremhevet de bestanddelene av kjærlighet som oftest går igjen i svarene de gir. Jeg skal i det følgende systematisk organisere de ulike bestanddelene av kjærlighet informantene nevner, gjenfortelle svarene på en forståelig og relevant måte, for så å fortolke deler av informantens utsagn i lys av relevant teori.

Omsorg:

I analysen av kjærlighetens bestanddeler er det tydelig at omsorg er et begrep som går igjen. Alle informantene sier selv at de gir omsorg. Imidlertid definerer de omsorgsbegrepet utfra to hovedkategorier: 1) Praktisk omsorg og 2) En måte å møte den andre på.

1) Praktisk omsorg:

Informantene følger Fromms forståelse av praktisk omsorg, hvor omsorg forstås gjennom den praktiske omsorgen en forelder viser sitt barn (Fromm, 1991). To av informantene uttrykker dette slik:

Omsorg for meg er å passe på at du har det praktiske og materielle ting, at de har noen rundt seg og alt det der. [...] Det er ikke som når en unge slår seg i barnehagen, da er det omsorg å klappe litt og smøre litt pyrisept på og plaster på.

Utsagnet knytter tydelig omsorg opp mot en form for praktisk oppfølging. Samtidig viser utsagnet at omsorg utvises omsorgsfullt. Det kan vi også se i neste utsagn, her i form av et eksempel fra sykepleie:

En kan vise omsorg gjennom å... la oss si at jeg var sykepleier da. Da viser jeg omsorg gjennom å pleie en syk pasient, så tenker jeg det er omsorg i det, men det trenger ikke å være kjærlighet på en måte.

Her beskriver hun hvordan omsorg er praktisk omsorg, samtidig som hun skiller mellom omsorg og kjærlighet. Det kan i utsagnet se ut som om hun tenker at omsorg ikke nødvendigvis innebærer kjærlighet, men at det kan gjøre det.

Fromm sier om omsorg: «At kjærlighet innebærer omsorg kommer klarest frem i en mors kjærlighet til sitt barn. Ingen forsikring om hennes store kjærlighet ville virke overbevisende på oss, hvis hun unnlot å gi det mat, bade det, eller forsømte det på en annen måte» (Fromm, 1991, s. 32). Slik befester Fromm omsorg inn mot forståelsen av kjærlighet. Uten omsorg, ingen kjærlighet. Denne måten å beskrive omsorg på kan sees delvis igjen i den praktiske omsorgen informantene forteller om i utsagnene over. Omsorgen gis omsorgsfullt, men ikke nødvendigvis med kjærlighet, men som en bestanddel av kjærlighet.

2) En måte å møte den andre på:

Omsorg ble også blant informantene beskrevet som en måte å møte den andre på. En av informantene uttrykte dette slik:

[...] Omsorg handler også om noen egenskaper om hvordan vi møter andre, en positiv omsorg. Da er intensjonene god, du er der for å hjelpe, ikke for å vise alt som på en måte ikke fungerer da.

Her er det informantens egne egenskaper som er det sentrale. Dersom du har omsorg for andre trenger du noen egenskaper som gir seg utslag i handlinger. Disse egenskapene kan forstås som dyder.

Henriksen og Vetlesen definerer en person med dyd som «[...] en som har en bestemt holdning som uttrykker seg i en handling, og denne handlingen virkeliggjøre et gode» (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 205). Med et utgangspunkt i dydsetikken, blir dermed omsorg uttrykt i egenskaper informantene møter den andre med undersøkt videre i de neste utsagnene. Det bemerkes at informantene selv ikke nevner ordet dyd, men er min tolkning av det jeg skal beskrive som en dydspraktisering. En informant sa følgende:

Omsorg er jo en godhet, jeg vil jo at alle mennesker skal ha det godt, selv om jeg ikke har kjærlighet for dem. [...] Omsorg kan jeg gi til alle.

Her er omsorg forbundet med dyden godhet. Hun ønsker å være god, og hun kan gi godhet til alle i form av å jobbe for at alle skal ha det godt. En annen informant løfter frem andre dyder:

[...] (omsorgen er) at jeg føler empati for dem, at jeg ønsker å hjelpe dem. [...] Jeg er bevisst på å være ærlig, at folk skal vite hvor de har meg, og jeg holder på en måte ikke noe tilbake

Her er det dydene empati og hjelpsomhet som beskrives. Handlingen som følger av disse dydene er ærlighet, som i seg selv også er en dyd, men for henne er ærlighet selve handlingen – med et mål om å hjelpe, er hun ærlig.

Det å gjøre noe for den andre blir også trukket frem, slik utsagnet under viser:

Jeg tenker det ligger mye bak omsorg også. En tanke i hvert fall, om at en vil gjøre noe for den andre. [...] det å være vennlig, det å være... ja god mot andre mennesker være medmenneskelig.

Omsorg forstått som å gjøre noe for andre blir her forbundet med dyden vennlighet og medmenneskelighet. Det kan synes som om det for denne informanten er en slags

grunninnstilling til det å møte andre med disse dydene. De ligger bak selve omsorgen, og er alltid med i menneskemøtene.

Som de gjengitte utsagnene viser, uttrykker informantene omsorg i egenskaper de møter den andre med. Disse egenskapene er blitt beskrevet som dyder. Oppsummert viser figur 4.2 hvilke dyder informantene løfter frem når omsorg blir beskrevet som en måte å møte den andre på:

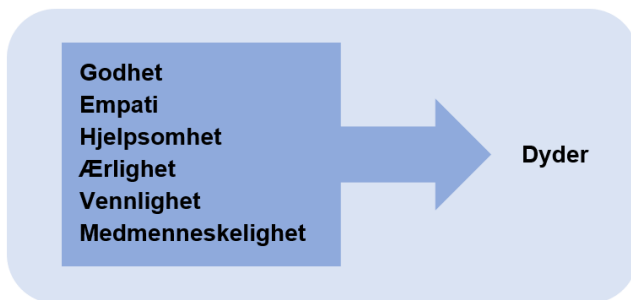

Fig. 4.2

Omsorg som en måte å møte den andre på, uttrykt i dyder, er en utvidelse av omsorgsbegrepet slik Fromm bruker det. Det er, slik jeg oppfatter det, mer i tråd med nærhetsetikkens betoning på et møte mellom et jeg og et du. Nærhetsetikk er beslektet med dydsetikk (Christensen, 2008), og kan brukes til å skape forståelse av informantenes utøvelse av dyder. Om nærhetsetikk sier Vetlesen: «Nærhetsetikk angir en tilnærming til moralske fenomener og moralsk praksis som setter det dyadiske jeg - du forholdet i sentrum» (Vetlesen et al., 1996, s. 7). Informantene fremhevet jeg - du forholdet med et ønske om å være noe for den andre. Dydene (jf. fig. 4.2) er et uttrykk for dette. De er ikke passive, men aktive, og kommer til uttrykk i arbeidet informantene utfører i sitt møte med den andre.

Ifølge Noddings innebærer omsorg både en omsorgsgivende og en omsorgsmottagende part. Den er komplett først når den anerkjennes av begge (Noddings, 2013, s. 68). Som utdragene som følger viser, varierer det hvordan informantene opplever at omsorgen de gir blir anerkjent av den andre. En av informantene fremhever relasjonens betydning for hvordan omsorgen de gir blir tatt imot:

Forskjellig, (er) avhengig av relasjonen og hvor du er i prosessen.

Her settes den andres anerkjennelse av omsorgen hun gir i sammenheng med relasjon og prosess. Det kan av utsagnet synes som om enkelte relasjoner gir større grad av anerkjennelse

av omsorgen. Prosessen kan vise til både tid og type tiltak. De forskjellige tiltakene og hvilken betydning de har for om omsorgen blir tatt imot av den andre, kommer til uttrykk i det neste utsagnet:

Det varierer. Tvungne hjelpetiltak blir ikke alltid tatt imot. Ungdom kan også være avvisende, dette kan være et uttrykk for at de har det vanskelig.

Her forteller informanten om det å jobbe i motstand. Enkelte tiltak medfører mer motstand, det samme gjør noen aldersgrupper. Hun viser også at hun besitter dyden forståelse, ved å gi en forklaring til hvorfor det er slik; tiltakene er påtvunget og ungdommen kan ha det vanskelig.

Noddings forståelse av en omsorgsrelasjon som avhengig av begge parter anerkjennelse av omsorgen, er dermed ikke alltid til stede i disse informantenes omsorgsutøvelse. Den manglende gjensidigheten kan forstås utfra informantens refleksjoner rundt det at de av og til jobber i motstand. Det å gjøre en inngripen i en familie ved å påtvinge hjelpetiltak kan by på motstand. I tillegg kan barn og ungdom ha det så vanskelig at de ikke er i stand til å ta imot omsorg, og smerteuttrykkene kommer til syne ved motstand både mot kontaktpersonene og det arbeidet de gjør. Det blir på den bakgrunn utfordrende å snakke om en anerkjennelsesrelasjon slik Noddings beskriver den.

Noddings fremhever videre at ved å gi omsorg, fås omsorg tilbake (Noddings, 2013). Enkelte av informantene gir uttalelser som samsvarer med Noddings teori ved å fremheve at de får omsorg tilbake når de gir omsorg.

[...] som regel om man møter mennesker med respekt og åpen nysgjerrighet... så opplever jeg at dette kommer tilbake. Ikke nødvendigvis at de skal spør meg om så mye, men at de har en omsorg for det å finne neste time, eller at det blir en ok stemning i samtalene, og at de kanskje raskere ringer tilbake om de lurte på noe, eller om noe er vanskelig. [...] Omsorgen jeg får tilbake er hvis jeg vinner tillit. Det er en innertier, da har du truffet, det er gevinsten.

Her er det tydelig at informanten opplever at hun får omsorg tilbake i form av samarbeid og tillit. Samtidig fremgår det at hun setter pris på denne omsorgen. Hun bruker beskrivelsen *en innertier og gevinst* for å si noe om hva hun får tilbake. En gevinst er en premie, noe fint som alle ønsker å vinne. Samtidig er det også noe mange ønsker å jobbe mot å oppnå. For denne informanten er det å vinne tillit en premie.

En annen informant fremhever takknemlighet som det hun får tilbake:

Jeg føler at jeg får omsorg tilbake, [...] i form av en klem og takknemlighet. Ikke at de på en måte hjelper meg med noe sånt sett, men jeg får takknemlighet.

Her poengteres det at informanten selv ikke mener hun skal få noen form for hjelp tilbake. Det er hun som hjelper, og omsorgen hun får tilbake er takknemligheten for det hun gjør i arbeidet sitt.

Begge disse informantene beskriver omsorgsrelasjonen Noddings er opptatt av.

Sammenvevingen med den andre viser seg nettopp i relasjonen hvor den som mottar omsorg gir en respons på at omsorgen er mottatt (Noddings, 2013, s. 33). I utsagnene viser denne responsen seg i tillit, samarbeid og takknemlighet.

Flere av informantene har stilt seg undrende til spørsmålet som gjelder omsorg tilbake. En av informantene sa følgende:

*Jeg forventer jo ikke å få noe tilbake, vi er jo ikke i en gjensidig relasjon. Jeg har en jobb, og i mange tilfeller ønsker jo ikke de å ha noe med meg å gjøre. Så jeg tenker det er **jeg** som må gi **dem** omsorg og forståelse for hvorfor vi skal gjøre dette til barnet sitt beste, og få de (min merknad: foreldrene) til å se det [...] Men det er ikke noe jeg tenker på at jeg skal ha i retur.*

Denne informanten fremhever at hun ikke står i en gjensidig relasjon til den hun møter. Det kommer frem at det her er foreldrene hun relaterer den manglende gjensidigheten til, og at dette har sammenheng med at hun utfører et arbeid. Det er på den bakgrunn tale om en brukerrelasjon, og en relasjon preget av asymmetri. Samtidig er det å jobbe i motstand også et tema i utsagnet. Motstanden og den asymmetriske relasjonen gjør at omsorg tilbake ikke er aktuelt for henne.

En annen informant reflekterer slik om omsorg i retur:

Jeg har ikke tenkt at vi får veldig mye omsorg i denne jobben nei, det har jeg ikke tenkt. Jeg har liksom ikke tenkt at omsorgen skal gå den veien heller. Jeg har tenkt at jeg skal gi omsorg, ikke at jeg skal få omsorg.

Her ser vi hvordan hun reflekterer rundt gjensidighet. Relasjonene er ikke symmetriske, noe som medfører at omsorgen kun retter seg den ene veien.

Disse informantene forventer ikke at de skal få omsorg tilbake. Det fremgår også av materialet at det å få omsorg tilbake, ikke er noe de tidligere har tenkt på. Dette kan handle om at de ikke tenker på jobben sin i kategorier knyttet til gjensidighet og symmetriske relasjoner. Flere av informantene ser omsorg som en måte å møte den andre på, ikke en måte den andre skal møte dem på. Det kan synes som om informantene vektlegger det Løgstrup

beskriver som det ensidige i den etiske fordringen: «Anerkender jeg fordringen, kan jeg ikke gjøre krav på gengæld fra den andens side [...] Løgstrup præciserer, at fordringen har to elementer: innholdet, kravet om omsorg, der direkte følger af interdependensen som empirisk kendsgerning. Det andet element er ensidigheden [...]» (Vetlesen et al., 1996, s. 62-63).

Fordringen om å gjøre godt for det andre mennesket går altså bare en vei. Dette går også igjen i informantenes refleksjoner. Så lenge de beskriver omsorgsbegrepet utfra 1) praktisk omsorg og 2) en måte å møte den andre på, blir det utfordrende å snakke om omsorg tilbake. De forventer ikke å få noe tilbake, og der det er snakk om å få noe tilbake er det ord som takknemlighet, tillit og bekreftelse som går igjen.

Ansvar:

I intervjuene kommer det frem at ansvar er en av kjærlighetens bestanddeler. Imidlertid er det forbundet mange tanker rundt ansvaret informantene har, både når det gjelder opplevelsen av ansvar og profesjonsetiske betraktninger. Informantene opplever alle at de har mye ansvar. En av informantene beskriver dette slik:

Jeg tenker at jeg har blitt tildelt et stort ansvar når jeg har fått barn på min liste og jeg vet oppgavene som er tildelt meg. Så jeg opplever jobbmessig at jeg har et kjempet stort ansvar. Og det er bare meg som kan kjenne på det, for det er bare meg som har ansvar for dem.

Her forteller hun om ansvaret det medfører når et barn er satt på hennes liste. Dette skal forstås som at barna som er i behov for oppfølging fra barneverntjenesten blir fordelt mellom kontaktpersonene, og slik sett fordeles også ansvaret. Når ansvaret først er fordelt viser utsagnene over at informantene tar ansvaret, men også at hun opplever det som stort. Ord som «bare meg som kan kjenne på det» er beskrivende for at det er et personlig ansvar, og at det i seg selv kan være krevende og muligens litt ensomt.

Det å dele ansvaret ble også trukket frem blant noen av informantene:

Det er mine samtaler som ligger til grunn. Da er det mye mitt ansvar da. Så jeg liker godt når vi kan gå to, vi kan se at vi ser det samme, det er mye mer trygghet i at det var ikke bare meg, for jeg synes det er mye ansvar. [...] Ja, jeg synes det (ansvaret) er stort, og det blir enklere hvis man deler det med noen.

Her reflekterer hun over at det å dele ansvaret gjør at hun, i motsetning til informantene i utsagnet over, ikke er den eneste som kjenner på ansvaret. Det gjør for henne ansvaret enklere. Utsagnet «det er mye mer trygghet i at det var ikke bare meg» (som ser), viser også en usikkerhet hos informantene. Hun er usikker på egne avgjørelser, sitt eget profesjonelle

skjønn. Imidlertid gjør det henne mindre usikker om også kollegaen hennes har opplevd det samme som henne. Terje Mesel sier i *Når noe går galt* (2014) at ansvaret i et profesjonsfelleskap er noe vi bærer sammen, noe som deles (Mesel, 2014, s. 95).

Informantene referert til i utsagnene over, beskriver en ensomhetsopplevelse i ansvaret, men at ansvaret kan gjøres lettere ved å dele det, og bære det sammen.

En annen informant fremhever at det er et stort ansvar å skulle hjelpe familiene:

Så det er jo et stort ansvar å hjelpe familiene da. Det er et ansvar som ligger på skuldrene da.

Denne informanten ønsker å hjelpe familiene. Samtidig bruker hun ordene «*ligger på skuldrene*». Et ansvar som ligger på skuldrene vitner om at noe kan være tungt å bære, trykke ned og være belastende.

Fromm sier om ansvar at mange kan oppleve ansvar som en plikt, påtvunget fra andre. Likevel sier han at ansvaret skal betraktes som frivillig, som et svar på et medmenneskets behov for meg (Fromm, 1991, s. 33). Det er ingenting i utsagnene referert over, som tyder på at informantene ser ansvaret sitt som en plikt. Det er noe de har, og noe de tar.

Terje Mesel påpeker at ansvaret et begrep som definerer oss og dermed gjør oss til aktive aktører (Mesel, 2014, s. 34). Dette er sentralt i det neste utsagnet:

Hvis jeg skal si noe om hva det gjør med meg selv, så kjenner jeg av og til på en overveldende følelse av at dette ansvaret kan ta meg litt [...] Så det som... når det gjelder ansvar så kjenner jeg at det kan ta meg litt... at jeg er grunnen til at de på nytt skal ut og har fått enda hardere hud.

Her beskriver informanten seg selv som en aktiv aktør. Hun forteller om den overveldende følelsen hun kjenner på, ved at ungdommen hun følger opp, kanskje skal bli enda mer skuffet over de voksne. Hun er den aktive parten som kanskje er ansvarlig for at ungdommen på nytt får, som hun uttrykker det, «*enda hardere hud*». Å få enda hardere hud kan i overført betydning tolkes som at ungdommen beskytter seg mot det som kan oppleves som vanskelig ved å gjøre seg selv mindre sårbar. Terje Mesel poengterer at ansvaret sier noe om hva vi er: Vi er aktive aktører med evnen til å reflektere over, og ta ansvar for gode og dårlige valg (Mesel, 2014, s. 35). Utsagnet over viser at informanten tar dette ansvaret ved å reflektere rundt sin delaktighet til at ungdommen på nytt skal få «*enda hardere hud*».

Ansvaret blir også beskrevet utfra nærhetsterminologi:

Jeg tenker at en bærer noe av en annens liv, sånn på skuldrene sine. At en holder noe i hendene. [...] Jeg tenker at jeg må gjøre noe, jeg kan ikke bare la det ligge, jeg må utrette noe.

Her beskriver hun at hun «bærer noe av en annens liv på skuldrene sine, at hun holder noe i hendene sine». Dette er svært likt Løgstrups etiske fordring: «Den enkelte har aldri med et annet menneske at gjøre uten at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være meget lidt, en forbigående stemning, en oplagthed, man får til at visne, eller som man uddyber eller hæver. Men det kan også være forfærdende meget, så det simpelthen står til den enkelt, om den andres liv lykkes eller ej» (Løgstrup, 1956, s. 39). Informanten har, ved å bære noe av en annens liv, muligheten til både å hjelpe (utrette noe) eller gjøre skade (la det ligge). Hun sier videre at hun i dette møtet *må* utrette noe. Fordringen krever altså handling, noe denne informanten gjør som følge av sitt ansvar.

Noen i utvalget beskriver ansvaret ut fra samfunnsmandatet. Imidlertid løftes også det personlige og moralske ansvaret frem, slik som denne informanten sier:

Jeg har jo et samfunnsoppdrag i forhold til at jeg er satt til å forvalte noen ting, og jeg har et lovgrunnlag, det er en klar ramme rundt det. Men det er jo et samfunnsoppdrag for meg... det ligger til og med i loven nå, at kjærlighet skal være en del av det...

Her er det samfunnsmandatet som beskrives. Samfunnsmandatet er oppdraget staten har gitt til profesjonen slik at den kan utføre en oppgave på vegne av samfunnet etter beste skjønn og til allmennhetens beste (Terje E. Fredwall, 2015, s. 108). Som informanten beskriver skal hun forvalte kjærlighet slik barnevernloven krever det. Videre knytter hun samfunnsmandatet opp mot det personlige og moralske ansvaret:

*Men så er det også et ansvar, personlig jeg har. [...] Samtidig som det er i den utøvelsen av den profesjonen jeg har, og der har jeg et **gedigent** ansvar som også handler om det personlige [...] Det går liksom ikke helt å skille det heller. For at når jeg har sagt ja til å utøve den jobben jeg gjør for samfunnet, så har jeg jo på en måte også med meg selv inn i det, og det er jo også kunnskap og sånne ting som alle har, men så skal jeg jo også ta i bruk **meg**, og det er jo kanskje det viktigste, man kan jo kunne alt man vil, man kan lese seg til en blir blå, men om man ikke har det i seg, og tar **ansvar** for det, hvem man er, hvordan man framstår og hvordan man utøver kjærlighet, så har man jo ikke tatt hele oppdraget heller. [...] Jeg har ansvar for å gi kjærlighet, jeg har også ansvar for å gi kjærlighet på en måte som er i tråd med det mandatet jeg har.*

Her kan vi se at informanten reflekterer seg frem til at det personlige og moralske ansvaret er en del av samfunnsmandatet. Det personlige ansvaret ligger i det å gi kjærlighet både ved å bruke seg selv og å formidle kjærlighet. Dette kan hun ikke erverve seg via bokkunnskaper,

men er en del av den hun er, i kraft av sine egne personlige egenskaper. Samtidig ser hun at det personlige ansvaret skal utøves i tråd med samfunnsmandatet. Slik binder hun det personlige og det moralske ansvaret sammen med samfunnsmandatet. I *Murer og Moral* (2015) poengterer Terje Fredwall at profesjonen innen offentlig sektor i tillegg til samfunnsoppdraget har et personlig og moralsk ansvar. Dette ansvaret har sitt grunnlag i møte med andre mennesker, ansikt til ansikt (Terje E. Fredwall, 2015, s. 137). Det er denne sammenvevingen informantene beskriver i utsagnet. For henne er samfunnsansvaret og det personlige ansvaret uløselig knyttet sammen.

En annen informant fremhever imidlertid et skille mellom samfunnsansvaret og det personlige og det moralske ansvaret:

[...] Men om vi skiller på lovfestet ansvar og personlig ansvar så vil jo personlig ansvar være styrt mer av kjærlighet.

Her ser vi hvordan hun skiller mellom det lovfestede ansvaret, eller samfunnsansvaret og det personlige ansvaret. Samfunnsansvaret er for henne styrt av lovene, mens det personlige ansvaret er styrt av kjærlighet.

Analysen viser dermed at mye av ansvarsforståelsen hos informantene forstås rundt rollen som medmenneske. Igjen kan vi vende oss til nærhetsetikken for å belyse det informantene reflekterer rundt ansvarsbegrepet. Vetlesen påpeker i *Nærhetsetikk* (1996) følgende: «Nærhetsetikken hevder at de grunnleggende moralske impulsene springer ut av og erfares innenfor rammen av en nærhetsrelasjon mellom et jeg og et du» (Vetlesen et al., 1996, s. 8). Han sier videre at «det er i nærhetsrelasjonen(e)[...] at ansvaret oppleves tyngst [...]» (Vetlesen et al., 1996, s. 9). Disse to sitatene kan belyse hvorfor informantene opplever ansvaret som tungt. De står i nærhetsrelasjoner, ansikt til ansikt, og har et ansvar ovenfor den andre. Rollen som medmenneske har imidlertid også en samfunnsdimensjon gjennom ansvaret informantene har som tilhørende en profesjon.

Respekt og empati:

Informantene forteller om at de ser en sammenkobling mellom respekt og empati. Jeg har derfor valgt å behandle disse sammen i analysen. Respekt kommer av det latinske *respicere* som betyr å se tilbake på eller ta hensyn til. Denne måten å reflektere rundt begrepet respekt på kommer også frem hos enkelte av informantene, slik utsagnet under viser:

Å se en gang til. Det kan ikke beskrive det bedre enn det. Det er jo det det betyr, det ordet. Det betyr så mye for meg. Respekt, at ikke en bare forhåndsdommer en person eller en handling, men ser bak da

Her forteller hun om en villighet til å ta seg tid til å se en gang til. Slik viser hun respekt i sitt møte med barn. Emilie Kinge sier i *Barnesamtalen* (2006) at å se om igjen gir oss en anledning til å dele med, tenke høyt, og sette ord på det vi ser. Slik vises respekt ved å ta seg tid til å se en gang til (Kinge, 2006, s. 200). Også i neste utsagn kommer det å se om igjen frem, men her trekkes i tillegg kjærighet inn:

Jeg prøve å vise respekt til de, å ikke dømme, finne ut hva handler det egentlig om. Det er en grunn til at det blir som det blir da, og for at de skal kunne få til å fortelle om hva det handler om, så handler det mye om hvordan de blir møtt da [...] Respekt og kjærighet hører sammen.

Også hun ser viktigheten i å se en gang til. Hun viser en forståelse for at det i mange møter ligger noe annet bak handlingen, og at dersom hun viser en villighet til å ta seg tid til å se om igjen, kan hun finne noe annet enn de hun først så. For henne er det en del av det å vise kjærighet.

Noen informanter trekker en linje fra respekt til empati, som utsagnet under viser:

Respekt er å se om igjen, ikke bare hoppe på en forforståelse som jeg måtte ha. Hvordan er dette for deg? Hvordan har dette vært for deg. [...] Ja, empati. Ønske om å forstå den andre.

Her vises et ønske om å se ting fra den andres ståsted. Empati kommer fra det greske ordet *empathia* og kan oversettes med innfølelse. Kinge sier om empati at «empati handler om innlevelse, det handler om å fange opp den andres følelser, indre stemning, underliggende emosjonelle budskap, det som ligger under eller bakenfor det som konkret blir uttrykt» (Kinge, 2006, s. 61). I utsagnet formidler informanten nettopp et slik forsøk på å forstå den andre. En annen informant gjør en sammenligning med seg selv:

Jeg er opptatt av å sette meg inn i de sin situasjon, for å være ydmyk, hvordan hadde det vært for meg hvis noen hadde kommet hjem til meg.

Her forsøker hun å sette seg i den andres sted. Per Lorentzen beskriver empati som å «aktivt sette seg inn i den andres følelser, tanker og opplevelser, og forestiller oss hvordan det er å være i den andres sko» (Lorentzen, 2018, s. 92). Utsagnet viser at informanten gjør nettopp det Lorentzen beskriver; hun forestiller seg hvordan det ville vært å være i den andres sko og kommer på den måten frem til at det hadde vært vanskelig å få en representant fra barneverntjenesten på hjemmebesøk.

For Fromm innebærer respekt en evne å se den andre slik han er, hans individualitet. Men også en villighet til å la den andre vokse og utfolde seg slik han er, i full frihet (Fromm, 1991, s. 34). Respekt innebærer altså at den andre blir oppfattet som det han er, og ikke som lik meg (Vetlesen et al., 1996, s. 64). Betragtninger rundt dette kommer også frem i materialet, som hos denne informanten:

For respekt tenker jeg handler mye om anerkjennelse. Både anerkjenne deres problemer og utfordringer og årsaker. Men også anerkjenne at de faktisk ikke bare er det, men at de er like verdifulle som alle andre. I stede for at jeg skal kreve at de er som meg, eller tenker som meg, eller mener som meg. Så tenker jeg... det prøver jeg å holde høyt... at jeg anerkjenner det de er.

Her er det informantens anerkjennende væremåte som beskrives ved at hun fremholder en villighet til å la den andre være akkurat som han er, ulik henne selv.

Enkelte av informantene bruker tid på å sjekke ut den andre. Dette gjøres nettopp på den bakgrunn av at vi ikke er like. Det som er greit for meg er nødvendigvis ikke greit for andre. Utsagnet under viser denne utsjekkingen:

Noen ganger må vi sjekke ut. For eksempel fysisk nærhet er ikke riktig for alle, det må vi respektere.

Her er det den andres nærhetssone som sjekkes ut. En utsjekking med en begrunnelse i respekt for at den andres nærhetssone ikke nødvendigvis er lik hennes.

Informantene beskriver altså respekt ut ifra det å se en gang til, ofte i sammenheng med empati og en anerkjennelse av at den andre ikke alltid er lik meg. Slik respekteres den andre for den de er.

Forståelse og engasjement:

For dette utvalget knyttes forståelse og engasjement sammen i mange av svarene informantene gir. Disse begrepene vil dermed bli behandlet sammen. Ifølge Eric Fromm er det ikke mulig å respektere et annet menneske uten å forstå det. «Blind ville all omsorg og alt ansvar være uten innsikt. Og en innsikt som ikke følte ansvar ville være tom og verdiløs [...] den forståelse som kjennetegner kjærligheten er ikke overfladisk, men trenger inn til den annens innerste vesen» (Fromm, 1991, s. 34). Slik binder Fromm forståelse sammen med omsorg og ansvar. Informantene i utvalget er opptatt av forståelse. En av informantene sier følgende:

Jeg kan ikke bare lukke døra, jeg må jo forstå de. Jeg tror jeg noen ganger har sagt, «jeg vet ikke hva du mener, jeg forstår ikke helt hva du vil frem til, hva du vil? Kan du

hjelp meg med å sette litt ord på ting, for jeg vet ikke helt... og jeg skjønner at jeg burde forstå det, men jeg jobber med det». Jeg skal ikke si at jeg alltid har klart det, men jeg har i alle fall jobbet med det, med å prøve å vise interesse da.

Her forteller hun både om en villighet til å se om igjen gjennom utsjekking av hva den andre mener (respekt), med et mål om å forstå barnet/ungdommen hun møter. Det motsatte ville vært å «lukke døra» som hun sier. Om døren er lukket, er muligheten for å skaffe seg forståelse stengt. Denne informanten gjør ikke det, hun jobber med å forstå.

For å få forståelse tas forskjellige verktøy i bruk. I materialet går det å sette seg inn i historien til menneskene de kommer i kontakt med igjen. Dette ble beskrevet slik av en av informantene:

*Jeg har bedt hun om å sette opp sin egen tidslinje, og så har jeg satt opp hennes tidslinje ut fra informasjon vi har, for at vi skal ha samme utgangspunkt da. Så jeg føler [...] at jeg bruker tid på å forstå **deg**, og hva **du** har med deg slik at **vi** kan jobbe sammen. [...] Det er jo viktig at de føler seg forstått, og man merker at det betyr noe... De kommer sånn, «har du lest mappa mi?» «ja, jeg har lest **hver** side, og jeg har tatt notater, og jeg vet hva som står der».*

Her viser hun et engasjement for å få en dypere forståelse av den hun møter. Samtidig kan spørsmålet «har du lest mappa mi?» tolkes som at hun ser en forbindelse mellom det å bruke tid på å forstå den andre, og hva det betyr for den andre at hun har brukt tid på å forstå barnet/ungdommen/familien. Forståelse utløser altså at den andre kan oppleve seg sett. Kinge sier om å bli sett at: «å bli sett anses å være eksistensielt og avgjørende for positiv selvopplevelse og -utvikling» (Kinge, 2006, s. 79). For at den andre skal føle seg sett, leser dermed denne informanten hele mappa til den hun møter, noe som igjen medfører en bedre forståelse.

Informantene forteller også om et personlig engasjement som knyttes sammen med forståelse, som beskrevet under:

Kjærlighet er også et engasjement, så når man viser kjærlighet tar man i bruk noen personlige egenskaper, noen ressurser. Man er engasjert i det andre menneske.

Her er hun opptatt av at forståelsen bunner ut i et engasjement, som igjen krever personlige ressurser. Disse personlige ressursene kommer til uttrykk på ulikt sett hos informantene, og ordet engasjement brukes ikke alltid. Imidlertid kan engasjementet høres i ordene de bruker:

Jeg kunne hun utenat.

Å kunne noen utenat leder tankene til noe man har brukt tid på å lære seg. Det medfører flere forsøk, deriblant feilforsøk, og stor innsats. Ved at informanten kan *henne* utenat, vet hun hva hun kan forvente, og hva den andre trenger. Slik får hun mer enn en overflatisk forståelse av barnet/ungdommen.

Andre bruker eiendomsord som uttrykker et eiendomsforhold. Dette kan være ord som hun av *min*, og *mine* barn/ungdommer/familier, noe utsagnet under viser:

Jeg klemmer ungdommene mine og trøster de, og alt det der.

Ungdommene *mine* sier noe annet enn for eksempel ordene «de som er på min liste» som er vist til tidligere i analysen. *Min liste* uttrykker også et eiendomsforhold, men det henspiller på en liste og ikke konkrete mennesker som informanten her beskriver. Når noen er *mine* sier det noe om at du vil ta vare på, nettopp fordi det er *mitt*. Det viser større grad av personlige bånd, noe informanten referert under sier noe om:

Det er jo en jente jeg føler nesten er datteren min, det er ikke langt unna.

Her blir følelsene for jenten sammenlignet med de følelsene egne barn gir. Som det kommer frem tidligere i analysen utløser egne barn andre følelser enn de følelsene som utløses i forbindelse med arbeid. I og med at denne jenten utløser følelser forbundet med de nære relasjoner vekker dette et stort engasjement. Det kommer frem om vi følger utsagnet opp litt lengre:

Vi har vært i behandling, jeg har fulgt henne på (navn på institusjonen). Vi har vært på sikkert 100 samtaler på (navn på institusjonen) sammen.

Personlig pronomeren *vi* inn i denne settingen vitner om at hun har et personlig engasjement til denne spesielle jenten hun følger opp. Samtidig kan en jo undre seg over om alle barna hun følger opp vekker det samme engasjementet.

Mange av informantene bruker altså ord som viser et personlig engasjement som igjen fører til forståelse. Et engasjement kommer til uttrykk i utsagn som: å kunne noen utenat, hun av *min*, *nesten* som *datteren min*, *ungdommene mine* samt en inkludering av seg selv i møte med den andre. På den ene siden viser utsagnene et personlig engasjement i tråd med omsorgsetikkens vektlegging av relasjon (Noddings, 2013), og nærhetsetikkens betoning av møtet mellom et jeg og et du (Vetlesen et al., 1996). Disse etiske tradisjonene kan stå som motpol til at menneskene kontaktpersonene møter blir saker, men samtidig er faren for

overinvolvering til stede. Mette Sundt Gundersen fremstiller grenseoverskridelser og integritetskrenking i følgende modell:

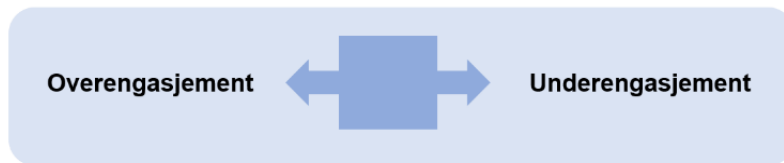

Fig. 4.3 (Gundersen, 2007, s. 52)

Feltet i midten representerer den terapeutiske hjelpesonen. Et slikt personlig engasjement som er beskrevet hos noen av informantene risikerer å havne utenfor denne hjelpesonen og inn mot overinvolvering. Overinvolvering vil bli ytterligere analysert under tema 2: Rammene og begrensninger for utførelse av kjærlighet i en profesjonell kontekst.

Anerkjennelse:

Informantene er opptatt av anerkjennelse, som denne informanten gir uttrykk for:

(kjærlighet er en) [...] godhet der en viser varme, omtenksomhet har toleranse for den andre sitt ståsted, en har en slags anerkjennelse av den andre i forhold til det å lytte å forstå.

Her beskrives anerkjennelse ved egenskapen å lytte. Men for informanten er det ikke nok bare å lytte, hun ønsker også å få en forståelse. Kinge påpeker: «Å forholde seg til anerkjennelse innebærer å ta i bruk hele seg, både intellekt og følelser. I den grad den voksne bekrefter barnets initiativ og forstår (anerkjenner) det barnet kommuniserer åpnes det opp for en samhandling, og barnet får en positiv opplevelse av sin egen verdi (Kinge, 2006, s. 73). Kinge snakker her om den anerkjennende kommunikasjonen mellom barn og voksne. Dette skal betraktes som en væremåte som kommer til uttrykk i kommunikasjonen, blant annet ved forståelse, akseptering, toleranse, bekreftelse og lytting. Denne måten å kommunisere på, som igjen gir seg utslag i væremåter, kommer slikt sett til uttrykk i informantens utsagn. Ifølge Kinge er lytting er noe annet enn å «høre». Lytting innebærer en aktiv lytting for å finne følelsene og intensjonen bak ordene (Kinge, 2006, s. 76). Informanten i utsagnet har altså en intensjon om å fange opp noe mer enn det hun hører i selve ordene.

En annen informant viser væremåtene bekreftelse og forståelse i det anerkjennende språket:

*Da opplevde jeg i den samtalen... og det var også noe han bekreftet, han **tok** imot den støtten og den kjærligheten og den anerkjennelsen som jeg kom med. [...] både at han kan få lov til å legge fra seg det ansvaret, men også ta imot... den bekreftelsen på at ting ikke er greit, og at han får lov til å si hvordan han faktisk opplever det.*

Her viser informanten gjennom sitt anerkjennende språk at hun både ser barnet og forstår at barnet har det vanskelig. Bekreftelse er grunnleggende for barns utvikling, og spesielt traumeteorien fremhever betydningen av å bli sett for sine egne sårbarheter (Bath, Seita & Brendtro, 2018). Samtidig fremhever informanten at dersom hun bekrefter at noe er vanskelig for barnet, og hjelper barnet med å bli fratatt ansvar, vil det føre til at hun lettere finner meningen bak de ordene som blir sagt.

Anerkjennelse er basert på likeverd, en væremåte og en holdning. Ifølge Kinge skal anerkjennelse ikke forstås som en metode eller et instrument. Hun påpeker at: «Anerkjennelse innebærer at en ser på den andre som et individ med rettigheter, integritet og en separat identitet» (Kinge, 2006, s. 73). Denne måten å forstå begrepet anerkjennelse på kan undersøkes videre i Axel Honneths sine tanker rundt anerkjennelse og krenkelser. Axel Honneth anses som grunnleggende for moderne anerkjennelsesteorier. Her blir kjærlighet grunnfestet som den mest grunnleggende form for anerkjennelse og noe som har sitt utspring i foreldre-barn relasjonen (Honneth, 1995). Mange av informantene fremhever at flere av barna de møter ikke har fått denne grunnleggende form for anerkjennelse, som for eksempel denne informanten uttrykker det:

En jobber jo med mange ungdommer som ikke har noe kjærlighet til seg selv, ikke har opplevd å få sånn bekræftelse og anerkjennelse. Få den kjærligheten som de trenger da. Og da får en ekstra kjærlighet for de (barna) selv da... for at en opplever at de er så sultne på det da.

Her er det både det anerkjennende språket og kjærlighet som den grunnleggende formen for anerkjennelse i foreldre-barn relasjonen hun fremhever.

Axel Honneth er i sin anerkjennelsesteori også opptatt av rettslig anerkjennelse. Som ved kjærlighet er rettslig anerkjennelse viktig for selvutvikling og selvrespekt. Rettslig anerkjennelse gis ved å bli møtt med respekt av andre, nettopp ved å ha rettigheter uavhengig av hvem du er. Tap av rettigheter eller manglende rettigheter medfører sosial skam som bare protest og motstand kan oppheve (Honneth, 1995, s. 121). Denne motstanden skjer på gruppenivå: «It is by way of the morally motivated struggles of social groups – their collective attempt to establish, institutionally and culturally, expanded forms of reciprocal recognition – that the normatively directional changes of societies proceeds» (Honneth, 1995, s. 93). Når Barnevernsproffene legger frem sitt høringsinnspill til ny barnevernlov, er det nettopp for å få en slik rettslig anerkjennelse for sine erfaringer i møte med barnevernet

gjennom en lovendring. En av informantene sa følgende om lovendringen opp mot anerkjennelse.

Det at det kommer inn i loven, om en skal tenke overordnet, at det blir printet inn med bokstaver, sier jo litt om at det skal ha en vesentlig plass. Det er jo en anerkjennelse av kjærligheten i seg selv.

Her løftes anerkjennelse opp på et rettslig nivå. Den anerkjennelsen barna som er under oppfølging av barneverntjenesten får, gjennom å lovfeste kjærlighet, gir en anerkjennelse til denne gruppen.

Som analysen viser beskriver informantene stort sett anerkjennelse som anerkjennende kommunikasjon uttrykt i væremåter. Dette er i tråd med Kinge sitt syn på anerkjennelse. Imidlertid kan Axel Honneths betoning av anerkjennelsen mellom barnet og dets betydningsfulle andre være med på å gi en grunnleggende forståelse av anerkjennelsesbegrepet hos informantene. De ønsker gjennom sitt anerkjennende språk å tilføre noe av den kjærligheten barnet kanskje ikke har blitt møtt med i sine nære relasjoner.

4.2 Tema 2: Rammer og begrensninger for utførelse av kjærlighet i en profesjonell kontekst.

Temaet i dette underkapittelet er å ta utforskningen av kjærlighet som fenomen i en profesjonell kontekst videre. Her er søkelyset rettet mot rammene og begrensningene for utførelse av kjærlighet, ved å stille følgende analytiske spørsmål:

- Hvilke rammer og forventninger legger føringer for utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell setting?
- Hva begrenser utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell sammenheng?
- Hvordan kan utøvelsen av kjærlighet bli uprofesjonell?
- Legges det til rette for utøvelse av kjærlighet i jobbsammenheng?

4.2.1 Hvilke rammer og forventninger legger føringer for utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell setting?

Opplevelsen av at det er rammer og forventninger for utøvelsen av kjærlighet i arbeidssituasjonen, er varierende hos informantene. Enkelte, som informantene i utsagnet under, er tydelig på at rammene eksisterer:

Det er både skrevne og uskrevne rammer i en tjeneste som dette. Vi har vel skrevet det ned at vi skal ha det (min merknad: kjærlighet) som en del av rammeverket for

hvordan vi jobber, men jeg tenker at det, de rammene vi har, blir fort utfordret av andre ting som kanskje er viktigere, for eksempel lovkravene.

Her forteller hun om rammeverket som allerede eksisterer i tjenesten. Dette rammeverket kan være lovverket, det yrkesetiske grunnlagsdokumentet, rutinehåndbok og tjenestens verdisyn og barnesyn. Samtidig fremhever hun en spenning mellom det som eksisterer av rammeverk rundt utøvelse av kjærlighet, og andre forventninger om å få jobben gjort. Når noe blir utfordret kreves det en innsats av oss. Det krever både refleksjon og prioriteringer, noe vi kan vi følge videre i neste utsagn:

Noen typer kjærlighet kan man jo utøve uten noen rammer. [...] Og den historien jeg fortalte også (min merknad: her viser hun til en historie hun fortalte innledningsvis), det er ikke noen rammer som sier at jeg ikke kan hente barnet i barnehagen og bruke min tid sammen med det barnet som trengte det, der er det ikke noe sånt.

Her setter hun rammene i sammenheng med det profesjonelle skjønnet. Hun står fritt til å utøve kjærlighet ved å bruke tid sammen med barnet på bakgrunn av at hun, etter eget profesjonelt skjønn, anser det som viktig for dette barnet. Det profesjonelle skjønnet er et av de grunnleggende elementene som kjenner ut profesjonell praksis. Det er ikke alt den profesjonelle kan finne svar på i rammeverk, og de må av den grunn bruke skjønn i mange av sine avgjørelser. Molander og Terum knytter det profesjonelle skjønnet opp mot det faktum at mange problemsituasjoner vanskelig lar seg standardisere. Den profesjonelle må dermed gjøre en fortolkning av det enkelte tilfelle i lys av generelle kunnskaper og handlingsnormer (Molander & Terum, 2008, s. 19-20). I utsagnet vises fortolkningen informanten gjør opp mot et konkret tilfelle, og hvordan hun vurderer bruk av sin arbeidstid sammen med dette barnet.

Forventninger som får betydning for utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell setting er også noe informantene er opptatt av. En del av disse forventningene kommer fra ledelsen, som informanten under beskriver:

Jeg føler ikke det er føringer på det (min merknad: utøvelse av kjærlighet), men kanskje felles oppfatninger av at det er noen grenser da. For eksempel det å involvere seg så mye med klienter at det går ut over privatlivet på en måte. Der er det en felles oppfattelse føler jeg her i alle fall, at en må passe på seg selv også da. At en ikke blir spist opp da.

Her har temaet rammer, glidd over i forventninger. En forventning fra ledelsen om å verne om seg selv ved ikke å involvere seg for mye. Det å involvere seg for mye kan ifølge denne informanten føre til at en blir «spist opp». Uttrykket «å bli spist opp» kan assosieres med at

noe går tomt, som i denne sammenhengen kan knyttes opp mot utbrenthet, noe informanten i utsagnet under reflekterer rundt:

Hvis en involverer seg for mye i det, sånn følelsesmessig, så blir en jo ofte utbrent. Ledelsen tenker en del på det, at en må prøve å holde litt på avstand.

Her knyttes utbrenthet opp mot følelsesmessig overinvolvering, og denne informanten opplever at ledelsen forventer en viss avstand for å hindre sykemelding. Samtidig kan avstand i denne sammenhengen også vise til en distansering fra seg selv og den som er i behov for oppfølging. Ikke som i fysisk nærhet, men som en balanse mellom en viss grad av personlig engasjement og samtidig også en avstand. Samspeillet mellom nærhet og distanse kan kalles yrkesetisk profesjonalitet (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 34), og er en av forventningene knyttet opp til det å være profesjonell utøver i en profesjon. Det kan jo tenkes at ledelsen er opptatt av på avstand for å sikre profesjonalitet uten at dette er et tema for informanten. For at nærheten skal fungere sier Henriksen og Vetlesen at likevekten er avhengig av at vi også klarer å se ting med distanse. «Denne distansen innebærer at vi kan se ting med andres øyen og lære av andres erfaringer. [...] Samspeillet mellom nærhet og distanse gir muligheten for å utøve et kompetent og velbegrunnet skjønn [...]» (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 15). Regler, normer og forventninger ledelsen har til de ansatte er i så måte med på å skape den nødvendige avstanden profesjonalitet fordrer.

Jeg har tidligere i analysen beskrevet hvordan mange av informantene viser et stort engasjement. Dette engasjementet fører med seg noen forventninger enkelte informanter har til seg selv, som utsagnet under viser:

Vi kommer aldri til å klare å tilfredsstille alle lovkrav og alle mennesker som kommer inn døren her og alt dette (min merknad: arbeidsoppgaver) samtidig. Det er en umulig oppgave. Da vil jeg heller ha litt klaps på fingeren fra fylkesmannen for at vi skrev for lite, enn at vi møtte familien og barnet for lite.

Her ser vi en ubalanse mellom forventninger uttrykt fra ledelse, lovkrav og kontrollmyndigheter, og hennes egne forventninger til seg selv. Hun beskriver hvordan møte med brukeren av og til fører til at noen oppgaver må vike. Som pekt på tidligere i analysen, møter mange av informantene i dette utvalget brukerne med handlingsdisposisjoner uttrykt i dyder. Dydsetikkens begrensninger er nettopp at man kan stå i fare for å legge så stor vekt på nærheten til den konkrete konteksten, at distansen som også er nødvendig, kan forsvinne (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 214). Det er lederen som tar konsekvensene ved for eksempel

manglende dokumentering, og det kan dermed være lettere å distansere seg fra det enn fra det konkrete møte med familiene og barnet.

Spenningen mellom egne forventninger og ytre forventninger beskrives også. En av informantene sa følgende:

Det er fokus på at vi skal være profesjonelle, vi skal ikke gå for mye inn i det... Det er bare en jobb, gå hjem. [...] Jeg tenker om du skal vise kjærlighet må de være mye mer tilgjengelig og omgjengelig. Hvis noen skal føle at du bryr deg, så må du jo være i større grad på deres premisser også. [...] Jeg synes det er vanskelig å si nei til familiene, det går kun ut over meg selv og jeg får jo alltid gjort det (min merknad: alle arbeidsoppgavene) liksom. Men det er vanskeligere å si nei til familiene.

Informanten beskriver her en spenning eller ubalanse mellom egne forventninger og ledelsens forventninger. I tillegg trekkes også brukernes forventninger inn. Ledelsen forventer at hun holder en viss yrkesmessig distanse, hun selv er opptatt av at utøvelse av kjærlighet krever nærhet. I tillegg har hun noen forventninger til seg selv om at hun skal mestre alt, både menneskemøtene, dokumenteringen og brukerens forventninger. I utsagnet kommer det frem flere av de grunnleggende elementene Molander og Terum nevner ved praksis, forstått som den virksomhet som profesjonelle utøver: 1) profesjoner yter tjenester, 2) profesjonelle tjenester har klienter som mottakere, 3) profesjonelle tjenester er forsøk på å løse praktiske «hvordan problemer» som presenteres av klienter, 4) profesjonelle tjenester karakteriseres ved bruk av skjønn (Molander & Terum, 2008, s. 19-20). Sett opp mot utsagnet kan det tolkes som at det er krevende å sjonglere alt det en profesjonell virksomhet krever, og at det i siste instans går ut over henne selv.

Analysen viser dermed at dette utvalget har ulike oppfatninger av hvorvidt det eksisterer rammer rundt utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell setting. I tillegg beskriver de forventninger med betydning for praksisutøvelsen av kjærlighet. Forventningene knytter seg til yrkesetisk profesjonalitet, egne forventninger og bruker forventninger.

4.2.2 Hva begrenser utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell sammenheng?

Informantene trekker frem flere begrensinger med betydning for utøvelse av kjærlighet. Imidlertid er tid en begrensing som ofte trekkes frem i svarene de gir. En av informantene sa følgende:

Vi kan jo snakke lenge om tid. Om hvor mye tid vi har til å skape gode relasjoner, til å bli så knyttet til dem at kjærlighet vises.

Her knytter hun utøvelsen av kjærlichkeit opp mot relasjoner og tid. For henne går dette begge veier, og både hun og barnet/ungdommen/familien trenger tid i denne relasjonsbyggefase. Først når relasjonen er etablert kan kjærlichkeit vises. Det er imidlertid ikke alltid informantene opplever at de får denne tiden, noe vi kan se i det neste utsagnet:

Effektivitet på den måten at, ja, kanskje man må korte ned en samtale på en time, som er en vanlig ramme, til tre kvarter for eksempel, for da har man mulighet til flere samtaler. Og det kan jeg kjenne kan være en sånn konflikt med verdien kjærlichkeit.

Her forteller hun om en spenning mellom ledelsens forventninger, uttrykt i effektivitet, og hva slags betydning det får for praktiseringen av kjærlichkeit. Det forventes effektivitet og rammene er satt. Begrensingen i å utøve kjærlichkeit kommer frem om vi følger utsagnet opp litt lengre:

Og jeg ser også at velger jeg den ekstra halvtimen da, så kanskje at jeg ser bilde mye tydeligere også, og jeg fikk ivaretatt på en annen måte, det er ikke sånn at jeg skal få informasjon og gå. Det er jo ikke kjærlichkeit. Kjærlichkeit er også at jeg skal ta høyde for hva det gjør med andre menneske, og jeg skal ivareta det andre menneske i forhold til hva det satte i gang.

Spenningen ligger i forventingen om effektivitet og tiden det tar å utøve kjærlichkeit i en profesjonell kontekst. For at denne informanten skal oppleve at hun praktiserer kjærlichkeit er det for henne nødvendig å ha god nok tid til både å undersøke grundig, og til å ivareta barnet i etterkant av samtalen.

Tid er også penger. Det kommer frem i utsagnet under:

Du kommer ikke filla av gårde om du ikke har relasjon. Jeg kan bruke et halvt år jeg, på å få en relasjon til en ungdom. Som bare har møtt mennesker som ikke er til å stole på, som bare har påført smerte. Ja, så bruker jeg et halvt år på dette da. [...] Det koster for mye penger av og til å vise den kjærligheten, og det er kommunalsjefer og rådmenn og kommunestyre ikke så glad for, at det blir så store overskridelser som det kan bli.

Her fremgår det hvor langt tid det i realiteten kan ta å bygge relasjon. Informanten bruker den tiden det tar å bygge relasjonen til ungdommen, selv om hun vet at tid også er penger, og at tidsbruken kan føre til spenninger med de som betaler for tilbudet tjenesten gir.

Begrensinger kan også knyttes opp til egen person, slik denne informanten uttrykker det:

Det kan være vanskelig dersom jeg kjenner at, den personen klarer jeg ikke, eller den personen liker jeg ikke, da er det vanskelig. Det handler om følelser inni deg selv, du kan ikke tvinge det på.

Her beskriver informanten hvordan relasjoner ikke alltid kommer naturlig, og at noen relasjoner er krevende. Jeg har tidligere beskrevet kjærighet som en dyd og en handlingsdisposisjon. Dyder er forankret i en innøvd holdning og kan ikke påtvinges av verken seg selv eller andre. Informanten beskriver nettopp dette, hun kan ikke tvinge på seg en følelse av kjærighet.

Overinvolvering blir også trukket frem som en begrensning. En av informantene sa følgende:

*En slik type overinvolvering der endringen består i at jeg gir deg kjærighet og du trenger **meg** for å føle deg elsket... for å komme noen vei, da er det liksom på et nivå som **ikke** vil hjelpe den andre, og som på en måte **ikke** hører hjemme i forhold til det mandatet jeg har.*

Her blir overinvolvering løftet frem som en begrensning. Som vist tidligere i analysen er møte med den andre sentralt for informantene, her ligger også en av nærhetsetikkens begrensninger i form av paternalisme. Paternalisme har flere betydninger, men i forbindelse med informantens utsagn skal det forstås som en tolkning av andres behov for nettopp dem (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 224). I utsagnet ser vi at hun reflekterer over hvordan paternalisme både begrenser og er uprofesjonelt. Det begrenser ved at det ikke leder til den ønskede endringen, og det er uprofesjonelt da det ikke hører hjemme i samfunnsmandatet hun har blitt gitt.

Hva som begrenser informantene i utøvelsen av kjærighet i en profesjonell setting, kan dermed fremstilles i følgende figur:

Fig. 4.4

Figuren viser at det både er ytre begrensninger fra ledelse, og indre begrensninger som kommer fra informantene selv, som defineres som begrensninger for utøvelse av kjærighet i en profesjonell sammenheng.

4.2.3 Hvordan kan utøvelsen av kjærighet bli uprofesjonell?

Ingen av informantene er av den oppfatning at de har opptrådt uprofesjonelt i sin utøvelse av kjærighet. En av informantene endret imidlertid svaret sitt underveis i løpet av intervjuet:

Jeg blir jo veldig engasjert. Og så kan jeg fortelle «at nå må du gjøre sånn, og så kan vi gjøre sånn, og nå har jeg funnet noe der, og du kan jo- ikke sant- nå har vi hele pakka her» Og så blir jeg så engasjert at det blir nesten ikke mulig for den andre å si nei eller stille spørsmål, ikke sant. For jeg blir så veldig gira på det jeg har funnet opp. Det tar jeg meg i noen ganger... Det kan kanskje være noe jeg kjenner på i forhold til uprofesjonell! Det har jeg tatt meg i noen ganger, «hva er det du driver med egentlig, han kommer jo ikke til ordet engang». Og så har jeg bedt om unnskyldning for det en gang eller to, og det var veldig ok.

Her ser vi hvordan hun gjennom intervjuet oppdager at hun i sin kjærlighetsutøvelse har blitt uprofesjonell. Hun oppdager at hennes eget engasjement kan bidra til at hun kan fremstå som om hun selv vet hva som er best for den andre, og at det kan resultere i uprofesjonell oppfølging. Samtidig forteller hun, at hun i slike situasjoner har sett at dette ble uprofesjonelt og tatt ansvar for det. Også i dette utsagnet kan vi se elementer av paternalisme som beskrevet i avsnittet over. Blant annet faren for at den profesjonelle, som en følge av sin overlegne kunnskap eller formell autoritet, kan ta beslutninger som den andre parten ikke blir en medbestemmende del av (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 181 og 224). Men også at den profesjonelle tolker den andres behov for dem, eller en tilsidesettelse av personens egen rett til selvbestemmelse.

Manglende profesjonalitet knyttes også til emosjoner, som denne informantene sier:

Ja det kan bli uprofesjonelt om du bryter sammen foran dem. Men jeg har felt tårer sammen med foreldre og barn, men ikke på en måte at jeg har brutt sammen på en måte. Men passe, slik at de ser at det rører meg. Min erfaring er at det har vært positivt for da forstår de at du ikke er en sånn robot uten følelser. Det som hadde vært uprofesjonelt hadde vært å bryte helt sammen, men det å vise følelser er nødvendig.

Her er det informantens eget følelsesspråk som beskrives. For henne er det både viktig og nødvendig å vise egne følelser. Samtidig er det noen følelsesuttrykk som for informantene blir uprofesjonelt, det å bryte sammen for eksempel. Det handler her om å finne en balansegang. Som Aristoteles sier om dyder: «[en] Dyd har å gjøre med følelser og handlinger, hvor både for mye og for lite er feil, mens mellomtingen roses og betegner det vellykkede, og begge deler følger med dyden. Dyden er altså en slag middelvei siden den er rettet mot mellomtingen» (Aristoteles & Stigen, 1996, s. 25). Informantene er av den oppfatning at å bryte sammen er for mye, og det å fremtre mekanisk, eller som en robot som hun uttrykker det, kan karakteriseres som underengasjement, og er for lite. Å bli berørt er for henne den gyldne middelvei.

Relasjon og uprofesjonell oppfølging er også noe som trekkes frem. En av informantene sa følgende:

At jeg holder i en relasjon for min del og ikke for hennes del, da tenker jeg du begynner å gå inn i det uprofesjonelle. [...] Men jeg føler liksom at jeg har vært innom den vurderingen om jeg har gjort et overtramp. [...]

Her beskrives relasjonen mellom den profesjonelle og brukeren. I alle relasjoner vil det være enkelte relasjoner som er vanskeligere å bryte. For kontaktpersoner, som i yrker ellers, vil det være noen relasjoner som er sterkere enn andre. For denne informanten er det viktig at profesjonell/bruker- relasjonen avsluttes når behovet for hjelp er borte, noe annet er for henne uprofesjonelt.

Det å dele egne erfaringer blir også tatt opp i intervjuet, og skillet mellom privat og personlig kan bli en skjønnsvurdering, som denne informanten sier noe om:

Og jeg sa tidligere at jeg deler fra mitt eget liv. For det første så deler man ikke ting fra sitt eget liv før man har bearbeidet det selv. Men jeg har ting i mitt liv som jeg har delt med noen av mine ungdommer fordi jeg tenker at det er noe de kan kjenne igjen. Det er noe som kan på en måte identifisere at de ikke er alene om det, og de kan se at det er mulig å komme gjennom, og så er det det at de kanskje forstår at jeg forstår deres situasjon fordi jeg har opplevd noe av det samme selv. Og så satt jeg og tenkte over, at hvis jeg da forteller det som en slags terapidel for meg selv, da er jeg ikke ferdig bearbeidet med det, da har jeg ikke sortert det ordentlig selv.

Her forteller informanten om hvordan det å dele egne erfaringer kan gjøre ting gjenkjennbart og skape håp for ungdommene hun følger opp. Mette Sund Gundersen påpeker i sin bok *Det skal ikke hende* (2007) at terapeuten også er et menneske med levd liv, og at terapeutens egne personlige erfaringer kan gjøre det lettere, men også vanskeligere å møte den andre. Hun påpeker at «i den grad disse brukes i en pågående terapi, skal det være fordi det er til nytte for pasienten, og ikke for å tilfredsstille terapeutens mer eller mindre bevisste behov»

(Gundersen, 2007, s. 67). Overført til det konkrete utsagnet ser vi at informanten her har reflektert over både nyttegrad og egne private behov for å dele historiene. De profesjonelle grensene kan likevel bli tåkete, og skille mellom privat og personlig kan bli utydelig.

Hvor mye nærhet som kan gis, er en av de profesjonelle grensene som det reflekteres rundt hos enkelte av informantene, slik utsagnet under viser:

Om man velger å gi en klem, som for mange er en bekreftelse... men da må man på en måte ha en ramme rundt det hele, som ikke gjør at den andre da tenker at nå er vi bestevenner. Det avhenger jo av å holde tunga rett i munnen, og at den klemmen ikke er en bestevenn klem, men en anerkjennelse av den andre, og at den kanskje kan kjenne kjærlighet på en måte som åpner opp for kjærlighet. Og å kjenne trygghet på en måte som gjør at en kommer videre, og at en kan være en rollemodell.

Her knytter profesjonalitet seg til det å opprettholde en bruker/profesjonell relasjon, samtidig som nærhet, gjennom for eksempel klemming, kan gi den andre støtte, anerkjennelse og trygghet. Det handler igjen om å finne dydens middelvei som jeg har beskrevet tidligere.

Hvor personlig en skal være kan også knytte seg opp til hva man sender på melding til brukeren, som denne informanten forteller:

Av og til når jeg sender meldinger så kan jeg sende et hjerte. Og av og til hører jeg andre si at en må ikke skrive som om en er en venninne eller sånne ting. Da kan jeg ta meg selv litt i det å tenke: «er ikke det greit for eksempel å skrive på den måten?». For det er når det kommer skriftlig, at noen skal gjerne etterse. Da må jeg ta ei runde med meg selv, hva er greit å skrive og hva er ikke greit å skrive.

Her ser vi at informanten reflekterer rundt bruk av emojis i meldinger og hvordan hun og hennes kollegaer reflekterer ulikt. Samtidig knyttes refleksjonen opp til etterkontroll og ikke skillett privat/personlig. Et hjerte i en melding er for andre igjen mer privat, som denne informanten uttrykker:

På jobben, jeg kan skrive et smile ansikt, men jeg skriver ikke et rødt hjerte.

Her fremgår det at for henne symboliserer et smileansikt noe annet enn et hjerte, og at hun dermed ikke ville sendt et hjerte i en melding til en bruker. Det kan utfra de to siterte utsagnene se ut som om informantene selv vurderer hva som er profesjonelt når det kommer til elektronisk kommunikasjon, og hva som er uprofesjonelt. Eventuelle kollegiale diskusjoner rundt dette temaet er mer fraværende i materialet.

Andre informanter knytter uprofesjonell oppfølging opp mot sammenblanding av privatliv og jobb:

Jeg har aldri vært den som har invitert dem til mitt privatliv. Så der er nok ei grense for meg, det med mitt private. [...] Derfor så føler jeg at den kjærligheten jeg har, eller det engasjementet jeg har, det er profesjonelt, for det er utenfor mitt. Jeg har sett at noen har involvert seg noe litt sånn privat, det å be, det å bli en del av. Det har jeg vært tidlig opptatt av at jeg ikke skal. Fordi jeg har sett at det ikke alltid er det beste, du går inn i noe som du ikke håndterer skikkelig. Du går på en vei da, som er litt sånn utrygg, så jeg skjønnte tidlig at jeg måtte skille, ikke meg og det jeg gav, men jeg måtte skille mitt private.

Her forteller hun om hvordan privat overinvolvering for henne er uprofesjonelt. Hun er selv opptatt av å tydelig skille mellom privat og jobb. Hun beskriver hvordan distanse mellom eget hjem og bruker relasjon er en nødvendig faktor for profesjonalitet i hennes arbeid. Igjen er det den yrkesetiske profesjonaliteten, beskrevet av Henriksen og Vetlesen, som en balanse mellom nærhet og distanse (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 34) som kan trekkes frem. Ifølge

informanten kan det å knytte nærhet opp mot å be brukere hjem til seg bli uprofesjonelt. For henne er profesjonalitet å opprettholde en viss distanse når det kommer til skillet mellom en sammenblanding av privat og jobb.

Sammenfattet viser analysen at informantene selv ikke mener de har opptrådt uprofesjonelt i sin utøvelse av kjærlighet i jobbsammenheng. Imidlertid har de formeninger om hva de mener er uprofesjonelt, fremstilt i figur 4.5:

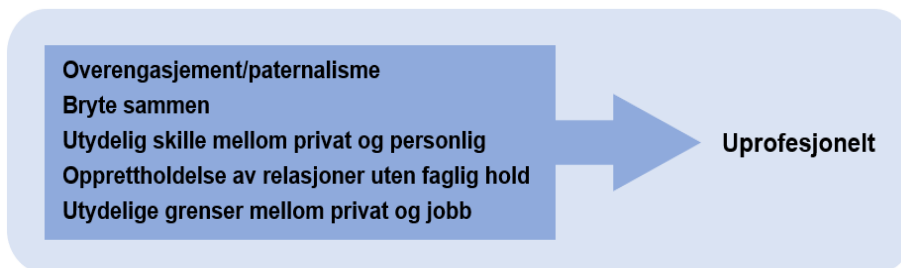

Fig. 4.5

Informantene mener altså at utøvelsen av kjærlighet kan bli uprofesjonell. Som figuren viser, er det flere faktorer informantene forbinder med uprofesjonell oppfølging. Imidlertid kan det synes som paternalisme, uttrykt som overengasjement er spesielt forbundet med uprofesjonell oppfølging for dette utvalget.

4.2.4 Legges det til rette for utøvelse av kjærlighet i jobbsammenheng?

Formålsparagrafen som er utgangspunktet for denne masteravhandlingen, sier at barn som har behov for bistand skal møtes med blant annet kjærlighet. I materialet kommer det frem flere refleksjoner om hvorvidt det legges til rette for at informantene skal kunne utøve kjærlighet i sitt møte med barn og unge. En av informantene sa følgende:

Men det spiller så svært liten rolle at det står i formålsparagrafen, hvis man ikke legger til rette for at utdanningen legger til rette for at mennesker skal kunne gi kjærlighet.

Her knyttes samfunnsmandatet informanten har fått gjennom lovverket, opp til det hun opplever som mangler i selve utdannelsen. Dette blir tydeligere om vi følger utsagnet opp litt lengre:

Det er jo selve utdanningen, innholdet i utdannelsen, kjernekompetanse, tenker jeg som også begrenser det. [...]

Her peker hun på det hun opplever som mangler i selve utdannelsesforløpet. Dagens kontaktpersoner er ikke som tidligere bare sosionomer og barnevernspedagoger. De er også lærere, vernepleiere, sykepleiere, barnehagelærere eller andre med en relevant treårig universitetsutdannelse. Det er dermed ikke gitt at alle har fått samme innhold i det som hun omtaler som kjernekompetanse. Hilde Marie Thrana skriver i sin artikkel *Kjærlighet: en kjernekompetanse i profesjonelt barnevernsarbeid* (2013) om hvordan kjærlighet er en betydningsfull kjernekompetanse som får betydning for de andre kompetanseområdene som relasjonskompetansen, faglig kunnskap og praktiske ferdigheter. Hun påpeker hvordan debatten om hvorvidt kjærlighet skulle tas med i lovverket i liten grad fokuserte på den profesjonelle personen, og hun spør om det i det hele tatt er mulig å lære å vise kjærlighet gjennom utdanningsforløpet (Thrana, 2013). Den profesjonelle som en person med egne personlige egenskaper er også noe informanten i utsagnet under er opptatt av:

Man begynner liksom i feil ende ved å legge det inn i lovverket og ikke en dritt med det som er grunnlaget, med de som skal jobbe der. Jeg tenker det er helt tydelig at det er mange som aldri burde jobbet med barnevern, men så gjør de det, av ulike grunner.

Her snakker hun om menneskene som jobber i barnevernet som den viktigste ressursen, selve grunnlaget. For å legge til rette for en utøvende praksis av kjærlighet, er det for denne informanten viktigere å starte med at de som jobber i barnevernssektoren har de rette personlige egenskapene, enn at begrepet kjærlighet kommer inn i lovverket.

Ledelsens innstilling til kjærlighet i den utøvende praksisen trekkes også frem:

*Jeg føler ikke at de har jobbet det inn, slik at vi har nok fokus på det. [...] Jeg tror vi skulle blitt mye mer bevisst på det. Hvis de jobber fra toppen da, med bevisstgjøring. Hva betyr det? Hva er det? Hvordan kommer det til uttrykk? Hvis **de** hadde hatt fokus på det ned til oss, så hadde **vi** også hatt mer fokus på det ut [...] Vi flagger med det, men jeg føler ikke at vi praktiserer det.*

I utsagnet er det mangelen på klare føringer og et faglig fokus som trekkes frem. Hun peker på manglende samsvar mellom det som sies og det som praktiseres, og etterlyser et helhetlig engasjement rundt kjærlighet i barnevernsarbeid.

Det kan på bakgrunn av analysen se ut som informantene ikke er av den oppfatning at det legges til rette for utøvelse av kjærlighet i jobbsammenheng. De utdyper dette med mangler i utdannelsesforløpet og den kjernekompetansen som bygges allerede der. Samtidig peker de på at kjærlighet som kjernekompetanse krever en personlig egnethet som ikke alltid er til stede hos dem som ansettes. Til sist etterlyses et helhetlig engasjement rundt kjærlighet i praksis fra ledelsesnivå og ned.

4.3 Sammenfatning opp mot drøfting

Som nevnt innledningsvis er masteravhandlingens resultatdel, eller analysen, bygget opp rundt følgende to temaer:

- 1) Utforskning av kjærlighet som fenomen i en profesjonell kontekst
- 2) Rammer og begrensninger for utførelse av kjærlighet i en profesjonell kontekst

Ut fra temaene har jeg stilt analytiske spørsmål som har resultert i diverse funn. Funnene omhandler følgende tema:

- Kjærlighet og omsorg
- Forskjeller mellom profesjonell og privat kjærlighet
- Kjærlighetens bestanddeler
- Rammer og forventinger med betydning for praksisutøvelsen av kjærlighet
- Begrensninger for utøvelse av kjærlighet i en profesjonell setting
- Kjærlighet og uprofesjonell oppfølging
- Tilrettelegging for utøvelse av kjærlighet

Funnene som er gjort rede for i analysen skal brukes i den påfølgende drøftingen, hvor masteravhandlingens problemstilling og forskningsspørsmålene skal besvares.

5 Drøfting

I dette kapitlet skal jeg drøfte hovedfunnene i analysen opp mot masteravhandlingens problemstilling og forskningsspørsmål. Problemstillingen lyder som følger: *Hvordan reflekterer kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste om fenomenet kjærlighet i sitt arbeid?* Med denne som utgangspunkt skal jeg i det følgende drøfte funnene i analysen opp mot forskningsspørsmålene og valgt teori. Jeg er klar over at jeg ikke kan gi noen objektive eller riktige svar. For å skape mening og sammenheng i mine funn, må jeg både tolke og drøfte (Jacobsen, 2015, s. 389). Funnene som presenteres gjelder svarene mitt begrensede utvalg av informanter har gitt, og de lar seg ikke uten videre generalisere. For å skape struktur har jeg valgt å dele avsnittene inn i de fire forskningsspørsmålene problemstillingen reiser, for så å avslutte med en drøfting av de valgte teoretiske innfallsvinklene.

5.1 Drøfting av forskningsspørsmålene

5.1.1 Hva mener kontaktpersonen er de viktigste kjennetegn ved kjærlighet?

Analysen av materialet viser at informantene i utvalget forbinder begrepene omsorg, ansvar, forståelse, respekt, engasjement, anerkjennelse og empati med kjærlighet. Dette ble sammenfattet i følgende modell:

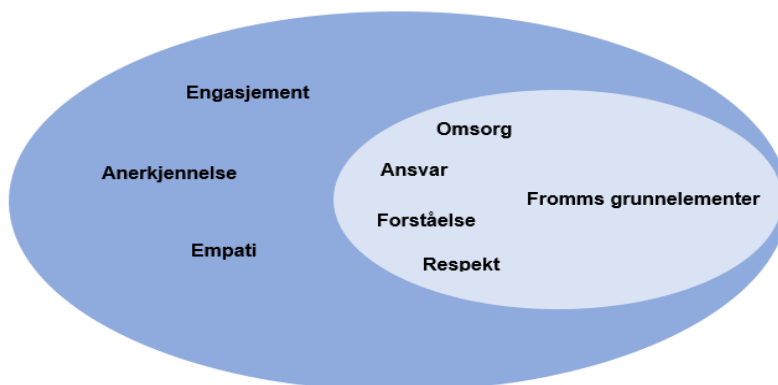

Fig 5.1

Modellen viser hvordan informantene knytter Fromms grunnelementer inn i sin kjærlighetsforståelse, og hvordan disse elementene inngår i informantens forståelse av kjærlighet sammen med engasjement, anerkjennelse og empati. Jeg har i begrepsavklaringen av kjærlighet (1.5.1) tatt et utgangspunkt i Eric Fromms grunnelementer av kjærlighet, Axel Honneths anerkjennelsesteori, Nel Noddings forståelse av kjærlighet gjennom naturlig

omsorg, samt kjærlighet som en dyd uttrykt i handlingsdisposisjoner. Modellen viser hvordan informantene knytter kjennetegn ved kjærlighet opp til begreper som stort sett bekrefter utgangspunktet tatt innledningsvis i begrepsavklaringen. Jeg legger dermed til grunn at omsorg, ansvar, forståelse, respekt, engasjement, anerkjennelse og empati er bestanddeler ved kjærlighet, og dermed også opptrer som kjennetegn ved kjærlighet. Det påpekes imidlertid at informantene selv ikke nevner at alle bestanddelene som kommer frem i modellen må være til stede for at det skal være tale om kjærlighet. Det varierer hvor stor vekt den enkelte informant legger i bestanddelene/kjennetegnene, og hvordan de fyller begrepet med mening. Dette er vist i analysen. Min oppfatning er at selv om informantene bruker forskjellige ord for å beskrive hva de forbinder med kjærlighet, er det i materialet flere utsagn som beskriver det samme. Dette kan skyldes at utvalget er forholdsvis homogent. De er stort sett kvinner og de har alle en utdanningsbakgrunn innenfor sosialt arbeid, helsearbeid eller pedagogikk hvor samhandling mellom mennesker og helhetstankegang er sentralt.

Sammenfattende kan det dermed sies at dette utvalget av kontaktpersoner anser omsorg, ansvar, forståelse, respekt, engasjement, anerkjennelse og empati som kjennetegn ved kjærlighet.

5.1.2 Finnes det en profesjonell kjærlighet?

For å undersøke om det finnes en profesjonell kjærlighet har jeg tatt utgangspunkt i analysens spørsmål rundt forskjellene mellom privat og profesjonell kjærlighet. Her fremgår det at noen informanter vektlegger forskjeller mellom den private og den profesjonelle kjærligheten, mens andre igjen fremholder at det ikke er forskjeller mellom disse to. Det blir da sentralt å undersøke om det er noe som skiller svarene informantene gir, eventuelt om det er noe som forener dem.

Informantene som skiller mellom profesjonell og privat kjærlighet fremhever betydningen av de nære relasjonene. Her vektlegges følelsene som vekkes i disse relasjoner som mer spontane, sterkere og mindre preget av forventninger. Denne vektleggingen ble i analysen fortolket gjennom Noddings begrep naturlig omsorg, forklart ved å illustrere dette som sirkler rundt en kjerne. I den innerste sirkelen, kjernen, bestående av våre nærmeste, gir vi omsorg fordi vi elsker (Noddings, 2013, s. 46-47). Det er dette Noddings kaller naturlig omsorg, og tolket inn mot informantenes utsagn kan svarene de gir representere den private kjærligheten.

Informantene som fremhever at det *ikke* er forskjeller mellom privat og profesjonell kjærlighet, løfter likevel kjærligheten i de nære relasjoner frem som mer dyptgående og med

større grad av hengivenhet, enn den som finnes i de profesjonelle relasjonene. Dette til tross for at de sier et tydelig «nei» på spørsmålet om kjærlighet i konteksten av jobb er noe annet enn den private kjærligheten. Dette representerer, slik jeg ser det, en ubalanse i det som blir sagt; det er ikke forskjeller mellom privat og profesjonell kjærlighet, og det som fremkommer videre i svarene de gir, ved at de utdypes med et «men». Dette «men» setter et forbehold når kjærlighet skal beskrives. Forbeholdet blir utdypet som ulike former for kjærlighet, grader av kjærlighet, og en vektlegging av de nære relasjonene som mer gjensidige og hengivende enn de profesjonelle relasjonene. Også disse svarene ble fortolket gjennom Noddings begreper, naturlig omsorg og etisk omsorg. Dersom vi går videre i fortolkningen av omsorg, forklart som sirkler rundt en kjerne, har jeg gjennom en vid tolkning av Noddings vist hvordan bevegelsen bort fra den innerste kjernen, beskrevet over som naturlig omsorg, går over i etisk omsorg. Den som ikke oppstår spontant, men som ligger der som vår grunnleggende egenskap til å gi og motta omsorg (Noddings, 2013, s. 46-47). Profesjonell kjærlighet representerer, slik jeg tolker det, den etiske omsorgen. Den som ikke oppstår spontant, men som ligger der som vår grunnleggende egenskap til å gi og motta omsorg.

Det som forener svarene informantene gir, er de nære relasjonene og de følelsene av kjærlighet disse relasjonene vekker. Til tross for at en del av informantene sier at det ikke er et skille mellom privat og profesjonell kjærlighet, fremhever de likevel at kjærligheten til egne barn er mer dyptgående, gjensidig og med større grad av hengivenhet enn i de profesjonelle relasjonene. Jeg har i analysen vist at informantene i utvalget bruker et graderingsspråk når de beskriver følelsen av kjærlighet, hvor kjærlighet til egne barn blir gradert som sterkere. Det kan synes som at det er en tendens til at jo lengre bort informantene beveger seg fra de nære relasjonene, jo mindre sterk er den emosjonelle komponenten i kjærlighet.

Gjennom å bruke en vid tolkning av Noddings begreper naturlig omsorg og etisk omsorg, har jeg brukt denne teoretiske innfallsvinkelen til å fortolke informantenes betoning av de nære relasjoner. Slikt sett kan naturlig omsorg, beskrevet som den omsorgen som oppstår spontant, fordi vi elsker, forstås som privat kjærlighet. Etisk omsorg, beskrevet som det vi gir fordi vi ønsker å opptre som omsorgsfulle personer, kan representere den profesjonelle kjærligheten (Noddings, 2013).

Ved å bruke Noddings som fortolkningsramme legger jeg til grunn at informantene i utvalget vektlegger de nære relasjonene, og følelsene av kjærlighet og spontaniteten disse relasjonene vekker, som det som skaper forskjeller mellom privat og profesjonell kjærlighet. Ved å slutte

fra at det eksisterer forskjeller mellom privat og profesjonell kjærlighet, trekker jeg dermed slutningen at det finnes en profesjonell kjærlighet, og at denne kan beskrives som etisk omsorg.

5.1.3 Er det mulig å praktisere kjærlighet i barnevernsprofesjonen, og i tilfelle hvordan?

Jeg har allerede stadfestet at informantene i utvalget vil mene at de praktiserer en profesjonell kjærlighet. Gjennom en vid tolkning av Noddings begreper naturlig og etisk omsorg har jeg vist hvordan profesjonell kjærlighet kan forstås som etisk omsorg. Når jeg nå skal drøfte hvordan det er mulig å praktisere kjærlighet i barnevernsprofesjonen skal jeg ta et undersøkende utgangspunkt i kjærlighet som en dyd, uttrykt i handlinger, hvor handlingen virkeliggjør et gode (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 205). Disse handlingene kan dermed være et uttrykk for hvordan kjærlighet praktiseres i barnevernsprofesjonen, på bakgrunn av at vi som mennesker ønsker å opptre som omsorgsfulle voksne. Jeg har beskrevet hvordan informantene definerer omsorg, ansvar, respekt, forståelse, engasjement, anerkjennelse og empati som kjennetegn, eller bestanddeler av kjærlighet.

Ved å definere kjærlighet som en dyd viser figuren under hvordan kjærlighet kommer til uttrykk i handlinger hos informantene.

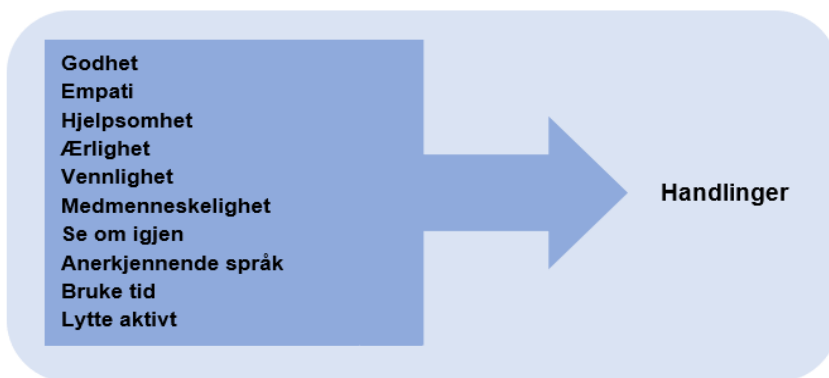

Fig. 5.2

Handlingen er uttrykk for hvordan informantene i utvalget praktiserer kjærlighet i sitt arbeid. Eller sagt med andre ord, hvordan bestanddelene av kjærlighet kommer til uttrykk i en profesjonell setting.

Dersom kjærlighet som en dyd og en handlingsdisposisjon skal legges til grunn for praksisen av kjærlighet bør en profesjonsetikk, i betydning av refleksjonen og begrunnelsen av profesjonsmoraliske normer og verdier (Molander & Terum, 2008, s. 156) knyttes opp mot

dydsetikken. I moderne dydsetikk ligger ideen om det gode menneske, som besitter en rekke gode dyder. Dydene omfatter alle gode egenskaper en person kan besitte, og oppfattes dermed som både verdifulle og beundringsverdige (Christensen, 2008, s. 13). En dyd er forankret i en innøvd holdning, og kan dermed ikke påtvinges av verken seg selv eller av andre. Terje Mesel snakker i boken *Når noe går galt* (2014) om en bærekraftig profesjonsetikk. Han påpeker: «For at utøvelsen skal kunne være *etisk bærekraftig*, må de forankres og kvalifiseres i profesjonsfellesskapet eller praksisen» (Mesel, 2014, s. 94). Bærekraftig profesjonsetikk innebærer da at den må opprettholdes over tid, uten at det bryter ned utøveren (Mesel, 2014, s. 245). Dyden kjærlighet og dens handlinger som kommer til uttrykk må i den forbindelse forankres i praksisen, uten at den bidrar til en form for utmattelse, for eksempel gjennom utbrenthet, som enkelte av informantene indikerer at kan være en risiko ved å praktisere kjærlighet. Analysen viser imidlertid at informantene opplever mangler i tilretteleggingen for utøvelse av kjærlighet i jobbsammenheng. Manglene beskrives som:

- For lite tid
- Mangler ved utdanningsforløpet
- Mangelfull kjernekompetanse med betydning for de andre kompetanseområdene
- Manglende klarer føringer fra ledelsen
- Mangelfullt faglig fokus
- Manglende samsvar mellom det som sies og det som praktiseres

Ved å brukes Mesel sin beskrivelse av en bærekraftig profesjonsetikk som fortolkning for det informantene sier, kan manglene tolkes som at kjærlighet ikke er tilstrekkelig forankret i verken profesjonsfellesskapet eller i praksisen. Dersom kjærlighet skal praktiseres i barnevernprofesjonen er det, slik jeg tolker det informantene sier, de overstående manglene det bør settes søkelys på, med den hensikt å legge til rette for endringer på systemnivå.

Analysen viser også at det er mulig å praktisere kjærlighet gjennom en balanse mellom nærhet og distanse. Det påpekes at informantene selv ikke bruker disse ordene, men at det utfra svarene de gir kan trekkes noen slutninger i den retningen. Som Vetlesen og Henriksen beskriver er samspillet mellom nærhet og distanse beskrivende for yrkesetisk profesjonalitet (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 34). Ved å bruke denne beskrivelsen som fortolkning av hvordan informantene beskriver kjærlighet som en dyd, uttrykt i handlinger, (se fig. 5.2) er nærhet en nødvendig forutsetning. Samtidig påpeker Henriksen og Vetlesen at dersom nærheten skal fungere er også distanse nødvendig. Dette samspillet mellom nærhet og

distanse gir muligheten for å utøve et kompetent og velbegrunnet skjønn, noe som igjen er en forutsetning for en profesjon og profesjonalitet (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 15).

Sammenfattet kan det dermed trekkes antagelsen om at det er mulig å praktisere kjærlighet i barnevernsprofesjonen. Dette kan gjøres ved at kjærlighet praktiseres som en dyd, som gir seg utslag i dydige handlinger. En bærekraftig profesjonsetikk som vektlegger kjærlighet som en dyd og en handlingsdisposisjon krever imidlertid at kjærlighet forankres både i profesjonsfellesskapet, praksisen og i utdanningsforløpet. Videre er det nødvendig med en balanse mellom nærhet og distanse. Dette for å sikre den yrkesetiske profesjonaliteten.

5.1.4 Hvilke begrensinger ligger det i utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell sammenheng?

En av informantene sammenlignet utøvelse av kjærlighet i en profesjonell kontekst med risikosport. Risikosport er ikke for alle. Man sier ofte at det er «for spesielt interesserte», de modigste, eller de som ikke innser farene ved at det lett kan gå galt og at det ofte er små marginer som skiller. Når jeg nå skal drøfte hvilke begrensinger som ligger i utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell sammenheng, skal jeg starte med relasjonens betydning.

Relasjonens betydning blir ofte trukket frem i svarene informantene gir. Noddings vektlegger det gjensidige i omsorgsrelasjonen. Den som gir omsorg og den som mottar omsorg er slik sett sammenvevd i hverandre. Ved å gi omsorg, fås omsorg tilbake. Dette medfører at omsorgsrelasjonen først er komplett når den anerkjennes av begge (Noddings, 2013, s. 33-68). Ved å betone omsorgsrelasjonen som det sentrale hvor avhengighetsrelasjonen går begge veier, kan den asymmetriske relasjonen som også er nødvendig for å opprettholde en profesjonell-bruker relasjon gå tapt. I beste mening, med en målsetting om å gi kjærlighet, kan relasjoner bli for tette og den nødvendige distansen som trengs i en profesjonell setting, viskes ut. Informantene forteller imidlertid om at de ikke står i en gjensidig relasjon med sine brukere, og relasjonen preges dermed av asymmetri.

Nærhetsetikken på sin side har sin styrke i grunnlaget av nærhetsrelasjonen mellom et jeg og et du hvor mennesket anses som sårbart. Dette medfører at relasjonene ofte er asymmetriske. (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 228-229). I barnevernsprofesjonen vil da asymmetrien i profesjonell-bruker relasjonen tre tydelig frem. Samtidig leder den samme asymmetrien oss over i neste innvending: Nærhetsetikken kan stå i fare for paternalisme (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 224). Drøftingen så langt har vist at det er mulig å praktisere kjærlighet i barnevernsprofesjonen. Dette kan gjøres ved at kjærlighet praktiseres som en dyd som gir seg

utslag i dydige handlinger. Ved informantenes vektlegging på asymmetriske forhold, kan de i beste mening om å gjøre godt tendere mot paternalisme i den forståelses Vetlesen og Henriksen legger til grunn: «Paternalisme betyr at noen tolker andres behov *for* dem, med tro på at tolkningen som gis, er overlegen personens egen. Det handler altså om en mer eller mindre sterk bedreviterholdning, med andres beste som erklært motiv» (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 224). Informantenes forteller om et stort engasjement i sin praktisering av kjærlighet, og paternalisme slik det er beskrevet her, kan også forstås som et overengasjement. Mette Sundt Gundersen fremstiller grenseoverskridelser og integritetskrenking i følgende modell:

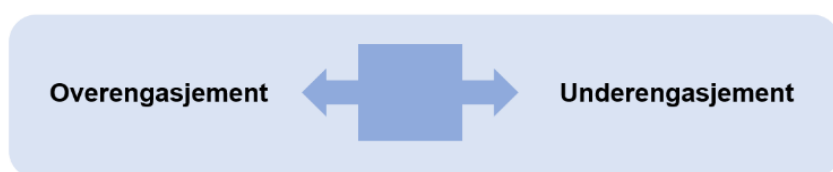

Fig. 5.3 (Gundersen, 2007, s. 52)

Feltet i midten representerer den terapeutiske hjelpesonen. Et slikt personlig engasjement som er beskrevet hos noen av informantene risikerer å havne utenfor denne hjelpesonen og inn mot overengasjement.

Overengasjement som risikomoment i utøvelse av kjærlighet i en profesjonell setting, leder oss over i neste begrensning, uprofesjonell oppfølging. Hva som knyttes opp mot uprofesjonell oppfølging i forbindelse med utøvelse av kjærlighet ble i analysen sammenfattet i følgende figur:

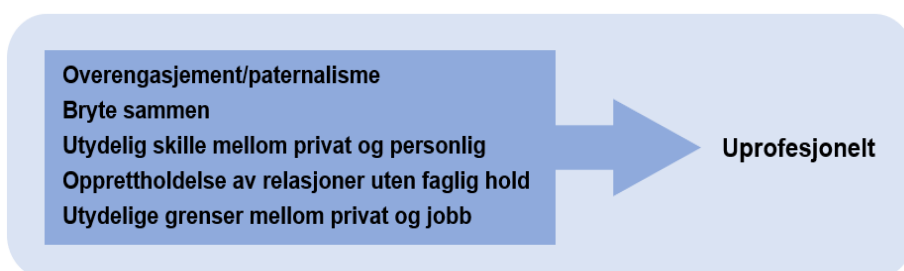

Fig 5.4

Figuren viser hva informantene mener er uprofesjonelt. Samtidig kan det informantene har fremhevet som uprofesjonelt, også beskrives som et utslag av overinvolvering, selv om det gjøres i beste mening. Ved å bruke dydsetikken som fortolkning av informantenes stemmer, gir kjærlighet som dyd seg utslag i visse handlinger. Disse handlingene har allerede blitt presentert i figur 5.2. Slik jeg tolker det, kan handlingsdisposisjonene som springer ut av

dyden kjærlighet, stå i fare for å tendere mot uprofesjonell oppfølging. Dette begrunner jeg både i det informantene beskriver som et stort engasjement, og i en manglende balanse mellom nærhet og distanse. Både engasjement og for stor vektlegging på nærhet kan føre til overinvolvering, og derfra er veien kort til uprofesjonell oppfølging. Ved å bruke Aristoteles sin definisjon av en dyd som evnen til å handle midt mellom to ekstremer, hvor det ene er for mye og det andre er for lite (Aristoteles & Stigen, 1996, s. 26) som fortolkning, kan dydenes handling representere en slik balansegang hvor noe blir for mye og noe blir for lite. Sett i sammenheng med kjærlighet som dyd, kan da for mye tendere mot uprofesjonalitet. Ved for eksempel handlingen «bruke tid», kan det å treffe brukeren en gang i kvartalet bli for lite, mens det å invitere hjem kan bli for mye, og dermed uprofesjonelt. Engasjement som et kjennetegn og bestanddel av kjærlighet, kan ved denne fortolkningen tendere mot uprofesjonalitet, og dermed fremstå som en begrensning for utøvelse av kjærlighet i en profesjonell sammenheng. Hva det innebærer å handle midt mellom disse to er da det som bør løftes frem i profesjonsfelleskapet.

For å vende tilbake til utgangspunktet i sammenligningen kjærlighet som en risikosport, kan det utledes følgende begrensninger i utøvelsen av kjærlighet i en profesjonell sammenheng:

- Relasjoner kan bli for tette
- Asymmetriske relasjoner kan føre til paternalisme
- Engasjementet som analysen viser informantene har, kan resultere i overengasjement
- Kjærlighet praktisert som en dyd kan stå i fare for å tendere mot uprofesjonalitet

På den bakgrunn kan sammenligningen mellom kjærlighet og risikosport si noe om hva det krever å utøve kjærlighet i en profesjonell setting. Det kan gå feil, og det kan være små marginer som skiller mellom for lite og for mye.

5.2 Drøfting av teoretiske innfallsvinkler

Jeg har valgt en abduktiv tilnærming i analyseprosessen, hvor arbeidet med teori og empiri har foregått i et dialektisk forhold. Med dette menes at funnene definerer hvilken teori som skal beskrives, for så å bli drøftet ved hjelp av teorien (Thagaard, 2018, s. 184).

Omsorgsetikken ble valgt som utgangspunkt grunnet masteravhandlingens vitenskapsteoretiske og faglige plassering i omsorgsetikk/profesjonsetikk. Utover det ble de øvrige teoriene valgt ut fra funnene i analysedataet. Omsorgsetikken har blant annet blitt brukt til å fortolke hvordan profesjonell kjærlighet kan forstås som etisk omsorg

(Noddings, 2013). Noddings bruker ikke selv begrepet kjærlighet, hun snakker om omsorg. Omsorg er en bestanddel og et kjennetegn ved kjærlighet for informantene, og slik sett har jeg ansett omsorgsetikken som en anvendbar teoretisk fortolkningsramme for svarene informantene gir.

I analyseprosessen kom det frem at mange av informantene så omsorg som en måte å møte den andre på. Til tross for at omsorgsetikken legger vekt på relasjonens betydning, kan den ikke brukes til å fortolke informantenes vektlegging på det asymmetriske forholdet mellom det dyadiske jeg-du forholdet vi finner igjen i nærhetsetikken (Henriksen & Vetlesen, 2006, s. 228-229). Nærhetsetikken har sitt grunnlag i nærhetsrelasjonen mellom et jeg og et du, og mennesket som sårbart. Denne sammenvevingen gir en mulighet til omsorg eller ødeleggelse (Vetlesen et al., 1996, s. 60-64). Der omsorgsetikken betoner omsorgsrelasjonen, gir nærhetsetikken en bedre fortolkning av det ensidige i informantenes møte med den andre i en profesjonell-bruker relasjonen. Slik sett kan denne teoretiske innfallsvinkelen skape en bedre forståelse for hvordan informantene ikke tenker på jobben sin i kategorier knyttet til gjensidighet og symmetriske relasjoner.

Videre viste analysen at informantene praktiserte kjærlighet som en dyd og en handlingsdisposisjon. Det presiseres at informantene selv ikke bruker begrepet dyd, men svarene de gir peker mot en dydsforståelse av kjærlighet. Dydsetikken ble dermed brukt til å skape en forståelse for hva en dyd er, og hvordan dyden kjærlighet gir utslag i handlinger. Underveis i analyseprosessen fremstod dydsetikken som mer sentral enn jeg først hadde antatt. Jeg vurderte av den grunn om jeg måtte endre den vitenskapsteoretiske plasseringen, men kom frem til at dette sannsynligvis ikke ville gi andre svar på problemstilling og forskningsspørsmålene. Jeg beholdt dermed plasseringen i omsorgsetikken, men gav dydsetikken større plass i presentasjonen av teoretisk bakgrunn.

For å skape en bedre forståelse for hva informantene la i bestanddelene av kjærlighet, ble også Axel Honneths anerkjennelsesteori, Emilie Kinges anerkjennende språk, og litt om empati valgt som teoretisk grunnlag. Til tross for at lite av denne teorien har blitt brukt i drøftingen, har den likevel vært sentral i analyseprosessen. Analysen som helhet har blitt brukt for å belyse forskningsspørsmålene drøftet i analysen. På den bakgrunn anser jeg også disse teoretiske innfallsvinklener som viktige bidrag.

Masteravhandlingen er plassert i krysningspunktet omsorgsetikk/profesjonsetikk. Bortsett fra de grunnleggende profesjonsetiske betraktningene presentert i innledningskapittelet, har også

teorien som gjelder det profesjonsetiske, blitt valgt ut ifra en abduktiv tilnærming. Funnene i analysen har dermed vært det sentrale for hva jeg har valgt å presentere i teorikapittelet med den hensikt å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene.

6 Oppsummering og avslutning

Når jeg nå skal oppsummere og avslutte masteravhandlingen er ikke hensikten å finne et entydig svar på problemstillingen og forskningsspørsmålene. Snarere er hensikten å finne fellestrekkene i det informantene beskriver i sine svar. Problemstillingen *Hvordan reflekterer kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste om fenomenet kjærlighet i sitt arbeid?* lar seg ikke besvare ved et entydig svar. Drøftingen presentert i kapittel 5 har av den grunn vært sentrert rundt å besvare de fire forskningsspørsmålene problemstillingen reiser. Jeg skal i det følgende kort presentere fellestrekkene informantene beskriver. Samlet sett vil disse fellestrekkene gi et svar på masteravhandlingens problemstilling.

Jeg har undersøkt kjærlighetsfenomenet i konteksten av profesjon. Bakgrunnen for valg av tema har vært den tidligere omtalte endringen av barnevernlovens formålsparagraf, hvor kjærlighet ble satt inn i lovteksten (Barnevernloven, 2018, § 1-1). Jeg anser det dermed som samfunnsmessig relevant å undersøke hvordan enkelte av dem som skal forholde seg lovendringen reflekterer rundt kjærlighet i konteksten av profesjon.

Jeg har vist hvordan informantene i utvalget beskriver omsorg, ansvar, respekt, forståelse, empati, anerkjennelse og engasjement som kjennetegn ved kjærlighet. Samtidig er de nære relasjonenes betydning et fellestrekk i informantenes svar. Her er moralsk sentimentalisme, i betydning av følelsenes rolle, sentralt. Dess lengre bort informantene beveger seg fra de nære relasjonene, jo mindre sterk er den emosjonelle komponenten i kjærlighet.

Videre har jeg argumentert for at dette utvalget vil si at det finnes en profesjonell kjærlighet. Ved å bruke omsorgsetikken som fortolkning kan profesjonell kjærlighet forstås som det Noddings kaller etisk omsorg, beskrevet som det vi gir, fordi vi ønsker å opptre som omsorgsfulle personer (Noddings, 2013).

Informantene er av den oppfatning at det er mulig å praktisere kjærlighet i barnevernprofesjonen. Dette kan gjøres ved at kjærlighet praktiseres som en dyd, som gir seg utslag i dydige handlinger. Samtidig påpeker de at det ligger begrensninger i utøvelsen av kjærlighet. Begrensningene knytter seg til følgende:

- Relasjoner kan bli for tette
- Asymmetriske relasjoner kan føre til paternalisme
- Engasjementet som analysen viser informantene har, kan gå over i overengasjement
- Kjærlighet praktisert som en dyd kan stå i fare for å tendere mot uprofesjonalitet

Kjærlighet praktisert som en dyd og en handlingsdisposisjon krever imidlertid at det tilrettelegges for dette. Informantene forteller i den forbindelse om det de opplever som mangler for å kunne praktisere kjærlighet i konteksten av profesjon. Disse manglene er blitt beskrevet som:

- For lite tid til å praktisere kjærlighet
- Mangler ved utdanningsforløpet
- Mangelfull kjernekompetanse med betydning for de andre kompetanseområdene
- Manglende klarer føringer fra ledelsen
- Mangelfullt faglig fokus
- Manglende samsvar mellom det som sies og det som praktiseres

Fellestrekkene beskrevet over kan gi en retning for veien videre. Dersom kjærlighet skal praktiseres i barnevernprofesjonen bør det settes søkelys på både begrensningene og manglene informantene beskriver, med den hensikt å legge til rette for endringer på systemnivå. Med andre ord, kjærlighet praktisert som en dyd og en handlingsdisposisjon må operasjonaliseres bedre. Ved å brukes Mesels beskrivelse av en bærekraftig profesjonsetikk som fortolkning for det informantene sier, kan manglene tolkes som at kjærlighet ikke er tilstrekkelig forankret i verken profesjonsfelleskapet eller i praksisen. De manglene og begrensningene som informantene beskriver, viser at behovet for både bevisstgjøring og gode argumentasjonsfelleskap er til stede i dette utvalget. Dersom målsettingen skal være å skape en bærekraftig profesjonsetikk, i betydningen av at den må opprettholdes over tid, uten at det bryter ned utøveren (Mesel, 2014, s. 245), kan kjærlighet som en dyd forankres bedre i både utdanningen, profesjonsfelleskapet og i praksisen.

6.1 Relevans

Jeg har i avsnittet tidligere forskning (1.3) kort gjort rede for relevante avhandlinger innenfor temaet kjærlighet og barnevernsprofesjon. Avhandlingene til Thrana, Carlsen og Frøkedal er skrevet før endring av barnevernlovens formålsparagraf. De påpeker alle at det er viktig å inkludere kjærlighet som verdi i sosialt arbeid. Kjærlighet som fenomen kan ikke eksistere uavhengig av praksisen, og det er praksisen av kjærlighet jeg i denne masteravhandlingen har undersøkt. Jeg skal i det påfølgende kort gjøre rede for hva mitt bidrag tilfører til den allerede eksisterende barnevernsforskningen.

Utvalget til Thrana er ansatte i et privat tiltak der kjærlighet allerede var definert som en kjernekompetanse, mens Kirkholm har ledere i barnevernssektoren som sitt utvalg. Utvalget til Carlsen og Frøkedal er barnevernsproffer. På tross av at utvalget jeg har undersøkt er forholdsvis homogent, kan det likevel bidra til en ytterligere forståelse av kjærlighetsfenomenet i konteksten av profesjon. Utvalget jeg har intervjuet er kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste, og dette vil dermed gi et nytt perspektiv. Samtidig har jeg tatt et undersøkende utgangspunkt i praksisen av kjærlighet, og funnene gjenspeiler dette utgangspunktet.

Thrana påpeker at begrepet kjærlighet har fått for liten plass i profesjonsutdanningen med tanke på kjernekompetanse (Thrana, 2015). Kirkholm sin undersøkelse blant barnevernsledere, viste at kjærlighet ikke er godt nok innlemmet i barnevernsprofesjonen. Dette kan ifølge Kirkholm tyde på at det er vanskelig å operasjonalisere kjærlighet i praksis (Kirkholm, 2018, s. 63-64). Både Thrana og Kirkholm sine funn samsvarer med det mitt utvalg av informanter beskriver som mangler for å kunne praktisere kjærlighet i konteksten av profesjon. Barne- og likestillingsdepartementet har gjennom *Proposisjon 169 L (2017)* til Stortinget påpekt «[...] at loven må inspirere barnevernsarbeidere til å jobbe med varme i hjertet [...]» (Likestillingsdepartementet, 2017, s. 20). For å unngå at kjærlighet i barnevernsprofesjonene ikke kun skal bli en festtale, kan funnene i denne masteravhandlingen bidra til å styrke bevisstgjøringen av kjærlighet i konteksten av profesjon, vise hvordan kjærlighet kan praktiseres som en dyd og en handlingsdisposisjon, og løfte frem behovet for gode argumentasjonsfellesskap.

Litteraturliste

- Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion: Vetenskapsfilosofi och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Anker, T. (2020). *Analyse i praksis: En håndbok for masterstudenter*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Aristoteles & Stigen, A. (1996). *Etikk: Et hovedverk i Aristoteles' filosofi, også kalt "Den nikomakiske etikk"* (2. utg.). Oslo: Gyldendal.
- Barnevernloven. (2018). *Lov om barneverntjenester (LOV-1992-07-17-100)*. Hentet fra https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100/KAPITTEL_1#KAPITTEL_1
- Barnevernsproffene. (2016). *Innspill til ny barnevernslov [Høringssvar]*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/de50f3e53ce748bc98fad7b0987120da/barnevernsproffene.pdf?uid=Barnevernsproffene>
- Bath, H. I., Seita, J. R. & Brendtro, L. K. (2018). *The three pillars of transforming care: Trauma and resilience in the other 23 hours*. Winnipeg: University of Winnipeg, Faculty of Education Publishing.
- Carlsen, N. I. & Søndena, K. (2017). *Kjærlighet i sosialpedagogisk arbeid* (Masteravhandling). University of Stavanger, Norway, Stavanger.
- Chapman, G. & Nilsen, O. (1998). *Kjærlighetens fem språk*. Oslo: Lunde.
- Christensen, A.-M. S. (2008). *Moderne dydsetik: Arven fra Aristoteles*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Everett, E. L. & Furseth, I. (2012). *Masteroppgaven: Hvordan begynne - og fullføre* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Evetts, J. (2003). The Sociological Analysis of Professionalism: Occupational Change in the Modern World. *International Sociology*, 18(2), 395-415. <https://doi.org/10.1177/0268580903018002005>
- Fellesorganisasjonen. (2015). *Yrkesetisk grunnlagsdokument*. Hentet fra <https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1548957631/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Fredwall, T. E. (2014). *Murer og moral: Et bidrag til forståelsen av fengselsbetjentes profesjonsmoral* (Doktoravhandling). Universitetet i Agder, Fakultet for humaniora og pedagogikk. Hentet fra <https://uia.brage.unit.no/uia-xmlui/bitstream/handle/11250/2491174/Murerogmoral.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Fredwall, T. E. (2015). *Murer og moral: En bok om straff, verdier og fengselsbetjenter*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Fromm, E. (1991). *Om kjærlighet*. Oslo: Aventura.

Frøkedal, N. L. (2017). *Når kjærlichkeit og profesjonalitet møtes...: Kjærlichkeitens uttrykk, dilemma og utfordringer i møte med pedagogisk praksis* (Masteravhandling). NLA Høgskolen, Bergen. Hentet fra <https://nla.brage.unit.no/nla-xmlui/bitstream/handle/11250/2480842/Nina%20L%20Frøkedal%20PED%20okt%202017.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Gilligan, C. & Vestli, M. (2002). *Med en annen stemme: Psykologisk teori og kvinners utvikling*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Gundersen, M. S. (2007). *Det skal ikke hende...: Gir grenseoverskridelser og seksuelle overgrep i terapi*. Trondheim: Tapir akademisk forlag.

Halvorsen, A., Johnsen, H. C. G., Repstad, P., Aasland, T. & Balsnes, A. H. (2009). *Å forske blant sine egne: Universitet og region - nærhet og uavhengighet*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Henriksen, J.-O. & Vetlesen, A. J. (2006). *Nærhet og distanse: Grunnlag, verdier og etiske teorier i arbeid med mennesker* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

Honneth, A. (1995). *The struggle for recognition: The moral grammar of social conflicts*. Cambridge: Polity Press.

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser?: Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (3. utg. utg.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.

Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tuft, P. A. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Oslo: Abstrakt.

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori?: Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kalleberg, R. (2006). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Oslo: Forskningsetiske komiteer.

Kinge, E. (2006). *Barnesamtaler: - Det anerkjennende samværet og samtalens betydning for barn med samspillsvansker*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Kirkholm, M. (2018). *Verdier i barneverntjenesten: En spørreundersøkelse blant barnevernledere i Norge* (Masteravhandling). VID vitenskapelige høyskole. Diakonhjemmet Oslo. Hentet fra <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/bitstream/handle/11250/2583189/Masteroppgave2018MarianneKirkholm.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kvale, S., Brinkmann, S., Anderssen, T. M. & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.

- Likestillingsdepartementet. (2017). *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettsikkerhet for barn og foreldre)*. (Prop. 169 L, 2016-2017). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/23e2789a4faf47a4b32ea0867ad3a111/no/pdfs/prp201620170169000dddpdfs.pdf>
- Lorentzen, P. (2018). Mentalisering. *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 95(02-03), 80-94. <https://doi.org/10.18261/ISSN.1891-1838-2018-02-03-02>
- Lysaker, O. (2015). Axel Honneth: Frihet gjennom anerkjennelse. *Røff Guide*, (20.07.2015). Hentet fra <http://www.salongen.no/axel-honneth/>
- Løgstrup, K. E. (1956). *Den etiske fordring*. Copenhagen: Gyldendal.
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning: En innføring* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Mesel, T. (2014). *Når noe går galt: Fortellinger om skyld, skam og ansvar i helsetjenesten*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Molander, A. & Smeby, J.-C. (2013). *Profesjonsstudier: 2*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Molander, A. & Terum, L. I. (2008). *Profesjonsstudier*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Noddings, N. (2002). *Starting At Home: Caring and Social Policy*. Berkeley: University of California Press.
- Noddings, N. (2013). *Caring: A Relational Approach to Ethics and Moral Education* (2. utg.). Berkeley; Los Angeles; London: University of California Press.
- NOU 2000: 12. *Barnevernet i Norge: Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/051e391fbb3d4ef2be97a4478dd62e86/no/pdfa/nou200020000012000dddpdfa.pdf>
- NOU 2016: 16. *Ny barnevernslov: Sikring av barnets rett til omsorg og beskyttelse*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/53164b1e70954231b2a09d3fdec1888b/no/pdfs/nou201620160016000dddpdfs.pdf>
- Pettersen, T. (2007). Feministisk etikk. *Norsk filosofisk tidsskrift*, 42(4). Hentet fra https://www.idunn.no/nft/2007/04/feministisk_etikk
- Sagedahl, M. (2019). Etikk. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/etikk>
- Slote, M. (2007). *The ethics of care and empathy*. London: Routledge.
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Thrana, H. M. (2013). Kjærlighet: En kjernekompetanse i profesjonelt barnevernsarbeid? *Tidsskriftet Norges Barnevern*, 90(01), 5-17. Hentet fra <https://www.idunn.no/tnb/2013/01/kjaerlighet-en-kjernekompetanse-i-profesjonelt-barneverns>

Thrana, H. M. (2015). *Kjærlighet og sosialt arbeid: En studie av kjærlighetens betydning i barnevernets praksis* (Doktoravhandling). Høgskolen i Lillehammer, Lillehammer.

Vetlesen, A. J., Bauman, Z., Nortvedt, P. & Andersen, S. (1996). *Nærhetsetikk*. Oslo: Ad notam Gyldendal.

Young, I. M. (2007). *Recognition of Love's Labor: Considering Axel Honneth's Feminism*. London: Cambridge University Press.

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv med samtykke

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt i forbindelse med masteravhandling:

Varme Voksne

Et bidrag til forståelse av fenomenet kjærlighet i konteksten av profesjon

Bakgrunn og formål:

Mitt navn er Hanne Tharaldsen Åsmundsen. Jeg er utdannet lærer, men jeg har i hele min arbeidskarriere jobbet med barnevern i privat sektor, i tillegg til at jeg per i dag har deltids stilling som faglig veileder i kommunalt barnevern. Jeg er nå student på masterstudiet i religion, filosofi og samfunn ved Universitetet i Agder, Fakultetet for humaniora og pedagogikk. Jeg skal i den forbindelse skrive en selvvalgt masteroppgave, og ønsker da å skrive om et tema jeg kan relatere til min egen arbeidserfaring, kompetanse og interesse. Formålet med masteravhandlingen er å undersøke hvordan kontaktpersoner i kommunalt barnevern reflekterer rundt fenomenet kjærlighet i sitt arbeid. I den forbindelse hadde jeg satt stor pris på om du kunne tenke deg å bidra.

Problemstilling for avhandlingen er:

«Hvordan reflekterer kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste om fenomenet kjærlighet i sitt arbeid»?

Forskningsspørsmål for avhandlingen er:

Hva mener kontaktpersonene er de viktigste kjennetegn ved kjærlighet?

Finnes det en profesjonell kjærlighet

Er det mulig å praktisere kjærlighet i barnevernsprofesjonen, og i tilfelle hvordan?

Hvilke begrensninger ligger det i utøvelsen av kjærlighet i profesjonell sammenheng?

De ulike tema opp mot forskningsspørsmål er:

Tema 1: Den profesjonelle rollen

Tema 2: Omsorg

Tema 3: Ansvar

Tema 4: Respekt

Tema 5: Forståelse

Forskningsspørsmålene og tema vil bli brukt som åpne spørsmål i intervjuguiden. De danner rammen rundt intervjuene som gjøres som undersøkende samtaler rundt egen arbeidshverdag.

Utvalget for undersøkelsen er kontaktpersoner ansatt i kommunalt barnevern. Av den grunn er du spurt om du ønsker å delta i denne undersøkelsen.

Hva innebærer deltagelse i undersøkelsen?

Deltagelse i denne undersøkelsen innebærer at du blir intervjuet av meg. Det vil kun bli avholdt et intervju, og vi blir enige om tid og sted på forhånd. Intervjuet vil bli tatt opp ved hjelp av lydopptaker dersom du samtykker til dette. Datamaterialet vil bli analysert ved hjelp av tematisk analyse og blir presentert i en masteroppgave. Avhandlingen vil være offentlig tilgjengelig informasjon, men alt av personopplysninger anonymiseres. Dersom det er ønskelig, kan du selv lese analyse delen av avhandlingen for å komme med eventuelle innspill rundt ditt bidrag før endelig levering til Universitetet i Agder. Dette må du i så fall gi meg beskjed om.

Det presiseres at deltagelse i prosjektet ikke innebærer at din taushetsplikt som ansatt i kommunal barneverntjeneste blir utfordret.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt. Det er kun meg selv som har tilgang til personopplysningene. De personopplysninger som lagres er navn, telefonnummer og mailadresse. I tillegg blir det, dersom du har samtykket til det, gjort lydopptak av intervjuet. Lydopptaket blir brukt i transkripsjonsprogram på datamaskin i forbindelse med analyseprosessen av data. Transkribering av data utføres umiddelbart etter endt intervju, og intervjuet slettes da fra lydopptakeren. Personopplysninger lagres på Universitetet i Agder sin OneDrive i Office 365. Her er opplysningene beskyttet av et personlig brukernavn og passord. Eventuell mailkorrespondanse i forbindelse med kontaktprosessen blir utført på personlig passordbeskyttet pc. Lydopptaker oppbevares i låst skap på låst rom.

Som deltager i denne undersøkelsen har du krav på anonymitet. Dette innebærer at du ikke kan bli gjenkjent i det som skrives i masteravhandlingen, og at alle direkte identifiserende opplysninger blir slettet etter prosjektslutt. Prosjektet er planlagt avsluttet 4. mai 2020.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til følgende:

- Innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg
- Få rettet personopplysninger om deg
- Få slettet personopplysninger om deg
- Få utlevert en kopi av dine personopplysninger
- Sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandling av dine personopplysninger

Behandlingsgrunnlaget

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Ansvarlig for forskningsprosjektet

Det er Universitetet i Agder som er ansvarlig for prosjektet.

Frivillig deltagelse

Det er frivillig å delta i undersøkelsen, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du skulle ønske å trekke deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du ønsker å delta, eller har spørsmål, ta gjerne kontakt med meg.

Hanne Tharaldsen Åsmundsen

Mobil: 413 16 724

Mail: hanne.aasmundsen@gmail.com

Veileder:

Jan Olav Henriksen

Mail: jan.o.henriksen@mf.no

Med vennlig hilsen

Hanne Tharaldsen Åsmundsen

På oppdrag fra Universitetet i Agder har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Samtykke til å delta i undersøkelsen

Jeg har mottatt informasjon om undersøkelsen, og ønsker å delta i denne

---

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2: Intervjuguide

Intervjuguide

Generelle opplysninger:

Intervjuets varighet: ca. 90 minutter. Utgangspunktet for intervjuet er en semistrukturert intervjuform. Hovedspørsmålene er dermed allerede utformet på forhånd, men rekkefølgen på spørsmålene er ikke nødvendigvis fastlagte (Kvale et al., 2015, s. 46). Utgangspunkt for intervjuet er problemstillingen: *Hvordan reflekterer kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste om fenomenet kjærlighet i sitt arbeid?*

I intervjuet er målsetningen å søke svar på følgende forskningsspørsmål:

1) Hva mener kontaktpersonene er de viktigst kjennetegn ved kjærlighet? 2) Finnes det en profesjonell kjærlighet? 3) Er det mulig å praktisere kjærlighet i barnevernsprofesjonen, og i tilfelle hvordan? og 4) Hvilke begrensninger ligger det i utøvelsen av kjærlighet i profesjonell sammenheng? Spørsmålene forsøkes belyst gjennom temaene omsorg, ansvar, respekt, forståelse og den profesjonelle rollen. Spørsmålene i intervjuguiden er ment som et utgangspunkt for intervjuet. Enkelte andre spørsmål kan dermed bli aktuelle i intervjusituasjonen

Intervjupersonen får følgende informasjon:

- Det brukes båndopptaker og det blir i tillegg tatt notater.
- Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt i tråd med opplysningene gitt i informasjonsskrivet.
- Intervjupersonen kan når som helst velge å avbryte intervjuet

(Intervjupersonen har på forhånd fått informasjonsskriv tilsendt, samt godtatt å delta).

Generelt ved alle spørsmålene: Bruk ord som «kan du utdype dette litt», «forstod jeg deg rett da...», «tenkte du da på...», «som du har sagt...»

Oppsummering underveis med målsetning om å undersøke at jeg har forstått hva intervjupersonen mente med svarene sine.

Innledning: Jeg starter båndopptakeren allerede nå, så venner vi oss litt til at den er her. Går det greit for deg? Det hadde vært fint om du kunne fortelle meg litt kort om hvem du er? (hvor lenge har du jobbet her, hvorfor valgte du denne type arbeid, eller annet du har lyst å starte med).

Tema 1: Den profesjonelle rollen

Introduksjon: Vi starter med temaet den profesjonelle rollen. Jeg ønsker her å høre litt om hvilke refleksjoner du har rundt deg selv som profesjonell.

- Hvordan ser en vanlig arbeidsdag ut for deg?
- Kan du fortelle en kort historie om en familie, et barn eller en ungdom du fikk en spesiell god relasjon til? (presiser at det ikke skal nevnes navn eller noe som kan føre til gjenkjenning av barnet)
- Når jeg sier begrepet kjærlighet, hva tenker du på da?
- Opplever du at du praktiserer kjærlighet i ditt arbeid. Dersom ja, hvordan utøver du kjærlighet?
- Er din praktisering av kjærlighet i arbeidet ditt kulturavhengig? Med dette mener jeg om du tilpasser denne *kjærligheten* vi nå snakker om til personenes kultur eller religion, i så fall hvorfor og hvordan gjør du dette?
- Opplever du at det er mer fokus på kjærlighet som verdi i dagens barnevern? I så fall hvordan merker du det i ditt daglige arbeid? Er dette uttrykt fra ledelsens side? (Bruk kjærlighet selv om intervjupersonen bruker et annet ord)
- Anser du kjærlighet som en kjernekompetanse i barnevernsarbeid? Kan du i så fall utdype dette litt nærmere? (Definisjon av kjernekompetanse: Kjærlighet som en kjernekompetanse som får betydning for de andre kompetanseområdene som relasjonskompetansen, faglig kunnskap og praktiske ferdigheter).
- Synes du det er bra at kjærlighet nå er satt inn i lovverket?
- Ligger det noen vilkår eller rammer til grunn for hvordan du praktiserer kjærlighet i ditt arbeid? i så fall hvilke?
- Er det begrensinger i utøvelsen av kjærlighet i ditt arbeid, i tilfelle ja, hvilke?

- Kan utførelsen av kjærlighet i profesjonell kontekst bli uprofesjonell? Med dette mener jeg om skillet mellom privat og profesjonell kan bli for vagt? Har du gjort deg noen refleksjoner eller erfaringer rundt dette?
- Hvilke tanker har du omkring utøvelsen av kjærlighet i ditt arbeid opp mot profesjonsetikken? Er dette en del av samfunnsmandatet eller en del av det personlige og moralske ansvaret i arbeid med mennesker?

Tema 2: Omsorg

Introduksjon: Jeg vil nå undersøke litt rundt begrepet omsorg og dine refleksjoner rundt dette.

- Hva betyr omsorg for deg, og hvordan praktisere du omsorg i ditt arbeid?
- Hvordan oppfatter du at den omsorgen du møter barn, ungdom og foreldre med blir tatt imot?
- Når du gir omsorg, er det din erfaring at du får omsorg tilbake? I så fall hvordan erfarer du dette?
- Hvilke tanker har du omkring omsorg som en rettighet?
- Tenker du at omsorg er det samme som kjærlighet? Dersom nei, hva er forskjellen?
- Hva legger du i begrepet varme voksne?

Tema 3: Ansvar

Introduksjon: Ansvar kan bli sett på både som en plikt og noe man gjør frivillig. Jeg vil gjerne høre litt om hvilke tanker har du rundt ansvar i den rollen du har som profesjonell.

- Hva innebærer det for deg at du har ansvar i din arbeidsutførelse?
- Har dette ansvaret sammenheng med kjærlighet som er hovedtemaet for dette intervjuet?
- Tenker du at det ligger kjærlighet i din ansvarsutøvelse, i så fall hvordan?

Tema 4: Respekt

Introduksjon: Begrepet respekt kan ha ulikt meningsinnhold, og kan tolkes både negativt og positivt. Jeg vil gjerne at du forteller litt om hva respekt i din rolle som ansatt i barnevernsprofesjonen innebærer.

- Hva legger du i begrepet respekt?
- Hvordan viser du respekt i møte med menneskene du kommer i kontakt med gjennom utøvelsen av ditt yrke?

- Har du gjort deg noen tanker om symmetrien i respekten mellom deg som profesjonell og familien, barnet ungdommen du møter i jobbsammenheng?

Tema 5: Forståelse

Introduksjon: I arbeid med mennesker er forståelse for den andre fremhevet som viktig. Jeg vil gjerne høre litt om hvordan du reflekterer rundt dette.

- Kan man respektere et annet menneske uten å forstå det?
- Hvordan går du frem for å forstå de menneskene du kommer i kontakt med i ditt arbeid?
- Hvilke tanker har du gjort deg om hvorvidt din innsats for å søke forståelse blir tatt imot?
- Hva forstår du med relasjonskompetanse?

Avslutning:

Introduksjon: Før vi avslutter, er det temaer opp mot refleksjoner rundt fenomenet kjærlighet i ditt arbeid som jeg ikke har vært inne på? I så fall kan du gjerne ta det opp nå.

Har du ellers noe du ønsker å legge til eller spørre om før vi avslutter intervjuet?